

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA¹

z dniar.

w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Narodowego Gór Stołowych

z uwzględnieniem zakresu planu ochrony dla obszarów Natura 2000

PLH020004 i PLB020006 Góry Stołowe

Na podstawie art. 19 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jedn. Dz. U. 2009 nr 151 poz. 1220 z późn. zm.) zarządza się, co następuje:

§ 1.

Ustanawia się Plan ochrony dla Parku Narodowego Gór Stołowych z uwzględnieniem zakresu planu ochrony dla obszarów Natura 2000 PLH020004 i PLB020006 Góry Stołowe zwany dalej „Planem”.

§ 2.

Ilekróć w rozporządzeniu jest mowa o:

- 1) Parku – rozumie się przez to Park Narodowy Gór Stołowych;
- 2) Planie ochrony – rozumie się przez to Plan ochrony Parku Narodowego Gór Stołowych;
- 3) gatunkach chronionych - rozumie się przez to gatunki objęte ochroną w rozumieniu przepisów Ustawy o ochronie przyrody;
- 4) gatunkach specjalnej troski – rozumie się przez to gatunki, które reprezentują określone walory (są relikdami, endemitami, posiadają lokalny lub kontynentalny status zagrożenia itp.), mają znaczenie dla Parku, albo też Park stanowi trzon populacji tych gatunków w szerszym wymiarze terytorialnym lub podlegają silnej i widocznej redukcji (w obrębie Parku lub regionu); są to w znacznej mierze te gatunki, które zostały wskazane do monitoringu, ochrony ich biotopu lub siedliska, w którym bytują, lub też do aktywnego zwiększenia przez służby Parku liczby stanowisk i liczebności populacji;
- 5) gatunkach z Czerwonej Księgi – rozumie się przez to gatunki zagrożone wyginięciem na terenie Polski, które są umieszczone w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin i w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt, lub odpowiadających im Czerwonych Listach.
- 6) gatunkach zagrożonych – rozumie się przez to gatunki zagrożone wyginięciem, umieszczone w: Czerwonych Księgach i Czerwonych Listach (również międzynarodowych, sygnowanych przez IUCN), unijnych dyrektywach sieci Natura 2000 oraz załącznikach do międzynarodowych konwencji o gatunkach zagrożonych.
- 7) sieci Natura 2000 – rozumie się przez to Europejską Sieć Ekologiczną Natura 2000;

¹ Minister Środowiska kieruje działem administracji rządowej - Środowisko, na podstawie §1 ust. 2 pkt .2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska (Dz. U. 2007 nr 216, poz. 1606).

§ 3.

Plan ochrony, o którym mowa w § 1, zawiera:

- 1) cele ochrony przyrody oraz wskazanie przyrodniczych i społecznych uwarunkowań ich realizacji, które są określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia;
- 2) identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków, które są określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia;
- 3) wskazanie obszarów ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej, które są określone w załączniku nr 3 do rozporządzenia;
- 4) określenie działań ochronnych na obszarach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej, z podaniem rodzaju, zakresu i lokalizacji tych działań oraz sposobu i zakresu wykonywania monitoringu, które są określone w załączniku nr 4 do rozporządzenia;
- 5) wskazanie obszarów i miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych i sportowych, określenie sposobów ich udostępniania oraz wskazanie miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza, które są określone w załączniku nr 5 do rozporządzenia;
- 6) ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województwa, dotyczące eliminacji lub ograniczania zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych, które są określone w załączniku nr 6 do rozporządzenia;
- 7) zakres planu ochrony dla obszarów Natura 2000 Góry Stołowe PLH020004 i PLB020006, uwzględniony w planie ochrony dla Parku, które jest określony w załączniku nr 7 do rozporządzenia.

§ 4.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem

Minister Środowiska:

**CELE OCHRONY PRZYRODY
ORAZ WSKAZANIE PRZYRODNICZYCH
I SPOŁECZNYCH UWARUNKOWAŃ ICH REALIZACJI**

I. CELE OCHRONY PRZYRODY

1.1. Generalne cele ochrony przyrody na obszarze Parku:

- 1) utrzymanie oraz zapewnienie niezakłóconego przebiegu procesów ekologicznych i utrzymanie trwałości ekosystemów;
- 2) zachowanie różnorodności biologicznej oraz dziedzictwa geologicznego i geomorfologicznego;
- 3) zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów wraz z ich siedliskami przez ich utrzymanie lub przywrócenie do właściwego stanu ochrony;
- 4) utrzymanie walorów krajobrazowych w tym terenów niezalesionych i osadniczych;
- 5) utrzymanie lub przywrócenie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody;
- 6) kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody.

1.2. Cele ochrony przyrody nieożywionej:

- 1) zachowanie naturalnych procesów i struktur geologicznych, geomorfologicznych, hydrologicznych oraz glebowych, a także utworów geologicznych (odsłoneńcia skalne itp.) oraz form rzeźby terenu (skałek i ich zespołów, ścian skalnych progów morfologicznych, rumowisk, osuwisk skalnych, nisz źródłiskowych, wąwozów, koryt rzecznych i ich dolin itp.);
- 2) eliminacja lub ograniczanie zagrożeń związanych z erozją, zanieczyszczeniami i wszelkimi oddziaływaniami antropogenicznymi;
- 3) zachowanie układu sieci hydrograficznej o cechach aktualnych, dobrego stanu źródeł, unikatowych ekosystemów torfowiskowych i gleb zawodnionych, a wód podziemnych w dobrym stanie ilościowym i jakościowym;
- 4) zachowanie warunków do niezakłóconego przebiegu procesów przyrodniczych oraz dobrego stanu atmosfery z niską emisją pyłów i gazów; ograniczenie lub eliminacja czynników wpływających na zanieczyszczenie powietrza.

1.3. Cele ochrony ekosystemów leśnych:

- 1) zachowanie bioróżnorodności i trwałości zbiorowisk i zespołów leśnych;
- 2) doprowadzenie ekosystemów leśnych, w tym stanowiących chronione siedliska Natura 2000 oraz ich składników (gatunków roślin, grzybów i zwierząt) do właściwego stanu ochrony i zapobieganie wszelkim pogorszeniom ich stanu;
- 3) zapewnić warunków naturalnego rozwoju ekosystemów leśnych, kształtowanie zróżnicowanej struktury pionowej i poziomej z maksymalnym wykorzystaniem

spontanicznych procesów przyrodniczych, w tym do odtworzenia zasobów rozkładającego się drewna, jak to ma miejsce w naturalnych niezaburzonych ekosystemach leśnych.

- 4) przeciwdziałanie wszelkim przekształceniom i zaburzeniom pochodzenia antropogenicznego.

1.4. Cele ochrony lądowych ekosystemów nieleśnych:

- 1) zachowanie trwałości i zapewnienie możliwości rozwoju naturalnych i półnaturalnych zbiorowisk i zespołów roślinnych oraz znajdujących się tam stanowisk roślin;
- 2) zapobieganie wtórnej sukcesji lasu na obszarach zajętych przez naturalne i półnaturalne zbiorowiska roślinności nieleśnej;
- 3) doprowadzenie ekosystemów nieleśnych, w tym stanowiących chronione siedliska Natura 2000 oraz znajdujące się tam siedliska chronionych gatunków roślin, grzybów i zwierząt do stanu zgodnego z przyjętym kierunkiem ochrony;
- 4) przeciwdziałanie wszelkim przekształceniom i zaburzeniom pochodzenia antropogenicznego.

1.5. Cele ochrony ekosystemów obszarów podmokłych i torfowiskowych:

- 1) zachowanie istniejących siedlisk torfowiskowych będących miejscem występowania charakterystycznych gatunków roślin, grzybów i zwierząt;
- 2) odtworzenie siedlisk torfowisk i innych obszarów podmokłych, które zostały odwodnione w minionych epokach i przywrócenie ich do stanu umożliwiającego występowanie charakterystycznych gatunków roślin, grzybów i zwierząt;
- 3) przeciwdziałanie wszelkim przekształceniom i zaburzeniom pochodzenia antropogenicznego.

1.6. Cele ochrony ekosystemów wodnych:

- 1) zachowanie siedlisk organizmów wodnych oraz charakterystycznych dla tych siedlisk biocenoz, zabezpieczenie wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniem i powstrzymanie pogarszania się ich właściwości fizykochemicznych i geomorfologicznych (koryt i dolin);
- 2) doprowadzenie wód powierzchniowych do stanu umożliwiającego niezakłócone funkcjonowanie populacji i ekosystemów, gwarantującego byt gatunków i ekosystemów zależnych od tych wód;
- 3) zachowanie ciągłości ekosystemów wodnych.

1.7. Cele ochrony gatunków roślin, grzybów i ich siedlisk:

- 1) zachowanie lub przywrócenie różnorodności biologicznej na poziomie gatunkowym i wewnątrzgatunkowym (zmienność genetyczna), ponadgatunkowym (zbiorowiska i zespoły), mikrosiedlisk lasów naturalnych, torfowisk, ekotonów, łąk;
- 2) utrzymanie różnorodności gatunkowej zbiorowisk roślin i grzybów;
- 3) zachowanie siedlisk (mikrosiedlisk) półnaturalnych zbiorowisk nieleśnych i związanych z nimi zespołów roślinnych z rzadkimi gatunkami roślin i grzybów;

- 4) zachowanie taksonów (gatunków, podgatunków, odmian botanicznych) unikatowych w skali kraju lub regionu oraz objętych ochroną w ramach sieci Natura 2000;
- 5) eliminacja, bądź powstrzymanie ekspansji gatunków obcego pochodzenia, w szczególności gatunków inwazyjnych;
- 6) zachowanie ciągów przemieszczania się gatunków w obszarach zdefiniowanych jako korytarze ekologiczne.

1.8. Cele ochrony gatunków zwierząt i ich siedlisk:

- 1) zachowanie lub przywrócenie zróżnicowania genetycznego, gatunkowego i siedliskowego obszaru Parku (w tym siedlisk leśnych, mokradłowych, trawistych oraz siedlisk ekotonowych);
- 2) zachowanie unikatowego w skali kraju zespołu rzadkich gatunków zwierząt związanych z dziuplami (dzięcioł czarny, dzięcioł zielonosiwy, siniak, sóweczka, włochatka, orzesznica, popielica, nietoperze);
- 3) zachowanie populacji puchacza występującej w wyjątkowym w skali kraju zagęszczeniu;
- 4) zachowanie jednego z nielicznych w kraju naturalnych stanowisk lęgowych sokoła wędrownego;
- 5) zachowanie stanowisk lęgowych bociana czarnego, tworzącego rzadko spotykaną w kraju populację górską o znacznym zagęszczeniu;
- 6) zachowanie populacji nietoperzy i jej wyjątkowego bogactwa gatunkowego;
- 7) zachowanie półnaturalnych zbiorowisk nieleśnych i związanych z nimi gatunków zwierząt, w tym w szczególności populacji derkacza;
- 8) zachowanie lub przywrócenie fauny siedlisk mokradłowych, w tym w szczególności płazów;
- 9) utrzymanie równowagi populacyjnej;
- 10) eliminacja gatunków obcego pochodzenia: jenota, piżmaka, pstrąga tęczowego i karasia srebrzystego oraz ochrona przez potencjalną ekspansją innych groźnych obcych gatunków zwierząt, w tym w szczególności norki amerykańskiej i szopa pracza;

1.9. Cele ochrony siedlisk przyrodniczych:

- 1) zachowanie lub odtworzenie naturalnych i półnaturalnych siedlisk przyrodniczych oraz zachowanie lub odtworzenie ich właściwego stanu ochrony;
- 2) zapewnienie warunków życia typowym gatunkom roślin i zwierząt związanym z tymi siedliskami przyrodniczymi.

1.10. Cele ochrony krajobrazu:

- 1) zachowanie istniejących bądź przywrócenie utraconych w wyniku działalności człowieka walorów przyrodniczo-krajobrazowych, poprzez:
 - a) zachowanie istniejących systemów przyrodniczych,
 - b) ochronę krajobrazów o charakterze naturalnym i w niewielkim stopniu przekształconych,
 - c) zachowanie i kształtowanie mozaiki krajobrazów we wnętrzach widokowych,
 - d) kształtowanie różnorodnej struktury ekologicznej krajobrazu zapewniającej pożądaną zmienność widoków,

- e) zachowania charakterystycznych dla regionu krajobrazów kulturowych,
 - f) przywrócenie walorów krajobrazowych obszarom zdegradowanym,
 - g) tworzenie stref buforowych,
 - h) ochronę atrakcyjnych panoram i przedpól ich ekspozycji,
- 2) udostępnianie wartości wizualnych krajobrazu.

1.11. Cele ochrony wartości kulturowych:

- 1) zachowanie, uwidocznienie i uczytelnienie elementów dziedzictwa kulturowego wraz z ich otoczeniem, w szczególności:
 - a) zachowanie istniejących walorów kulturowych (obiektów zabytkowych i starych elementów zagospodarowania terenu);
 - b) stworzenie podstaw dla kontynuacji tradycji miejsca (podtrzymanie tradycji i zwyczajów ludowych świeckich i religijnych).

II. PRZYRODNICZE UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW OCHRONY PRZYRODY

2.1. Przyroda nieożywiona

Tabela 1. Najcenniejsze obiekty geologiczne i geomorfologiczne występujące na obszarze PNGS

Lp.	Nazwa obiektu	Charakterystyka obiektu
1.	Szczeliniec	stoliwa skalne, silnie rozczłonkowane na oddzielane formy skalne o różnych kształtach oraz labirynty o zróżnicowanych przebiegach
2.	Błędne Skały	stoliwa skalne, silnie rozczłonkowane na oddzielane formy skalne o różnych kształtach oraz labirynty o zróżnicowanych przebiegach
3.	Białe Skały	stoliwa skalne, silnie rozczłonkowane na oddzielane formy skalne o różnych kształtach oraz labirynty o zróżnicowanych przebiegach
4.	Skałki przy Radkowskim Urwisku	płaskowyże i grzbiety wododziałowe z grupami ostańców skalnych, często o zróżnicowanej budowie geologicznej i zmiennej odporności na wietrzenie oraz erozję – powodującej powstawanie różnych form skalnych
5.	Skałki przy Słonecznym Urwisku	płaskowyże i grzbiety wododziałowe z grupami ostańców skalnych, często o zróżnicowanej budowie geologicznej i zmiennej odporności na wietrzenie oraz erozję – powodującej powstawanie różnych form skalnych
6.	Skalne Grzyby	płaskowyże i grzbiety wododziałowe z grupami ostańców skalnych, często o zróżnicowanej budowie geologicznej i zmiennej odporności na wietrzenie oraz erozję – powodującej powstawanie różnych form skalnych, w tym grzybów

Lp.	Nazwa obiektu	Charakterystyka obiektu
7.	Skałki Góry Zbój	płaskowyże i lokalne grzbiety wododziałowe z grupami ostańców skalnych, często o zróżnicowanej budowie geologicznej i zmiennej odporności na wietrzenie oraz erozję – powodującej powstawanie różnych form skalnych, w tym grzybów
8.	Skałki Góry Dzik	płaskowyże i lokalne grzbiety wododziałowe z grupami ostańców skalnych, często o zróżnicowanej budowie geologicznej i zmiennej odporności na wietrzenie oraz erozję – powodującej powstawanie różnych form skalnych, w tym grzybów
9.	Skałki Fortu Karola i Samotnika	płaskowyże i grzbiety wododziałowe z grupami ostańców skalnych, często o zróżnicowanej budowie geologicznej i zmiennej odporności na wietrzenie oraz erozję – powodującej powstawanie różnych form skalnych
10.	Skałki Łężyckie	płaskowyże i grzbiety wododziałowe z grupami ostańców skalnych, często o zróżnicowanej budowie geologicznej i zmiennej odporności na wietrzenie oraz erozję – powodującej powstawanie różnych form skalnych
11.	Ściany Szczelińca Wielkiego	ściany skalne głównego progu morfologicznego
12.	Ściany Szczelińca Małego	ściany skalne głównego progu morfologicznego
13.	Ściany Błędnych Skał	ściany skalne drugorzędnych progów morfologicznych
14.	Ściany Skalniaka	ściany skalne głównego progu morfologicznego
15.	Ściany Białych Skał	ściany skalne głównego progu morfologicznego
16.	Ściany Narożnika – Puchacza	ściany skalne głównego progu morfologicznego
17.	Ściany Batorowskie	ściany skalne głównego progu morfologicznego
18.	Ściany Radkowskie	ściany skalne głównego progu morfologicznego
19.	Ściany Słonecznych Skał	ściany skalne głównego progu morfologicznego
20.	Ścianki – Skalne Wrota Pośny	ściany skalne drugorzędnych progów morfologicznych
21.	Pasterska Góra	ściany skalne drugorzędnych progów morfologicznych
22.	Pasterka	ściany skalne drugorzędnych progów morfologicznych
23.	Nad Dańczówką	ściany skalne drugorzędnych progów morfologicznych
24.	Pod Górą Wyniosłą	ściany skalne drugorzędnych progów morfologicznych
25.	Krucze Skały	ściany skalne drugorzędnych progów morfologicznych
26.	Bastion	ściany skalne drugorzędnych progów morfologicznych
27.	Przy Słonecznych Skałach	ściany skalne drugorzędnych progów

Lp.	Nazwa obiektu	Charakterystyka obiektu
		morfologicznych
28.	Przy dolinie Czerwonej Wody	ściany skalne drugorzędnych progów morfologicznych
29.	Dziczy Grzbiet	ściany skalne drugorzędnych progów morfologicznych
30.	Batorówek	ściany skalne drugorzędnych progów morfologicznych
31.	Góra Dzik	ściany skalne drugorzędnych progów morfologicznych
32.	Stok Progu Radkowskiego	stok ograniczający główne jednostki strukturalne masywu Gór Stołowych
33.	Stok Słonecznych Skał i Skalnych Grzybów	stok ograniczający główne jednostki strukturalne masywu Gór Stołowych
34.	Stok Narożnika – Puchacza	stok ograniczający główne jednostki strukturalne masywu Gór Stołowych
35.	Stok Urwiska Batorowskiego	stok ograniczający główne jednostki strukturalne masywu Gór Stołowych
36.	Południowy stok Skalniaka	stok ograniczający główne jednostki strukturalne masywu Gór Stołowych
37.	Północny stok Skalniaka	stok ograniczający główne jednostki strukturalne masywu Gór Stołowych
38.	Stoki Szczelińca	stoki ograniczające główne jednostki strukturalne masywu Gór Stołowych
39.	Stoki Białych Skał	stoki ograniczające główne jednostki strukturalne masywu Gór Stołowych
40.	Północny Stok Płaskowyżu Batorowskiego	stok ograniczający główne jednostki strukturalne masywu Gór Stołowych
41.	Błokowisko Szczelińca Wielkiego	widoczne stoki z dużym nagromadzeniem bloków skalnych oberwanych ze ścian i stoczonych na różne odległości aż do załamania stoku
42.	Błokowisko Szczelińca Małego	widoczne stoki z dużym nagromadzeniem bloków skalnych oberwanych ze ścian i stoczonych na różne odległości aż do załamania stoku
43.	Błokowiska Skalniaka – S	stoki z dużym nagromadzeniem bloków skalnych oberwanych ze ścian i stoczonych na różne odległości aż do załamania stoku
44.	Błokowisko Skalniaka – N	stoki z dużym nagromadzeniem bloków skalnych oberwanych ze ścian i stoczonych na różne odległości aż do załamania stoku
45.	Błokowiska Urwiska Batorowskiego	stoki z dużym nagromadzeniem bloków skalnych oberwanych ze ścian i stoczonych na różne odległości aż do załamania stoku
46.	Błokowiska urwiska Narożnika	stoki z dużym nagromadzeniem bloków skalnych oberwanych ze ścian i stoczonych na różne odległości aż do załamania stoku
47.	Rumowisko Szczelińca Wielkiego	górne części stoków z rumowiskami głazów i kamieni osypujących się ze ścian skalnych wskutek ich wietrzenia i rozpadu bloków

Lp.	Nazwa obiektu	Charakterystyka obiektu
48.	Rumowisko Szczelińca Małego	górne części stoków z rumowiskami głazów i kamieni osypujących się ze ścian skalnych wskutek ich wietrzenia i rozpadu bloków
49.	Rumowisko Skalniaka – S	górne części stoków z rumowiskami głazów i kamieni osypujących się ze ścian skalnych wskutek ich wietrzenia i rozpadu bloków
50.	Rumowisko Skalniaka – N	górne części stoków z rumowiskami głazów i kamieni osypujących się ze ścian skalnych wskutek ich wietrzenia i rozpadu bloków
51.	Rumowisko Białych Skał	górne części stoków z rumowiskami głazów i kamieni osypujących się ze ścian skalnych wskutek ich wietrzenia i rozpadu bloków
52.	Rumowisko Narożnika	górne części stoków z rumowiskami głazów i kamieni osypujących się ze ścian skalnych wskutek ich wietrzenia i rozpadu bloków
53.	Rumowisko Batorowskie	górne części stoków z rumowiskami głazów i kamieni osypujących się ze ścian skalnych wskutek ich wietrzenia i rozpadu bloków
54.	Rogowa Kopa	pole morfologii wykrotowej
55.	Wąwóz za Pasterską Górą	głęboka dolina wciosowa ze ścianami skalnymi o charakterze przekształconego wąwozu z pogłębionym dnem erozją wgłębną
56.	Wąwóz i dolina Piekła	dolina wciosowa, częściowo ze ścianami dawnego wąwozu, głęboka w odcinku przełomowym
57.	Sieć dolinek w Ostrej Górze	dolinki wciosowe, głębokie w odcinkach stromych stoków
58.	Dolina Złotnowskiego Potoku	głęboka dolina wciosowa
59.	Dolina Kamiennego Potoku z przełomem	dolina wciosowa, głęboka w odcinku przełomowym na progu Narożnika -Puchacza
60.	Przełomowa dolina Czerwonej wody z dopływami	doliny wciosowe, głębokie w odcinkach przełomowych
61.	Dolina Bobrówki z odcinkami przełomowymi	dolina wciosowa, częściowo ze ścianami dawnego wąwozu, głęboka w odcinku przełomowym Urwiska Batorowskiego
62.	Dolina Mostowej Wody z dopływami i odcinkiem przełomowym	doliny wciosowe, głębokie w odcinku przełomowym Urwiska Batorowskiego
63.	Dolinki przy Filarach Skalnych i Stoczym Zakręcie	doliny wciosowe częściowo ze ścianami dawnych wąwozów, głębokie w odcinkach przełomowych
64.	Dolina Czarny Piotruś	dolina wciosowa częściowo ze ścianami dawnego wąwozu
65.	Dolinki nad Kamieniołomem	dolinki wciosowe częściowo ze ścianami dawnych wąwozów lub bez ciągów ścian skalnych, głębokie w odcinkach przełomowych
66.	Dolina Dańczówki	złożona dolina wciosowa: szeroka dawna dolina

Lp.	Nazwa obiektu	Charakterystyka obiektu
		erozyjna oraz współczesna erozyjno-akumulacyjna
67.	Sieć dolinek Pośny	poprzeczne wciosowe dolinki rzeczne rozcinające długie stoki stoliw i płaskowyżów, tworzące stosunkowo gęstą sieć
68.	Sieć dolinek łączyckich, dopływów Dańczówki	poprzeczne wciosowe dolinki rzeczne rozcinające długie stoki stoliw i płaskowyżów, głębokie w odcinkach przełomowych
69.	Sieć dolinek Radkowskich Ścian	poprzeczne wciosowe dolinki rzeczne rozcinające długie stoki stoliw i płaskowyżów, tworzące stosunkowo gęstą sieć
70.	Sieć dolinek Cedronu	poprzeczne wciosowe dolinki rzeczne rozcinające długie stoki stoliw i płaskowyżów, tworzące gęstą sieć
71.	Sieć dolinek Czerwonej Wody na płaskowyżu	płaskodenna dolina z wciosowymi dolinkami bocznych dopływów
72.	Dolinki koło Czartowskiego Kamienia	sieć dolinna masywu granitoidu kudowskiego
73.	Sieć dolinek Kudowskiego Potoku	sieć dolinna masywu granitoidu kudowskiego

2.2. Przyroda ożywiona

Ekosystemy występujące na terenie Parku będące pod ochroną ścisłą i czynną to:

- 1) leśne;
- 2) nieleśne ekosystemy lądowe;
- 3) torfowiskowe i bagienne.

2.3. Ekosystemy leśne

Obejmują 5711,26 ha (grunty leśne zalesione), co stanowi ok. 91 % powierzchni pozostającej w zarządzie Parku.

Tabela 2. Powierzchniowe zestawienie leśnych potencjalnych zbiorowisk roślinnych.

Leśne potencjalne zbiorowiska roślinne	Powierzchnia* [ha]	
Bór górski bagienny – sosnowy	0,71	
Bór górski trzęślicowy	8,07	<i>Molinio-Pinetum</i>
Dolnoreglowy bór świerkowo-jodłowy - postać podmokła	154	<i>Abieti-Piceetum montanum</i>
Dolnoreglowy bór świerkowo-jodłowy - postać torfowcowa	9,69	<i>Abieti-Piceetum montanum sphagnetosum</i>
Dolnoreglowy bór świerkowo-jodłowy - postać typowa	59,31	<i>Abieti-Piceetum montanum</i>
Dolnoreglowy świerkowy bór na torfie	60,51	<i>Bazzanio-Piceetum</i>

Leśne potencjalne zbiorowiska roślinne	Powierzchnia* [ha]	
Kwaśna buczyna górską - podzespół paprociowy	171,59	<i>Luzulo luzuloides-Fagetum dryopteridosum</i>
Kwaśna buczyna górską - podzespół typowy	4065,9	<i>Luzulo luzuloides-Fagetum</i>
Kwaśna buczyna górską - podzespół ubogi	5,19	<i>Luzulo luzuloides-Fagetum</i>
Las zboczowy jaworowy z miesięcznicą trwałą	2,67	<i>Lunario-Aceretum</i>
Naskalny bór górski sosnowo-świerkowo-brzozowy	57,5	zb. <i>Betula pubescens-Pinus sylvestris-Picea abies</i>
<i>Pino mugo-Sphagnetum</i> (zb. nieleśne)	7,00	<i>Pino mugo-Sphagnetum</i>
Podgórski łęg jesionowy - odmiana sudecka	19,47	<i>Carici remotae-Fraxinetum</i>
Zboczowy podgórski las lipowo-klonowy	11,34	<i>Aceri platanoidis-Tilietum platyphylli</i>
Żyzna buczyna sudecka - podzespół kopytnikowy	197,63	<i>Dentario enneaphyllidis-Fagetum asaretosum</i>
Żyzna buczyna sudecka - podzespół typowy	887,68	<i>Dentario enneaphyllidis-Fagetum</i>
Razem	5711,26	

* w przypadku układów mozaikowych, powierzchnie zbiorowisk podano według dominującego typu zbiorowiska.

2.4. Nieleśne ekosystemy lądowe

Obejmują ponad 450 ha, co stanowi ok. 0,8% powierzchni pozostającej w zarządzie Parku.

Tabela 3. Zestawienie nieleśnych zbiorowisk roślinnych na obszarze Parku.

Lp.	Zbiorowisko
1	Zbiorowisko <i>Lemna minor</i>
2	<i>Asplenietum rutae-murariae-trichomanis</i>
3	<i>Cystopteridetum fragilis</i>
4	<i>Hypno-Polypodietum</i>
5	<i>Digitali purpureae-Epilobietum</i>
6	<i>Senecionetum fuchsii</i>
7	<i>Rubetum idaei</i>
8	zbiorowisko <i>Cardamine amara</i> i <i>Chrysosplenium alternifolium</i>
9	<i>Prunello-Plantaginetum</i>
10	<i>Lolio-Polygonetum arenastri</i>
11	Zbiorowisko <i>Ranunculus repens</i>
12	Zbiorowisko <i>Lupinus polyphyllus</i>
13	<i>Chaerophylletum aromatici</i>
14	<i>Geranio phaei-Urticetum dioicae</i>
15	<i>Urtico-Aegopodietum podagrariae</i>
16	<i>Rumicetum alpini</i>
17	<i>Filipendulo-Geranietum palustris</i>

Lp.	Zbiorowisko
18	Zbiorowisko <i>Molinia caerulea</i>
19	<i>Angelico-Cirsietum oleracei</i>
20	<i>Cirsietum rivularis</i>
21	<i>Scirpetum sylvatici</i>
22	Zbiorowisko <i>Deschampsia caespitosa</i>
23	<i>Alopecuretum pratensis</i>
24	<i>Arrhenatheretum elatioris</i>
25	Zbiorowisko <i>Agrostis capillaris</i> i <i>Festuca rubra</i>
26	<i>Hieracio vulgati-Nardetum</i>
27	<i>Polygalo-Nardetum</i>
28	<i>Petasitetum albi</i>
29	Ziołorośla z <i>Cicerbita alpina</i>
30	Zbiorowisko z <i>Veratrum lobelianum</i>
31	<i>Empetro-Vaccinietum</i>

2.5. Ekosystemy torfowiskowe i błotne

Obejmują ok. 80 ha, co stanowi 0,2% powierzchni pozostającej w zarządzie Parku. Typy ekosystemów wodnych występujące na terenie Parku to ekosystemy:

- 1) źródeł i cieków okresowych (występują jako obiekty punktowe i liniowe);
- 2) źródeł i cieków trwałych;
- 3) bagien i torfowisk.

2.6. Flora i mikoflora

2.6.1. Na obszarze Parku stwierdzono występowanie około 10520 gatunków roślin, w tym:

- 1) roślin nasiennych – 830 gatunki, w tym 60 gatunków specjalnej troski;
- 2) widłaki – 3 gatunki, skrzypy – 4 gatunki, paprocie – 17 gatunków
- 3) mszaki (*Bryophyta*) – ponad 200 gatunków.

2.6.2. Na obszarze Parku stwierdzono dotychczas występowanie:

- 1) 86 gatunków śluzowców (*Myxomycetes*);
- 2) ponad 250 gatunków porostów (*Lichenes*);
- 3) 56 gatunków grzybów wielkoowocnikowych (*Macromycetes*);
- 4) 120 gatunków wątrobowców (*Marchantiophyta*).

2.7. Gatunki roślin i grzybów o szczególnych walorach

2.7.1. W Parku występuje 51 gatunków roślin naczyniowych prawnie chronionych, w tym ochronie ścisłej podlega 41 gatunków, a częściowej 10 gatunków.

2.7.2. W Parku występują 24 gatunki mszaków (*Bryophyta*) podlegające ochronie ścisłej i 22 gatunków podlegające ochronie częściowej; 60 gatunków porostów (*Lichenes*) objętych ochroną ścisłą i 58 gatunków podlegających ochronie częściowej, 6 gatunków grzybów wielkoowocnikowych (*Macromycetes*) podlegających ochronie ścisłej i 4 gatunki podlegające ochronie częściowej.

2.7.3. Gatunki zagrożone z Czerwonej Listy roślin, grzybów i porostów:

- 1) rośliny naczyniowe (*Pteridophyta* i *Spermatophyta*) – 20 gatunki;
- 2) mszaki (*Bryophyta*) – 10 gatunków;

3) porosty (*Lichenes*) – 18 gatunków.

2.7.4. Gatunki specjalnej troski:

1) rośliny naczyniowe (*Pteridophyta* i *Spermatophyta*) – 38 gatunków:

Andromeda polifolia L. – modrzewnica zwyczajna, *Aquilegia vulgaris* L. – orlik pospolity, *Arnica montana* L. – arnika górską, *Asplenium septentrionale* (L.) Hoffm. – zanokcica północna, *Asplenium trichomanes* L. – zanokcica skalna, *Asplenium viride* Huds. – zanokcica zielona, *Blechnum spicant* (L.) Roth – podrzeń żebrowiec, *Campanula latifolia* L. – dzwonek szerokolistny, *Cardaminopsis arenosa* (L.) Hayek ssp. *borbasi* Zap. – rzeżusznik piaskowy Borbása, *Carex davalliana* Sm. – turzyca Davalla, *Carex pauciflora* Lightf. – turzyca skąpokwiatowa, *Carex pendula* Huds. – turzyca zwisła, *Cicerbita alpina* (L.) Wallr. – modrzyk górski, *Comarum palustre* L. – siedmiopalecznik błotny, *Cotoneaster integerrimus* Medik. – irga zwyczajna, *Dactylorhiza fuchsii* (Druce) Soó – stoplamek (kukułka) Fuchsa, *Dactylorhiza majalis* (Rchb.) P.F. Hunt et Summerh. – stoplamek (kukułka) szerokolistny, *Daphne mezereum* L. – wawrzynek wilczełyko, *Empetrum nigrum* L. s.s. – bażyna czarna, *Epipactis helleborine* (L.) Crantz – kruszczyk szerokolistny, *Euphrasia coerulea* Hoppe et Furnr. – świetlik błękitny, *Galium rotundifolium* L. – prztulia okrągłolistna, *Galium saxatile* L. – prztulia hercyńska, *Gentianella bohemica* Skalický – goryczuszka czeska, *Gentianella ciliata* (L.) Borkh. – goryczuszka orzęsiona, *Gladiolus imbricatus* L. – mieczyk dachówkowaty, *Gymnadenia conopsea* (L.) R. Br. – gółka długoostrogowa, *Hedera helix* – L. – bluszcz pospolity, *Hepatica nobilis* Schreb. – przylaszczka pospolita, *Huperzia selago* (L.) Bernh. ex Schrank et Mart – wroniec widlasty, *Jovibarba sobolifera* (Sims) Opiz – rojownik pospolity, *Juniperus communis* L. – jałowiec pospolity, *Koeleria pyramidata* (Lam.) P. Beauv. – strzępica piramidalna, *Ledum palustre* L. – bagno zwyczajne, *Leucojum vernalis* L. – śnieżyca wiosenna, *Lilium bulbiferum* L. – lilia bulwkowata, *Lilium martagon* L. – lilia złotogłów, *Listera ovata* (L.) R. Br. – listera jajowata, *Lycopodium annotinum* L. – widłak jałowcowa ty, *Lycopodium clavatum* L. – widłak goździsty, *Moneses uniflora* (L.) A. Gray. – gruszycznik jednokwiatowy, *Neotia nidus-avis* (L.) Rich. – gnieźnik leśny, *Ophoglossum vulgatum* L. – nasięźrzał pospolity, *Orchis mascula* (L.) L. – storczyk męski, *Orthilia secunda* (L.) House – gruszynka jednostronna, *Pedicularis sylvatica* L. – gnidosz rozesłany, *Phyteuma orbiculare* L. – zerwa kulista, *Pinus mugo* Turra – kosodrzewina, *Pinus x rhaetica* Bruggen – sosna błotna, *Platanthera bifolia* (L.) Rich. – podkolan biały, *Platanthera chlorantha* (Custer) Rchb. – podkolan zielonawy, *Polypodium vulgare* L. – paprotka zwyczajna, *Polystichum aculeatum* (L.) Roth. – paprotnik kolczysty, *Pyrola minor* L. – gruszyczka mniejsza, *Saxifraga decipiens* Ehrh. – skalnica zwodnicza, *Streptopus amplexifolius* (L.) DC. – liczydło górskie, *Traunsteinera globosa* (L.) Rchb. – storczyca kulista, *Trollius europaeus* L. s.l. – pełnik europejski, *Veratrum lobelianum* Bernh. – ciemiężycza zielona, *Vinca minor* L. – barwinek pospolity,

2) mszaki (*Bryophyta*) – 3 gatunki mchów (*Musci*);

3) krasnorost glon *Hildenbrandtia rivularis*;

4) grzyby wielkoowocnikowe (*Macromycetes*) – 10 gatunków;

2.8. Fauna

2.8.1. Na obszarze Parku stwierdzono występowanie około 2300 gatunków zwierząt, w tym:

- 1) kręgowce (*Vertebrata*) – 174 gatunków, w tym (w tym 32 gatunki, których występowanie jest możliwe lub prawdopodobne i 37 gatunków specjalnej troski):
 - ssaki (*Mammalia*) – 58 gatunków (w tym 12 gatunków, których występowanie jest możliwe lub prawdopodobne)
 - ptaki (*Aves*) – 95 gatunki (w tym 15 gatunków, których występowanie jest możliwe lub prawdopodobne),
 - gady (*Reptilia*) – 5 gatunków,
 - płazy (*Amphibia*) – 8 gatunków (w tym 3 gatunki, których występowanie jest możliwe lub prawdopodobne),
 - ryby i smoczkouste (*Pisces, Cyclostomata*) – 8 gatunków (w tym 2 gatunki, których występowanie jest możliwe lub prawdopodobne),
- 2) bezkręgowce (*Invertebrata*) – ok. 2120 gatunków (w tym 6 gatunków specjalnej troski):
 - pajęczaki (*Arachnida*) – ok. 200 gatunków,
 - skorupiaki (*Crustacea*) – 10 gatunków,
 - dwuparce (*Diplopoda*) – 14 gatunków,
 - owady (*Insecta*) – ok. 1800 gatunków,
 - mięczaki (*Mollusca*) – ok. 100 gatunki.

2.8.2. Do grupy gatunków o szczególnych walorach zaliczono gatunki prawnie chronione, gatunki zagrożone umieszczone w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt, bądź w światowych lub krajowych Czerwonych Listach zwierząt ginących i zagrożonych². Należą do nich:

- 1) Gatunki prawnie chronione, łącznie 169 gatunków (z czego 8 objętych ochroną częściową), w tym w poszczególnych grupach zwierząt:
 - ssaki (*Mammalia*) – 37 gatunków (w tym 3 gatunki objęte ochroną częściową)
 - ptaki (*Aves*) – 89 gatunków (w tym 3 gatunki objęte ochroną częściową)
 - gady (*Reptilia*) – 5 gatunków,
 - płazy (*Amphibia*) – 8 gatunków,
 - ryby i smoczkouste (*Pisces, Cyclostomata*) – 3 gatunki,
 - owady (*Insecta*) – 23 gatunki (w tym 1 objęty ochroną częściową);
 - mięczaki (*Mollusca*) – 4 gatunki, (w tym 1 objęty ochroną częściową)
- 2) Gatunki specjalnej troski:
 - kręgowce – 39 gatunków, nietoperze *Chiroptera* (19 gatunków), wydra *Lutra lutra*, ryś *Lynx lynx*, koszatka *Dryomys nitedula*, orzesznica *Muscardinus avellanarius*, popielica *Glis glis*, bocian czarny *Ciconia nigra*, jarząbek *Bonasa bonasia*, trzmielojad *Pernis apivorus*, sokół wędrowny *Falco peregrinus*, derkacz *Crex crex*, puchacz *Bubo bubo*, sóweczka *Glaucidium passerinum*, włochatka *Aegolius funereus*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, salamandra plamista *Salamandra salamandra*, głowacz białopłetwy *Cottus gobio*, minóg strumieniowy *Lampetra planeri*

² Poza gatunkami umieszczonymi w ostatniej edycji Światowej Czerwonej Listy IUCN (The IUCN Red List of Threatened Species 2012) z kategorią gatunków najmniejszej troski (LC), która ostatnio została bardzo znacznie rozszerzona i obejmuje wiele gatunków pospolitych, w tym niemal wszystkie europejskie gatunki ssaków.

- bezkręgowce – 7 gatunków: modraszek telejus *Maculinea teleius*, modraszek nausitous *Maculinea nausitous*, miedziopierś górską *Somatochlora alpestris*, miedziopierś północna *Somatochlora arctica*, poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*, świdrzyk kasztanowaty *Macrogastra badia*, ślimak ostrokrawędzisty *Helicigona lapicida*.
- 3) Gatunki zagrożone — 69 gatunków, w tym 27 gatunków kręgowców i 42 gatunki bezkręgowców.

III. SPOŁECZNE UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW PARKU

3.1. Podstawa funkcjonowania

PNGS został utworzony na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 września 1993 r. w sprawie utworzenia Parku Narodowego Gór Stołowych i Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 stycznia 1997 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie utworzenia Parku Narodowego Gór Stołowych.

3.2. Przestrzeń społeczno-gospodarcza

Dla Parku Narodowego Gór Stołowych przestrzeń społeczno-gospodarczą tworzy zbiór sześciu gmin:

- miasto Duszniki Zdrój (gmina miejska),
- miasto Kudowa Zdrój (gmina miejska),
- miasto Polanica Zdrój (gmina miejska),
- miasto i gmina Radków (gmina miejsko-wiejska),
- miasto i gmina Szczytna (gmina miejsko-wiejska),
- gmina Lewin Kłodzki (gmina wiejska);

przy czym cztery z nich wchodzi w zasięg samego parku:

- Kudowa-Zdrój, w której obszar Parku zajmuje 31,9% ogólnej powierzchni gminy;
- Lewin Kłodzki, w której obszar Parku zajmuje 11,5% ogólnej powierzchni gminy;
- Radków, w której obszar Parku zajmuje 20,8% ogólnej powierzchni gminy;
- Szczytna, w której obszar Parku zajmuje 13,3% ogólnej powierzchni gminy.

Tabela 4. Zestawienie gruntów znajdujących się w obrębie Parku Narodowego Gór Stołowych (wg wykazów powiatowych)

Gmina	Grunty w zarządzie Parku [m ²]	Grunty obce (zredukowane)* [m ²]	Razem [m ²]
Razem gm. Kudowa-Zdrój	10734802	66051	10800853
Razem gm. Lewin Kłodzki	5792326	227049	6019375
Razem gm. Radków	27946286	941232	28887518
Razem gm. Szczytna	17417292	276602	17693894
RAZEM PNGS	61890706	1510934	63401640

* w rozliczeniu uwzględniona została redukcja powierzchni działek obcych wychodzących poza granic PNGS

3.3. Kategorie i użytkowanie gruntów

W klasoużytkach gruntów w zarządzie PNGS, obejmujących łącznie około 6 189 ha, we wszystkich gminach wyraźnie dominują grunty leśne, które zajmują powierzchnię ogółem 5 819,9 ha. Tylko na niewielkich powierzchniach towarzyszą im pastwiska (170,4 ha) i łąki (174,8 ha). Inne klasoużytki zajmują stosunkowo znikome powierzchnie. Klasoużytki gruntów pozostających poza zarządem PNGS obejmują jedynie około 151,1 ha. W nich największy udział mają pastwiska (około 56 ha), drogi (ok. 52 ha) i nieużytki (ok. 17 ha). Pozostałe rodzaje klasoużytków zajmują niewielkie powierzchnie.

Tabela 5. Zestawienie powierzchni klasoużytków gruntów w PNGS

Grupa użytków gruntowych	Rodzaj użytku gruntowego	Powierzchnia PNGS w ha
Użytki rolne	Grunty orne	8,3248
	Łąki trwałe	181,1940
	Pastwiska trwałe	226,3529
	Użytki rolne zabudowane	3,1653
	Rowy	1,8045
	Użytki rolne - razem	420,8415
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Lasy	5822,4359
	Grunty zadrzewione i zakrzewione	0,6266
	Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione - razem	5823,0625
Grunty zabudowane i zurbanizowane	Tereny mieszkaniowe	1,6322
	Tereny przemysłowe	0,1505
	Inne tereny zabudowane	0,8529
	Zurbanizowane tereny niezabudowane	0,0300
	Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	2,4316
	Tereny komunikacyjne - drogi	57,9996
	Inne tereny komunikacyjne	0,2011
	Grunty zabudowane i zurbanizowane - razem	63,2979
Nieużytki	Nieużytki	0,3900
Grunty pod wodami	Grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	0,4533
	Grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	0,6698
	Grunty pod wodami - razem	1,1231
Tereny różne	Tereny różne	31,3426
ogółem		6340,0576

Tabela 6. Użytkowanie gruntów w podziale na obwody ochronne

Obwód ochronny	Oddziały	Powierzchnia w ha				
		Użytki rolne	Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Grunty zabudowane i zurbanizowane	Grunty pod wodami	Tereny różne
13-00-1-01 Szczeliniec	13-00-1-01-1, 13-00-1-01-2, 13-00-1-01-3,13-00-1-01-4, 13-00-1-01-5, 13-00-1-01-6, 13-00-1-01-7, 13-00-1-01-8, 13-00-1-01-8A, 13-00-1-01-9, 13-00-1-01-9A, 13-00-1-01-10,13-00-1-01-11,13-00-1-01-12, 13-00-1-01-13, 13-00-1-01-14, 13-00-1-01-15, 13-00-1-01-16, 13-00-1-01-17, 13-00-1-01-17A, 13-00-1-01-18, 13-00-1-01-19, 13-00-1-01-20, 13-00-1-01-20A, 13-00-1-01-20B, 13-00-1-01-20C, 13-00-1-01-20D, 13-00-1-01-21, 13-00-1-01-21A, 13-00-1-01-22, 13-00-1-01-22A, 13-00-1-01-23, 13-00-1-01-23A, 13-00-1-01-23B, 13-00-1-01-27, 13-00-1-01-28, 13-00-1-01-29, 13-00-1-01-30, 13-00-1-01-31, 13-00-1-01-32, 13-00-1-01-33, 13-00-1-01-34, 13-00-1-01-35,13-00-1-01-36, 13-00-1-01-37, 13-00-1-01-38, 13-00-1-01-39, 13-00-1-01-40, 13-00-1-01-41, 13-00-1-01-41A, 13-00-1-01-42, 13-00-1-01-43, 13-00-1-01-43A, 13-00-1-01-44, 13-00-1-01-44A, 13-00-1-01-48, 13-00-1-01-49, 13-00-1-01-50, 13-00-1-01-51, 13-00-1-01-52, 13-00-1-01-56, 13-00-1-01-57, 13-00-1-01-58, 13-00-1-01-59, 13-00-1-01-5A, 13-00-1-01-60, 13-00-1-01-81, 13-00-1-01-82, 13-00-1-01-83, 13-00-1-01-83A, 13-00-1-01-84, 13-00-1-01-154, 13-00-1-01-155, 13-00-1-01-156, 13-00-1-01-157, 13-00-1-01-158	202,4493	1897,6124	0,3510	0,0000	7,5161
13-00-1-02 Czerwona Woda	13-00-1-02-24, 13-00-1-02-25, 13-00-1-02-26, 13-00-1-02-45, 13-00-1-02-46, 13-00-1-02-47, 13-00-1-02-53, 13-00-1-02-54, 13-00-1-02-55, 13-00-1-02-61, 13-00-1-02-62, 13-00-1-02-63, 13-00-1-02-64, 13-00-1-02-65, 13-00-1-02-66, 13-00-1-02-67, 13-00-1-02-68, 13-00-1-	43,8420	2053,4118	0,4553	1,1025	1,8562

Obwód ochronny	Oddziały	Powierzchnia w ha				
		Użytki rolne	Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Grunty zabudowane i zurbamizowane	Grunty pod wodami	Tereny różne
	02-69, 13-00-1-02-70, 13-00-1-02-71, 13-00-1-02-72, 13-00-1-02-73, 13-00-1-02-74, 13-00-1-02-75, 13-00-1-02-76, 13-00-1-02-77, 13-00-1-02-78, 13-00-1-02-78A, 13-00-1-02-79, 13-00-1-02-88, 13-00-1-02-89, 13-00-1-02-89A, 13-00-1-02-90, 13-00-1-02-91, 13-00-1-02-92, 13-00-1-02-93, 13-00-1-02-94, 13-00-1-02-95, 13-00-1-02-96, 13-00-1-02-97, 13-00-1-02-98, 13-00-1-02-99, 13-00-1-02-100, 13-00-1-02-101, 13-00-1-02-102, 13-00-1-02-103, 13-00-1-02-104, 13-00-1-02-105, 13-00-1-02-106, 13-00-1-02-107, 13-00-1-02-108, 13-00-1-02-109, 13-00-1-02-110, 13-00-1-02-111, 13-00-1-02-112, 13-00-1-02-113, 13-00-1-02-160, 13-00-1-02-161					
13-00-1-03 Bukowina	13-00-1-03-80, 13-00-1-03-85, 13-00-1-03-86, 13-00-1-03-87, 13-00-1-03-114, 13-00-1-03-115, 13-00-1-03-116, 13-00-1-03-117, 13-00-1-03-118, 13-00-1-03-119, 13-00-1-03-120, 13-00-1-03-121, 13-00-1-03-122, 13-00-1-03-123, 13-00-1-03-124, 13-00-1-03-125, 13-00-1-03-126, 13-00-1-03-127, 13-00-1-03-128, 13-00-1-03-128, 13-00-1-03-129, 13-00-1-03-130, 13-00-1-03-131, 13-00-1-03-132, 13-00-1-03-133, 13-00-1-03-134, 13-00-1-03-135, 13-00-1-03-136, , 3-00-1-03-137, 13-00-1-03-138, 13-00-1-03-139, 13-00-1-03-140, 13-00-1-03-141, 13-00-1-03-141, 13-00-1-03-142, 13-00-1-03-143, 13-00-1-03-144, 13-00-1-03-145, 13-00-1-03-146, 13-00-1-03-147, 13-00-1-03-148, 13-00-1-03-149, 13-00-1-03-150, 13-00-1-03-151, 13-00-1-03-151, 13-00-1-03-152, 13-00-1-03-153, 13-00-1-03-159, 13-00-1-03-162	99,4768	1869,0820	0,6321	0,0000	5,2003

**IDENTYFIKACJA ORAZ OKREŚLENIE SPOSOBÓW ELIMINACJI
LUB OGRANICZANIA ISTNIEJĄCYCH I POTENCJALNYCH ZAGROŻEŃ
WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ORAZ ICH SKUTKÓW**

I. Istniejące zagrożenia wewnętrzne

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1.	Niezgodność składu gatunkowego z siedliskiem, niewłaściwa struktura przestrzenna i wiekowa drzewostanów	<ul style="list-style-type: none"> - regulowanie składu gatunkowego drzewostanów z uwzględnieniem fazy rozwojowej drzewostanu, typu siedliska oraz typu zbiorowiska roślinnego i możliwych wariantów składu gatunkowego - prowadzenie zabiegów pielęgnacyjno-hodowlanych w drzewostanach objętych programem przebudowy i renaturalizacji polegających m.in. na: cięciach na potrzeby przebudowy składu gatunkowego drzewostanów, odnawianiu drzewostanu pod osłoną, w lukach, na gniazdach oraz w poprawkach i uzupełnieniach, ochronie odnowień poprzez składanie gałęzi, wykaszanie roślinności zielonej w odnowieniach, pracach szkółkarskich, zbiorze nasion i szyszek
2.	Zamieranie sztucznych monokultur świerkowych niedostosowanych do siedliska, stanowiących ponad 80% powierzchni drzewostanów w Parku	<ul style="list-style-type: none"> - zachowanie właściwego stanu zdrowotnego drzewostanów, przez: wyznaczanie i eliminowanie oraz korowanie drzew opanowanych przez grzyby (głównie z rodzaju opieńki) i owady (głównie kornik drukarz) zagrażające trwałości drzewostanów - monitoring zagrożenia drzewostanów poprzez jesienne poszukiwania larw zasnuj świerkowej - monitoring zagrożenia drzewostanów poprzez wystawianie pułapek na brudnicę mniszkę i kornika drukarza - w uzasadnionych przypadkach usuwanie drzew chorych i obumierających, jeżeli zagrażają one trwałości drzewostanów, z pozostawieniem niezbędnej liczby drzew martwych i dziuplastych ze względu na ochronę różnorodności biologicznej
3.	Zakłócenia i hamowanie procesu przebudowy drzewostanów świerkowych w kierunku osiągnięcia pożądanego składu gatunkowego z jodłą, bukiem i jaworem (uszkodzenie odnowień i młodników przez roślinożerne ssaki kopytne)	<ul style="list-style-type: none"> - zabezpieczenie upraw leśnych odnowień przed zgryzaniem, poprzez stosowanie np.: repelentów, zabezpieczeń mechanicznych, wykonanie nowych ogrodzeń oraz naprawianie już istniejących - regulowanie populacji zwierząt roślinożernych
4.	Zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> - usuwanie drzew martwych wydzielonych na skutek klęsk

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
	ekosystemów leśnych objawiające się ich zubożeniem spowodowane niedoborem lub nadmiarem martwego drewna	<p>elementarnych, działalności pasożytniczych grzybów i owadów zabijających drzewa (tylko w stopniu koniecznym do bezpiecznego prowadzenia innych, planowanych zabiegów ochronnych) w drzewostanach, w których prowadzona będzie ochrona czynna</p> <ul style="list-style-type: none"> - pozostawianie do mineralizacji drewna martwego nie wadzącego w wykonywaniu zabiegów ochronnych - pozostawianie do naturalnej śmierci i całkowitej mineralizacji drzew pochodzących z poprzednich pokoleń (pozostawione przestoje i nasienniki) oraz osobników dziuplastych w drzewostanach jednowiekowych ze sztucznego odnowienia
5.	Zaniechanie użytkowania gruntów i zarastanie ekosystemów nieleśnych na skutek sukcesji	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie zabiegów ochronnych polegających na usuwaniu krzewów, koszeniu łąk oraz usuwaniu biomasy, - prowadzenie wypasu zwierząt, - wspieranie ekstensywnej działalności rolniczej na gruntach innej własności
6.	Przesuszenie siedlisk wilgotnych spowodowane odwodnieniem ekosystemów (źródeł, cieków, bagien i torfowisk), zarastanie wysychających mokradł nalotem świerka	<ul style="list-style-type: none"> - ochrona i odtwarzanie zagrożonych siedlisk hydrogenicznym w Parku poprzez: <ul style="list-style-type: none"> a) ograniczenie nadmiernego odpływu wody (zasypywanie rowów, budowę zastawek na rowach odprowadzających wodę i inne działania sprzyjające retencji) b) usuwanie nalotów świerkowych na mokradłach - przywracanie naturalnych reżimów wód w potokach, w tym szczególnie likwidacja ujęć wody ujmujących wody bezpośrednio ze źródeł
7.	Nadmierny rozwój pokrywy roślinnej na powierzchni odsłoneń i wychodni skalnych	<ul style="list-style-type: none"> - odpowiednie kształtowanie pokrywy roślinnej poprzez usuwanie części roślinności zasłaniającej odsłoneń i wychodni skalne
8.	Zamieranie gatunków roślin lub problemy z naturalnym odbudowaniem populacji gatunków rzadkich i chronionych	<ul style="list-style-type: none"> - ochrona czynna biotopów gatunków zanikających i cennych (w tym poprawa warunków świetlnych) - deponowanie materiału nasiennego w banku nasion - zachowanie odpowiednich mikrosiedlisk - czynna ochrona ekosystemów zbieżna z biologią gatunków - ochrona zagrożonych siedlisk mokradłowych poprzez zasypywanie rowów, budowę zastawek na rowach odprowadzających wodę i inne działania sprzyjające retencji
9.	Występowanie inwazyjnych gatunków roślin	<ul style="list-style-type: none"> - monitoring występowania i pojawiania się obcych gatunków inwazyjnych - eliminacja i ograniczanie rozprzestrzeniania się gatunków niepożądanych
10.	Deficyt potencjalnych miejsc lęgowych dla gniazdujących w dziuplach sów, popielicowatych i	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększanie liczby potencjalnych miejsc lęgowych poprzez wywieszanie budek lęgowych dla sów, popielicowatych i nietoperzy - wyznaczenie stref ochronnych wokół stanowisk lęgowych sóweczki i włochatki

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
	nietoperzy	<ul style="list-style-type: none"> - rezygnacja z prac leśnych w tych strefach ochronnych w sezonie lęgowym - monitoring populacji sóweczki, włośchatki, popielicowatych i nietoperzy
11.	Obecność jenota – ekspansywnego gatunku obcego oraz wektora chorób i pasożytów	<ul style="list-style-type: none"> - eliminacja lub znaczne ograniczenie populacji jenota w Parku
12.	Obecność obcych gatunków ryb w ciekach i zbiornikach wodnych	<ul style="list-style-type: none"> - eliminacja obcych gatunków ryb z wód stojących (karaś złocisty) i z cieków (pstrąg tęczowy), bądź ograniczenie ich populacji, zapobieganie samowolnemu zarybianiu
13.	Rozjeżdżanie płazów w wyniku ruchu pojazdów na drogach przebiegających przez Park	<ul style="list-style-type: none"> - wprowadzenie niezbędnych oznakowań dróg w miejscach przecięcia przez drogi szlaków migracji płazów dążenie do wykonania przejść dla płazów pod szosami, - prowadzenie akcji przenoszenia płazów przez szosy w sezonie migracji płazów
14.	Zanikanie starych odmian drzew owocowych w uprawie, brak tradycji i praktyk wegetatywnego rozmnażania drzew i krzewów owocowych z egzemplarzy rosnących na terenie Parku i zaprzestanie uprawy tradycyjnych odmian drzew owocowych	<ul style="list-style-type: none"> - pielęgnacja i rozwój sadu kolekcyjnego, - pozyskanie materiału genetycznego z wybranych drzew pochodzących z różnych części Parku z dopuszczeniem pozyskiwania nasion z osobników rosnących na obszarze ochrony ścisłej - hodowla odpowiedniego materiału sadzeniowego
15.	Niekontrolowana penetracja turystyczna całego terenu Parku (niszczenie roślinności i runa leśnego, powierzchni ziemi, płoszenie zwierząt)	<ul style="list-style-type: none"> - monitoring ruchu turystycznego - ukierunkowanie ruchu turystycznego poprzez: <ul style="list-style-type: none"> a) uzupełnienie infrastruktury turystycznej w miejscach rozdeptywanego otoczenia szlaków (barierki, ogrodzenia) b) wprowadzenie zakrzewień z gatunków rodzimych w miejscach odgałęzienia nielegalnych ścieżek od wyznaczonych szlaków turystycznych - zwiększenie nacisku na etykę turystyki w działaniach edukacyjnych Parku (programy edukacyjne, tablice edukacyjne) - kontrola przestrzegania zasad korzystania z zasobów Parku (służby ochrony Parku, wolontariusze) - konserwacja oznakowania granic Parku
16.	Niszczenie ekosystemów naskalnych w wyniku penetracji turystycznej w miejscach nieudostępnionych	<ul style="list-style-type: none"> - ukierunkowanie ruchu turystycznego poprzez: <ul style="list-style-type: none"> a) uzupełnienie infrastruktury turystycznej w miejscach rozdeptywanego otoczenia szlaków (barierki, ogrodzenia) b) wprowadzenie zakrzewień z gatunków rodzimych w miejscach odgałęzienia nielegalnych ścieżek od

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
		<p>wyznaczonych szlaków turystycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie nacisku na etykę turystyki w działaniach edukacyjnych Parku (programy edukacyjne, tablice edukacyjne) - kontrola przestrzegania zasad korzystania z zasobów Parku (służby ochrony Parku, wolontariusze)
17.	<p>Nasilenie procesów erozyjnych inicjujących się lokalnie w wyniku antropopresji (w miejscach wykonywania zabiegów ochronnych, wzdłuż szlaków turystycznych)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie wycinki drzew, zrywki i transportu drewna w sposób jak najmniej uciążliwy dla pokrywy glebowej - wypełnienie wyrw i kolein niezwłocznie po ich powstaniu - monitorowanie natężenie ruchu turystycznego na szlakach i ścieżkach poznawczych oraz inwentaryzowanie występowania przejawów erozji - dokonanie korekt przebiegu szlaków turystycznych (żółty w rejonie Skalnych Grzybów, żółty i zielony w rejonie Białych Skał) dla ograniczenia sprzyjającego erozji rozdeptywania otoczenia szlaków i tworzenia nowych nielegalnych ścieżek - skanalizowanie ruchu turystycznego barierkami - stosowanie zabezpieczeń przeciweerozyjnych
18.	<p>Niszczenie cennych obiektów kulturowych na terenie Parku, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niszczenie pod wpływem czynników naturalnych (wszystkie obiekty architektury i budownictwa, nagrobki, mała architektura sakralna i świecka, napisy ryte na skałach); - na skutek wandalizmu i kradzieży (mała architektura sakralna i świecka np. kapliczka w Batorówku, krzyż kamienny przy Drodze Stu Zakrętów, drogowaskazy kamienne z niemieckimi napisami itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie remontów i zabezpieczanie obiektów kulturowych znajdujących się na terenie Parku, w tym zwłaszcza obiektów chronionych na podstawie odrębnych przepisów - bieżące utrzymywanie (poprzedzone dokładną inwentaryzacją) lub odtworzenie elementów małej architektury sakralnej i świeckiej, jak kapliczki i krzyże, pomniki, tablice pamiątkowe, kamienie milowe, kamienne drogowaskazy przy drogach oraz napisy na skałach, techniczne elementy urządzenia dróg, mostów i szlaków turystycznych
19.	<p>Nasylenie urządzeniami infrastruktury turystycznej powodujące obniżenie walorów krajobrazu (w szczególności pozbawiające krajobraz cechy naturalności)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - dbałość o estetykę elementów infrastruktury - zastępowanie w miarę możliwości (z uwzględnieniem potrzeb bezpieczeństwa turystów) materiałów takich jak beton, metal, asfalt materiałami naturalnymi takimi jak kamień, drewno, naturalne włókna - rezygnacja z elementów infrastruktury w miejscach, gdzie jest to możliwe (np.: w rejonach mało uczęszczanych)

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
20.	Zanieczyszczenie powierzchni ziemi i gleby oraz wód odpadami stałymi	<ul style="list-style-type: none"> - usuwanie odpadów, szczególnie przy szlakach turystycznych często odwiedzanych przez turystów i w rejonach parkingów - zwiększenie liczby pojemników na odpady usytuowanych na szlakach turystycznych w miejscach odpoczynku turystów oraz w rejonach parkingów - systematyczne opróżnianie pojemników na odpady - selektywna zbiórka odpadów - kontrolowanie terenu Parku w celu ograniczenia ryzyka nielegalnego wyrzucania odpadów na terenie Parku

II. Potencjalne zagrożenia wewnętrzne

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1.	Możliwość wystąpienia ruchów masowych związanych z wietrzeniem fizycznym i fizykochemicznym skał budujących stoliwa	<ul style="list-style-type: none"> - monitorowanie powierzchniowych ruchów masowych – zainstalowanie i odczyty z punktów reperowych, szczelinomierzy w zagrożonych rejonach, w szczególności ścian Progu Radkowskiego - ograniczenie możliwości penetracji skalnych ścian - kontrola przestrzegania zasad korzystania z zasobów Parku (służby ochrony Parku, wolontariusze) - zabezpieczenie szlaków turystycznych przed erozją
2.	Możliwość wystąpienia pożaru	<ul style="list-style-type: none"> - porządkowanie terenu wokół szlaków turystycznych i parkingów (odpady, suche części roślin) - utrzymywanie przejezdności dróg newralgicznych z punktu widzenia przeciwdziałania zagrożeniom na terenie Parku, zwłaszcza ze względów pożarowych czy możliwości pomocy turystom poszkodowanym w wypadkach - utrzymanie punktów czerpania wody - edukacja ekologiczna
3.	Nieskuteczność działań ochronnych w stosunku do gatunków roślin, grzybów, zwierząt i ich siedlisk	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie monitoringu elementów przyrodniczych oraz procesów przyrodniczych - elastyczne dostosowywanie działań ochronnych do wyników prowadzonych badań monitoringowych
4.	Nadmierny ruch turystyczny powodujący zaburzeniu funkcjonowania przyrody, polegające na uruchomieniu lub nasileniu niekorzystnych procesów w środowisku	<ul style="list-style-type: none"> - wyznaczenie stref intensywnego korzystania z walorów obszaru udostępnienia - zarządzanie ruchem turystycznym poprzez jego kanalizowanie i regulowanie - wzmocnienie powiązania turystyki wypoczynkowej z edukacją - ewentualne wprowadzanie opłat wstępu w wybrane fragmenty Parku

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
5.	Niezadawalający wzrost poziomu świadomości ekologicznej i kultury turystów	<ul style="list-style-type: none"> - monitoring postaw turystów wobec ochrony przyrody i jakości zagospodarowania turystycznego i edukacyjnego w Parku - dostosowywanie oferty edukacyjnej do wyników badań monitoringowych - bieżące usuwanie skutków aktów wandalizmu wobec przyrody i dóbr kultury

III. Istniejące zagrożenia zewnętrzne

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1.	Istnienie na terenie Parku obiektów nie służących celom ochrony Parku i związane z tym utrudnienia w zarządzaniu obszarami nieleśnymi oraz infrastrukturą turystyczną ze względu na udział gruntów obcej własności w granicach Parku	<ul style="list-style-type: none"> - przejęcie gruntów jako Skarbu Państwa, pozostających w innym zarządzie - kontynuowanie wykupu gruntów innych własności w Parku - popularyzacja mechanizmów finansowych i rozwiązań prawnych umożliwiających ograniczenia zanieczyszczenia powietrza, oraz uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej w celu wyeliminowania zagrożeń dla gleb i wód - likwidacja obiektów zbędnych będących w zarządzie Parku
2.	Brak skutecznych instrumentów prawno-finansowych motywujących właścicieli gruntów na terenie Parku do utrzymywania lub przywrócenia siedlisk przyrodniczych do właściwego stanu ochrony	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie działań prywatnych właścicieli gruntów w Parku zmierzających do uzyskania środków finansowych na prowadzenie działań ochronnych w granicach Parku - organizacja kampanii i zajęć edukacyjnych promujących konieczność utrzymywania siedlisk przyrodniczych Parku we właściwym stanie
3.	Fragmentacja ekosystemów na terenie Parku	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie natężenia ruchu na drogach publicznych i drodze Polana YMCA – Błędne Skały - rezygnacja z wprowadzania nowych liniowych elementów infrastruktury turystycznej - stworzenie warunków do rozprzestrzeniania się zwierząt poprzez ochronę ich tras migracji
4.	Przerywanie powiązania przyrodniczych obszaru Parku z otoczeniem poprzez	<ul style="list-style-type: none"> - zachowanie przed zainwestowaniem istniejących korytarzy ekologicznych łączących Park z terenami sąsiednimi przez odpowiednie zapisy w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
	rozwój zainwestowania w otulinie	<ul style="list-style-type: none"> - kontrola wprowadzanego zagospodarowania terenu na etapie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego - budowanie akceptacji dla Parku w społecznościach lokalnych
5.	Zanieczyszczenie powietrza, gleb, wód i hałas wzdłuż szlaków komunikacyjnych przecinających Park	<ul style="list-style-type: none"> - propagowanie rozwiązań mających na celu ograniczenie ruchu kołowego przez Park, w tym ograniczenie ruchu pojazdów na drogach publicznych m.in. poprzez dążenie do rezygnacji z udostępniania Kręgielnego Traktu dla samochodowego ruchu turystycznego, wspieranie rozwoju transportu zbiorowego i alternatywnego w obszarze parku (przedsięwzięcia prowadzone we współpracy z samorządami gmin, powiatu i województwa), - dążenie do ograniczenia ruchu samochodowego na drodze Polana YMCA – Błędne Skały poprzez dążenie do wprowadzenia transportu alternatywnego i zbiorowego - modernizacja odcinków dróg niewralgicznych z punktu widzenia przeciwdziałania zagrożeniom na terenie Parku, zwłaszcza ze względów pożarowych czy możliwości pomocy turystom poszkodowanym w wypadkach
6.	Zanieczyszczenie powietrza, gleb, wód na skutek funkcjonowania na terenie Parku i w jego bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej, ośrodków wypoczynkowych w sąsiedztwie Parku	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie budowy i rozbudowy oczyszczalni ścieków i kolektorów w miejscowościach otaczających Park - wykonanie indywidualnych oczyszczalni tylko w zabudowie rozproszonej - przeciwdziałanie przekształcaniu łąk na grunty orne, ograniczenie stosowania nawozów mineralnych i środków chemicznych ochrony roślin w pobliżu rzek i potoków - kontrola wprowadzanego zagospodarowania terenu na etapie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego, pod kątem rozwiązania gospodarki wodno-ściekowej oraz odpadów - dążenie do likwidacji nielegalnych wysypisk odpadów w sąsiedztwie Parku - edukacja ekologiczna skierowana do społeczności lokalnych, - propagowanie rolnictwa ekologicznego i współpracy mieszkańców z Parkiem
7.	Ograniczenie zasilania w wodę potoków wzdłuż ich biegów oraz obniżenie poziomu wód gruntowych	<ul style="list-style-type: none"> - dążenie do likwidacji ujęć wody znajdujących się na terenie Parku
8.	Działalność kamieniołomu w Radkowie	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie odstrzału skał w kamieniołomie w sezonie lęgowym ptaków - dążenie do zaniechania eksploatacji i wykorzystania obiektu

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków
		do celów turystycznych i edukacyjnych
9.	Powstawanie chaotycznego i zunifikowanego krajobrazu kulturowego, na skutek wprowadzania dysharmonijnych form architektury i agresywnych reklam (głównie w Karłowie, na przedpolu Parku)	<ul style="list-style-type: none"> - dążenie do opracowania wzornika opartego na regionalnych wzorach architektury Ziemi Kłodzkiej - dążenie do wprowadzenia ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczących kształtowania nowej i przekształceń dawnej architektury oraz nadzór nad wdrażaniem tych ustaleń - prowadzenie działań edukacyjnych promujących tradycyjne budownictwo
10.	Zanik walorów i wartości kulturowych szczególnie widoczny w nowym budownictwie i zagospodarowaniu terenu	<ul style="list-style-type: none"> - dążenie do opracowania wzornika architektury opartej na regionalnych wzorach Ziemi Kłodzkiej – dla miejscowości położonych w otulinie Parku, a zwłaszcza Karłowa - prowadzenie działań edukacyjnych promujących tradycyjne budownictwo - dążenie do wprowadzenia ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczących kształtowania nowej i przekształceń dawnej architektury oraz nadzór nad wdrażaniem tych ustaleń
11.	Występowanie gatunków roślin obcych lub niepożądanych	<ul style="list-style-type: none"> - dążenie do eliminacji gatunków obcych i niepożądanych w sąsiedztwie Parku
12.	Obniżenie walorów krajobrazowych, zanieczyszczenie powierzchni ziemi, gleb i wód na skutek funkcjonowania infrastruktury energetycznej	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie do minimum szerokości wyciętego pasa drzew - dążenie do „schowania” pod ziemię linii energetycznych na terenach otwartych – Sawanna Pasterska, Sawanna Łężycka - kontrola szczelności tac transformatorowych
13.	Brak akceptacji dla Parku w społecznościach lokalnych	<ul style="list-style-type: none"> - budowanie akceptacji dla Parku w społecznościach lokalnych poprzez: <ul style="list-style-type: none"> a) podejmowanie działań służących ochronie przyrody w Parku i przynoszących korzyści społeczności lokalnej w szczególności w zakresie obsługi ruchu turystycznego b) wspólne ze społecznościami lokalnymi poszukiwanie rozwiązań przynoszących korzyści obu stronom c) prowadzenie działań edukacyjnych skierowanych do społeczności lokalnych szczególnie w zakresie turystyki zrównoważonej d) popularyzacja mechanizmów finansowych i rozwiązań prawnych umożliwiających ograniczenia zanieczyszczenia powietrza, oraz uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej w celu wyeliminowania

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
		zagrożeń dla gleb i wód, e) organizacja kampanii i zajęć edukacyjnych promujących konieczność utrzymywania siedlisk przyrodniczych Parku we właściwym stanie, f) monitorowanie postaw społeczności lokalnych i dostosowanie działań do potrzeb wynikających z badań monitoringowych, g) propagowanie rolnictwa ekologicznego i współpracy mieszkańców z Parkiem w tym zakresie, - monitorowanie postaw społeczności lokalnych i dostosowanie działań do potrzeb wynikających z badań monitoringowych
14.	Naruszanie granic Parku	- wyjaśnianie sytuacji naruszenia granic - regulacja stanu granic - monitoring granic

IV. Potencjalne zagrożenia zewnętrzne

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1.	Nieskuteczność działań w zakresie eliminowania zagrożeń zewnętrznych	- monitorowanie skuteczności podejmowanych działań - wykorzystanie dostępnych środków prawnych w planowaniu przestrzennym - monitorowanie rozwoju zagospodarowania przestrzennego - budowanie akceptacji dla Parku w społecznościach lokalnych
2.	Zmniejszanie się wartości krajobrazu kulturowego na skutek wprowadzania zabudowy niezharmonizowanej z kulturowym i przyrodniczym otoczeniem oraz agresywnych reklam	- dążenie do wprowadzenia ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczących kształtowania nowej i przekształceń dawnej architektury oraz nadzór nad wdrażaniem tych ustaleń - prowadzenie działań edukacyjnych promujących miejscowe tradycje oraz kształtujących potrzeby estetyczne dotyczące krajobrazu
3.	Zanikanie lokalnych tradycji	- prowadzenie działań edukacyjnych promujących tradycyjne budownictwo, sadownictwo, pasterstwo oraz zwyczaje i język

OBSZARY OBJĘTE OCHRONĄ ŚCISŁĄ, CZYNNĄ ORAZ KRAJOBRAZOWĄ

Lp.	Rodzaj ochrony	Lokalizacja	Powierzchnia w ha
1.	Ochrona ścisła	1i, 1j, 1k, 1l, 1m; 2a, 2b, 2c, 2d, 2f, 2g, 2h, 2j, 2k, 2l, 2m, 7l, 7m, 7n, 7o, 7r, 9i, 14i, 15a, 15d, 15f, 16a, 16b, 16c, 16f, 16g, 16h, 16i, 16k, 16l, 17a, 17p, 18a, 18d, 18g, 20fx, 20gx, 20ix, 23a, 23ax, 23b, 23c, 23cx, 23m, 23n, 23o, 23z., 25f, 25g, 25h, 25i, 25j, 25g, 26h, 26i, 27a, 27b, 27c, 27d, 28d, 33b, 33c, 33d, 33f, 33h, 34a, 34b, 34c, 34d, 34f, 34g, 34h, 34j, 35a, 35b, 35c, 35d, 35g, 35h, 35i, 35j, 35k, 35l, 35m, 35n, 35o, 35p, 35r, 35s, 35t, 35w, 37a, 37b, 37c, 37d, 37f, 37g, 37h, 37i, 37j, 37k, 38a, 38d, 38f, 42h, 42i, 44j, 44k, 44p, 44r, 44s, 44t, 45d, 46c, 47d, 47f, 76a, 76b, 76c, 76d, 76f, 76g, 76h, 76i, 76j, 76k, 76l, 76m, 76n, 83a, 83b, 83bx, 83c, 88c, 88g, 88h, 88i, 88j, 88k, 88m, 88n, 88o, 103b, 103c, 103g, 103h, 103a, 132d, 132f, 132g, 132h, 132k, 132m, 132n, 133j, 134d, 134g, 134i, 134j, 134k, 134l, 134m, 134n, 135a, 135b, 135c, 135d, 135f, 135g, 135h, 135i, 135j, 135k, 135l, 137a, 137b, 137c, 137g, 137i, 138a, 138c, 138d, 138f, 138g, 139a, 139b	791,76
2.	Ochrona czynna	1c, 1d, 1f, 1g, 1h, 2i, 3a, 3b, 3c, 3d, 3f, 3g, 3h, 4a, 4b, 4c, 4d, 4f, 4g, 4h, 4i, 4j, 4k, 4l, 4m, 4n, 4o, 4p, 5c, 6a, 6b, 6c, 6d, 6f, 6g, 6h, 6i, 6k, 6l, 7a, 7b, 7c, 7d, 7f, 7g, 7h, 7i, 7j, 7k, 7p, 7s, 7t, 7w, 7y, 8a, 8h, 8i, 8j, 8k, 8l, 8n, 9b, 9c, 9d, 9f, 9g, 9h, 10a, 10b, 10c, 10d, 10f, 10g, 10h, 10i, 11a, 11b, 11c, 11d, 11f, 11g, 11h, 11i, 11j, 12a, 12b, 12c, 12d, 12f, 12g, 12h, 12i, 12j, 12k, 12l, 12m, 12n, 12o, 13a, 13b, 13c, 13d, 13f, 13g, 13h, 13i, 13j, 13k, 13l, 13m, 13n, 13o, 13p, 14b, 14c, 14d, 14f, 14g, 14h, 15b, 15c, 16j, 16m, 17ax, 17b, 17dx, 17f, 17g, 17gx, 17h, 17hx, 17j, 17l, 17r, 17t, 17w, 17x, 18f, 18h, 18j, 18k, 18l, 18m, 18b, 18c, 19a, 19b, 19c, 19f, 19g, 19h, 19i, 19j, 19k, 19l, 19m, 19n, 19o, 19p, 19r, 20a, 20b, 20c, 20cx, 20f, 20j, 20jx, 20k, 20r, 21b, 21c, 21d, 21f, 21g, 21h, 21i, 21j, 21k, 21l, 21n, 21o, 22a, 22b, 22c, 22d, 22f, 22g, 22i, 22j, 22k, 23d, 23f, 23g, 23h, 23i, 23l, 23p, 23r, 23s, 23t, 23x, 23y, 24a, 24b, 24c, 25b, 25c, 25d, 25k, 25l, 26b, 26c, 26d, 26f, 28a, 28b, 28c, 28f, 29a, 29b, 29c, 29d, 29f, 29g, 29h, 29i, 29j, 30a, 30b, 30c, 30d, 30f, 30h, 30i, 30j, 30k, 30l, 30m, 30o, 31a, 31b, 31d, 31f, 31g, 31h, 32a, 32b, 32c, 32d, 32f, 32h, 32i, 32j, 32k, 32l, 34i, 36a, 36b, 36c, 36d, 36f, 37l, 37m, 37n, 38b, 38c, 38g, 39a, 39b, 39c, 39d, 39f, 39g, 39h, 39i, 40a, 40b, 40c, 40d, 40g, 40h, 40i, 41a, 41b, 41c, 41d, 41f, 41g, 41h, 41i, 41j, 41k, 41l, 41n, 41o, 41p, 41r, 41s, 41t, 41w, 42a, 42c, 42f, 42g, 42j, 42k, 43a, 43b, 43c, 43d, 43f, 43g, 43h, 43i, 43j, 43k, 43l, 43m, 43o, 43p, 43r, 43s, 43t, 43y, 43z., 44a, 44c, 44f, 44m, 44n, 45a, 45b, 45c, 45f, 45g, 46a, 46b, 46d, 46f, 46g, 46h, 47a, 47b, 47c, 47g, 47h, 47i, 47j, 47k, 47l, 47m, 48a, 48b, 48c, 48d, 48f, 48g, 48h, 49a, 49b, 49c, 49f, 49g, 49h, 50a, 50b, 50d, 50g, 50h, 50i, 50j, 51b, 51c, 51d, 51f, 51h, 52b, 52c, 52d, 52f, 52g, 52h, 53a, 53b, 53c, 53d, 53f, 53g, 53h, 54a, 54b, 54c, 54d, 54f, 54g, 55a, 55b, 55c, 55d, 55f, 56a, 56b, 56c, 56d, 56f, 57a, 57b, 57c, 57d, 57f, 57g, 58a, 58b, 58c, 58d, 58f, 59a, 59b, 59c, 59d, 59f, 60a, 60b, 60c, 60d, 60f, 60g, 61a,	5024,20

Lp.	Rodzaj ochrony	Lokalizacja	Powierzchnia w ha
		<p>61b, 61c, 61d, 61f, 62a, 62b, 62c, 62d, 62f, 62g, 62h, 62i, 62j, 62k, 63a, 63b, 63c, 63d, 63f, 63g, 63h, 63i, 63j, 63k, 63l, 63m, 64a, 64b, 64c, 64d, 64f, 64g, 65a, 65b, 65c, 65d, 65f, 65g, 65h, 65i, 65j, 65k, 65l, 66a, 66b, 66c, 66d, 66f, 66g, 66h, 66i, 66j, 66k, 66l, 66m, 66n, 67a, 67b, 67c, 67d, 67f, 67g, 67h, 67i, 67k, 67l, 67m, 67n, 67p, 68a, 68b, 68c, 68d, 68f, 68g, 69a, 69b, 69c, 69d, 69f, 69g, 69h, 69i, 69j, 70c, 70d, 70f, 70g, 70h, 70i, 70j, 70k, 71a, 71b, 71c, 72d, 72f, 72g, 72j, 72k, 72l, 72n, 72o, 72p, 72r, 72s, 72t, 72w, 72, x, 72a, 72b, 72c, 73a, 73b, 73c, 73d, 73f, 73g, 74a, 74b, 74c, 74d, 74f, 74g, 74h, 74i, 74j, 75a, 75b, 75c, 75d, 75f, 75g, 75h, 75i, 75j, 75k, 75l, 77a, 77b, 77c, 77d, 77f, 77g, 77h, 77i, 77j, 78a, 78a,x 78b,x 78c, 78c,x 78d, 78dx 78f, 78fx 78g, 78p, 78r, 78s, 78t, 78w, 78, x, 78y, 78z., 79a, 79b, 79c, 79d, 79f, 79g, 79h, 80a, 80c, 80d, 80h, 80i, 80k, 80m, 80n, 80o, 80p, 80r, 80s, 81b, 81c, 81d, 81f, 81g, 81h, 81i, 81j, 81k, 81m, 81n, 81p, 82a, 82b, 82c, 82d, 82f, 82g, 82h, 83ax, 83cx, 83d, 83fx, 83g, 83gx, 83h, 83j, 83l, 83m, 83n, 83o, 83r, 83s, 83t, 83w, 83, x, 83y, 84a, 84b, 84d, 84f, 84g, 84h, 84i, 84j, 84k, 85a, 85b, 85c, 85d, 85f, 85g, 85h, 85i, 85j, 85k, 86a, 86c, 86d, 86f, 86g, 86h, 86i, 86j, 86k, 86l, 87a, 87ax, 87b, 87bx, 87c, 87d, 87f, 87g, 87h, 87i, 87j, 87k, 87l, 87m, 87n, 87o, 87p, 87s, 87t, 87w, 87x, 87y, 87z., 88a, 88b, 88d, 88l, 89a, 89b, 89c, 89d, 89f, 89g, 89h, 89i, 89j, 89k, 89l, 89m, 89n, 89o, 89p, 89r, 90a, 90b, 90c, 90d, 90f, 90g, 90h, 91a, 91b, 91c, 91d, 91f, 91g, 91h, 91i, 91j, 91k, 92a, 92b, 92c, 92d, 92f, 92g, 92h, 93a, 93b, 93c, 93d, 93f, 94a, 94b, 94c, 95a, 95b, 95c, 95d, 95f, 95g, 95h, 95i, 95j, 95k, 95l, 95m, 95n, 96a, 96b, 96c, 96d, 96f, 96g, 96h, 96i, 96j, 96k, 96l, 96m, 96n, 96o, 97a, 97b, 97c, 97d, 97f, 97g, 97h, 97i, 97j, 97k, 97l, 97m, 97n, 97o, 97p, 98a, 98b, 98c, 98d, 99a, 99b, 99c, 99d, 99f, 99g, 99h, 99i, 99j, 99k, 99l, 99m, 99n, 100a, 100ax, 100b, 100c, 100d, 100f, 100g, 100h, 100i, 100j, 100k, 100l, 100m, 100n, 100o, 100p, 100r, 100s, 100t, 100w, 100x, 100y, 100z, 101a, 101b, 101c, 101d, 102a, 102b, 102c, 102d, 102f, 102g, 103d, 103f, 104a, 104b, 104c, 104d, 104f, 105a, 105b, 105c, 105d, 105f, 105g, 105h, 105i, 105j, 105k, 105l, 106a, 106b, 106c, 106d, 106f, 106g, 106h, 106i, 106j, 106k, 107a, 107b, 107c, 107f, 107g, 107h, 107k, 107l, 107n, 108a, 108b, 108d, 108f, 108g, 108h, 109a, 109b, 109c, 109d, 109g, 110a, 110b, 110c, 110d, 110f, 110g, 110h, 110i, 110j, 110k, 110l, 110m, 110n, 110o, 110p, 110r, 110s, 110t, 111a, 111b, 111c, 111d, 111f, 111g, 111h, 112a, 112b, 112c, 112d, 112f, 112g, 112h, 112i, 112j, 112k, 113a, 113b, 113c, 113d, 113i, 113j, 113k, 113l, 113m, 113n, 113o, 113r, 113s, 113t, 114a, 114b, 114c, 114d, 115a, 115b, 115c, 115d, 116a, 116c, 116d, 116f, 116g, 116h, 116i, 116k, 116l, 116m, 116n, 116o, 117a, 117ax, 117bx, 117c, 117cx, 117d, 117dx, 117g, 117gx, 117h, 117hx, 117i, 117ix, 117j, 117k, 117l, 117m, 117n, 117o, 117p, 117r, 117s, 117t, 117w, 117x, 117y, 117z., 118a, 118b, 118c, 118d, 118f, 118g, 118h, 118i, 118j, 118k, 118l, 118m, 118n, 118o, 118p, 118r, 119a, 119b, 119c, 119d, 119f, 119g, 119h, 119i, 119j, 119k, 119l, 119m, 119n, 119o, 119p, 119r, 119s, 119t, 120a, 120b, 120c, 120d, 120f, 120g, 120h, 121a, 121b, 121c, 121d, 121g, 121h, 121i, 121j, 121k, 121l, 121m, 121n, 121o, 122a, 122b, 122c, 122d, 122f, 122g, 122h, 122i, 122j, 122k, 122l, 122m, 122n, 122o, 122p, 123a, 123b,</p>	

Lp.	Rodzaj ochrony	Lokalizacja	Powierzchnia w ha
		<p>123c, 123d, 124a, 124b, 124c, 124d, 124f, 124g, 124h, 124i, 124j, 124k, 125a, 125b, 125c, 125d, 125f, 125g, 125h, 125i, 126a, 126b, 126c, 126d, 126f, 126g, 126h, 126i, 126j, 126k, 126l, 126m, 126n, 127a, 127b, 127c, 127d, 127f, 127g, 127h, 127i, 127j, 127k, 127l, 128a, 128b, 128c, 128d, 128f, 128g, 128h, 128i, 128j, 128k, 128l, 128m, 128n, 128o, 128p, 128r, 128s, 128t, 129a, 129b, 129c, 129d, 129f, 129g, 129h, 129i, 129j, 130a, 130b, 130c, 130d, 130f, 130g, 130h, 130i, 130j, 130k, 130l, 130m, 130n, 130s, 132a, 132c, 132l, 133a, 133b, 133c, 133d, 133f, 133h, 133i, 134a, 134c, 134f, 136a, 136b, 136c, 137h, 137j, 139c, 139d, 139f, 139h, 139i, 139k, 139l, 139m, 140a, 140b, 140c, 140d, 140f, 140g, 140h, 140i, 140j, 140k, 140l, 140m, 140n, 140o, 140p, 141a, 141ax, 141b, 141c, 141d, 141dx, 141f, 141g, 141h, 141i, 141j, 141k, 141l, 141m, 141n, 141o, 141p, 141r, 141s, 141t, 141w, 141x, 141y, 141z,, 142a, 142b, 142c, 142d, 143a, 143b, 143c, 143f, 143g, 144a, 144b, 144c, 144d, 144f, 144g, 145a, 145b, 145c, 145d, 145f, 145g, 145h, 145i, 145j, 145k, 145l, 145m, 145n, 145o, 145p, 145r, 146a, 146b, 146c, 146d, 146f, 146g, 146h, 146i, 146k, 146l, 146m, 146n, 146o, 146p, 146s, 146t, 146w, 146x, 146y, 146z,, 147a, 147b, 147c, 147d, 147f, 147g, 148a, 148b, 148d, 148f, 148g, 148h, 148i, 148j, 149a, 149b, 149c, 149d, 149f, 149g, 149h, 149i, 149j, 149k, 149l, 149m, 149n, 150a, 150b, 150c, 150d, 150f, 150g, 150h, 151a, 151b, 151c, 151d, 151f, 151g, 151h, 151i, 151j, 151k, 151l, 152a, 152b, 152c, 152d, 152f, 152g, 152h, 152i, 152j, 152k, 152l, 152n, 152o, 152p, 153a, 153b, 153c, 153d, 153f, 153g, 153h, 153i, 153j</p>	
3.	Ochrona krajobrazowa	<p>1a, 1b, 1 n, 5a, 5b, 5d, 5f, 5Aa, 5Ab, 5Ac, 6j, 7x, 7z, 8b, 8c, 8d, 8f, 8g, 8m, 8Aa, 8Ab, 9a, 9Aa, 9Ab, 14a, 15g, 16d, 17c, 17d, 17i, 17k, 17m, 17n, 17o, 17s, 17y, 17z, 17bx, 17cx, 17fx, 17Aa, 17Ab, 17Ac, 17Ad, 17Af, 17Ag, 18i, 18n, 19d, 20d, 20l, 20m, 20n, 20o, 20p, 20s, 20bx, 20dx, 20hx, 20kx, 20lx, 20Aa-z, 20Aax-zx, 20Aay-zy, 20Ba-z, 20Bax-zx, 20Bay-ky, 20Ca-px, 20Da-h, 21a, 21 m, 21p, 21Aa, 21Ab, 21Ac, 22h, 22Aa-r, 23j, 23 k, 23w, 23bx, 23 dx, 23Aa-m, 23Bas, 25a, 26a, 30g,n, 31c, 32g, 33a,g, 34k,l, 35f, 40f, 41m, x-z, 41Aa, 42b,d, 43n, 43w, 43x, 43ax, 43Aa, 44b, 44d, 44gi, 44l, 44o, 44Aa-h, 49d, 50c, 50f, 51a, 51g, 51i, 52a, 52i, 61g, 52k, 62l, 62m, 67j,o, 68h, 70a,b, 72h, 72i, 72m, 78b, 78h-o, 78Aa, 79i, 79j, 80b, 80f, 80g, 80j, 80l, 81a, 81l, 81o, 81r, 83f, 83i, 83k, 83p, 83z, 83dx, 83hx, 83Aa-g, 84c, 85l, 85m, 86b, 87r, 88f, 89Aa, 99o, 100bx,85cx, 103i, 106l, 107d, 107i, 107j, 107m, 107o-s, 108c, 108i, 109f, 110i, 112l, 112Aa, 112Ab, 113f-h, 113p, 113Aa-hx, 116b, 116j, 117b,117f, 117fx, 121f, 121p-w,121 x, 128w-z, 128ax, 130o-r, 131a-c, 131Aa-m, 132b, 132i, 132j, 133g, 134b, 134h, 135Aa-n, 136d, 137d, 137f, 137k, 138b, 138h, 139g, 139j, 139Aa, 141bx-hx, 143d, 146j, 146r, 148c, 151m-dx, 152m, 154Aa-d, 155Aa, 156Aa, 157Aa-d, 158Aa, 159Aa-g, 160Aa, 160Ab, 161Aa-c, 162Aa, 162Ab.</p>	524,19

**DZIAŁANIA OCHRONNE
NA OBSZARACH OCHRONY ŚCISLEJ, CZYNNEJ I KRAJOBRAZOWEJ,
Z PODANIEM RODZAJU, ZAKRESU I LOKALIZACJI TYCH DZIAŁAŃ**

I. Program działań ochronnych na obszarach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej

1.1. Program działań ochronnych w obszarach objętych ochroną ścisłą:

- 1) Całkowite trwałe zaniechanie aktywnych działań ochronnych w odniesieniu do ekosystemów celem zachowania naturalnych procesów przyrodniczych, różnorodności biologicznej oraz naturalnych (unikatowych) walorów przyrodniczych;
- 2) Prowadzenie rozpoznania w zakresie występowania wybranych rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych, gatunków grzybów oraz gatunków i grup zwierząt;
- 3) Prowadzenie monitoringu wybranych rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych, gatunków grzybów oraz gatunków i grup zwierząt;
- 4) Dopuszczenie podejmowania interwencyjnych działań aktywnych w stosunku do najbardziej zagrożonych lub cennych gatunków roślin i zwierząt, w tym także związanych z eliminacją obcych ekspansywnych gatunków roślin i zwierząt;
- 5) Dopuszczenie podejmowania działań związanych z:
 - a) zachowaniem istniejących walorów kulturowych w zakresie kultury materialnej (obiekty małej architektury);
 - b) udostępnianiem Parku w celach naukowych, edukacyjnych i turystycznych zgodnie z ustaleniami zawartymi w Załączniku 5;
 - c) wykonywaniem bieżących prac konserwatorskich istniejących obiektów i urządzeń infrastruktury turystycznej i edukacyjnej;
 - d) wykonywaniem prac modernizacyjnych istniejących obiektów i urządzeń infrastruktury turystycznej i edukacyjnej, z dopuszczeniem niewielkich zmian wynikających z potrzeby eliminacji lub ograniczenia ich negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze lub potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa turystów;
- 6) Eliminowanie zagrożeń zewnętrznych, w szczególności dotyczących zanieczyszczenia gleb, wód i powietrza oraz zagrożeń wewnętrznych w szczególności wynikających z nadmiernej antropopresji;
- 7) Ochronę przed penetracją terenów niedostępnych dla turystyki;
- 8) Ochronę przeciwpożarową oraz przed zagrożeniami związanymi z infrastrukturą techniczną i powodowanymi przez pojazdy mechaniczne.

1.2. Program działań ochronnych w obszarach ochrony czynnej:

- 1) W ekosystemach leśnych:
 - a) zapewnienie naturalnego rozwoju ekosystemów oraz utrzymanie naturalnej różnorodności biologicznej i procesów ekologicznych, z dopuszczeniem, w uzasadnionych przypadkach, ingerencji człowieka;

- b) wspomaganie procesów regeneracji zniszczonych i uszkodzonych drzewostanów, głównie przez prowadzenie prac odnowieniowych;
 - c) ograniczenie niekorzystnych zjawisk na obszarach zdominowanych przez leśne zbiorowiska zastępcze;
 - d) ochrona drzewostanów przed nadmiernym uszkodzeniami powodowanymi przez zwierzęta roślinożerne
 - e) ochrona lasu przed szkodliwymi owadami, poprzez usuwanie i korowanie drzew zasiedlonych;
 - f) renaturalizacja i przebudowa oraz wzbogacenie składu gatunkowego i struktury pionowej drzewostanów, przez prace odnowieniowe i eliminację gatunków obcych we florze Gór Stołowych;
 - g) restytucja cennych ekotypów rodzimych gatunków drzew, w tym drzew owocowych.
- 2) W nieleśnych ekosystemach lądowych:
- a) utrzymanie lub przywracanie różnorodności przyrodniczej w tym pożądanego stanu siedlisk roślin, zwierząt i grzybów;
 - b) przeciwdziałanie zmianom zachodzącym w ekosystemach nieleśnych wynikającym z zaniechania ich rolniczego użytkowania oraz postępującej sukcesji lasu;
 - c) wykonywanie działań ochronnych zróżnicowanych w zależności od trwałości poszczególnych zbiorowisk roślinnych;
 - d) ograniczanie powierzchni zajmowanej przez synantropijne gatunki roślin, w tym eliminowanie obcych, ekspansywnych gatunków;
 - e) ochrona powierzchni przyrodniczo cennych przed zniszczeniem;
 - f) eliminowanie zagrożeń antropogenicznych w szczególności zmian stosunków wodnych, rozdeptywania, rozjeżdżania, pozyskiwania rzadkich gatunków roślin.
- 3) W ekosystemach wodnych:
- a) utrzymanie lub przywracanie różnorodności biologicznej w tym pożądanego stanu siedlisk roślin, zwierząt i grzybów;
 - b) prowadzenie działań związanych z odbudową systemu krążenia wody w celu przywrócenia jego stanu do stanu zbliżonego do naturalnego, szczególnie dla ochrony ekosystemów w obszarach torfowisk i bagien występujących w Parku;
 - c) dążenie do uporządkowania problemu gospodarczego wykorzystania wód w obszarach źródliskowych i w górnych odcinkach biegu cieków i rzek;
 - d) eliminowanie zagrożeń antropogenicznych: zanieczyszczenia wód podziemnych i powierzchniowych, samowolnego zarybiania akwenów;
 - e) eliminacja lub ograniczenie populacji gatunków obcych z akwenów Parku (pstrąg tęczowy, karaś złocisty).
- 4) W stosunku do dziko występujących roślin:
- a) utrzymanie lub przywracanie różnorodności przyrodniczej realizowane na poziomie genetycznym i gatunkowym roślin, w tym poprzez ochronę ich siedlisk;
 - b) szczególna ochrona gatunków roślin specjalnej troski oraz ich biotopów;
 - c) prowadzenie rozpoznania w zakresie występowania wybranych rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych;
 - d) prowadzenie monitoringu wybranych rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych;
 - e) eliminacja obcych, ekspansywnych gatunków roślin;

- f) utrzymywanie lub przywracanie właściwych stosunków wodno-powietrznych cennych biotopów związanych z wodą stagnującą na obszarach torfowisk i bagien występujących w Parku
 - g) podjęcie działań interwencyjnych w celu ochrony gatunków cennych, rzadkich i chronionych przepisami prawa w szczególności takich jak sosna drzewokosa *Pinus x rhaetica*, goryczuszka czeska *Gentianella bohemica*, bagno zwyczajne *Ledum palustre*.
- 5) W stosunku do dziko występujących grzybów:
- a) utrzymanie warunków hydrologicznych siedlisk;
 - b) utworzenie stref ochrony biernej, w których należy wprowadzić całkowity zakaz gospodarki leśnej a zwłaszcza zakaz usuwania martwego drewna;
 - c) podjęcie działań interwencyjnych w celu ochrony gatunków cennych, rzadkich i chronionych przepisami prawa.
- 6) W stosunku do dziko występujących zwierząt:
- a) utrzymanie lub przywracanie różnorodności przyrodniczej realizowane na poziomie genetycznym i gatunkowym zwierząt w tym poprzez ochronę ich siedlisk;
 - b) tworzenie warunków do rozrodu i funkcjonowania wszystkich gatunków zwierząt na obszarze Parku;
 - c) prowadzenie rozpoznania w zakresie występowania wybranych grup zwierząt (w szczególności nietoperzy, popielicowatych, sów, ptaków szponiastych, płazów, ryb, bezkręgowców);
 - d) prowadzenie monitoringu wybranych rzadkich gatunków i grup zwierząt;
 - e) przywracanie naturalnego stanu siedlisk przyrodniczych, w tym zwłaszcza siedlisk leśnych i siedlisk mokradłowych;
 - f) utrzymywanie ekstensywnego użytkowania ekosystemów nieleśnych;
 - g) eliminacja zagrożeń antropogenicznych w szczególności oddziałujących na gatunki specjalnej troski;
 - h) ograniczanie nadmiernej antropopresji oraz jej skutków, w tym zwłaszcza nadmiernej penetracji ostoi zwierząt przez turystów;
 - i) zabezpieczanie miejsc rozrodu ssaków i ptaków wykorzystujących dziuple (nietoperze, popielicowate, dzięcioły, sowy);
 - j) zabezpieczanie miejsc rozrodu, schronień dziennych, schronień letnich i zimowisk nietoperzy;
 - k) zabezpieczanie miejsc rozrodu płazów oraz szlaków ich migracji;
 - l) dopuszczenie działań o charakterze interwencyjnym związanych z ochroną zwierząt dziko występujących;
 - m) eliminacja gatunków obcych (jenot, piżmak, pstrąg tęczowy, karaś złocisty);
 - n) zapobieganie samowolnemu zarybianiu akwenów w Parku;
 - o) zapobieganie potencjalnej inwazji ekspansywnych gatunków obcych (norka amerykańska, szop praczy).
- 7) W stosunku do przyrody nieożywionej i gleb:
- a) zachowanie dziedzictwa geologicznego;
 - b) poprawa lub utrzymanie właściwego stanu zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i gleb;
 - c) zachowanie stanu gleb mineralnych adekwatnego dla występujących siedlisk a w miejscach planowanej przebudowy drzewostanów w kierunku ich naturalizacji nie ingerowanie czynne w naturalne procesy glebowe;

- d) zahamowanie procesu murszenia gleb torfowych, poprzez ich zawodnienie, zgodnie z rozpoczętymi działaniami retencji wody oraz zawodnienia (wcześniej odwodnionych) torfowisk przez zahamowanie odpływu wód i podniesienie poziomu wód gruntowych;
 - e) ochrona aktualnej pokrywy glebowej przede wszystkim powierzchniowych poziomów genetycznych przed erozją powodowaną pracami zrywki i transportu drewna oraz intensywnym użytkowaniem odcinków szlaków turystycznych.
- 8) W stosunku do wartości kulturowych:
- a) zachowanie istniejących walorów kulturowych w zakresie kultury materialnej (obiekty architektury, budownictwa i małej architektury) i niematerialnej,
 - b) prowadzenie prac konserwatorskich, remontowych lub restytucyjnych w obiektach stanowiących własność Skarbu Państwa,
 - c) podejmowanie starań o zachowanie walorów kulturowych obiektów o charakterze zabytkowym właścicieli innych niż Skarb Państwa,
 - d) umożliwienie i wspieranie kultywowania tradycji regionu, w tym tradycji pasterskich i sadowniczych.
- 9) W stosunku do walorów krajobrazowych:
- a) zachowanie istniejących bądź przywrócenie utraconych w wyniku działalności człowieka walorów przyrodniczo-krajobrazowych, poprzez:
 - zachowanie istniejących systemów przyrodniczych;
 - ochronę krajobrazów o charakterze naturalnym i w niewielkim stopniu przekształconych;
 - zachowanie i tworzenie mozaiki krajobrazów we wnętrzach widokowych;
 - kształtowanie różnorodnej struktury ekologicznej krajobrazu zapewniającej pożądaną zmienność widoków;
 - ochronę atrakcyjnych panoram i przedpól ich ekspozycji;
 - zachowania charakterystycznych dla regionu krajobrazów kulturowych;
 - przywrócenie walorów krajobrazowych obszarom zdegradowanym;
 - tworzenie stref buforowych;
 - udostępnianie wartości wizualnych krajobrazu poprzez:
 - aktywne utrzymywanie i kształtowanie panoram postrzeganych z miejsc i tras widokowych położonych w obrębie Parku i otuliny (ochrona i kształtowanie elementów ekspozycji biernej), tworzenie punktów widokowych (elementów ekspozycji czynnej);
 - zachowanie widoków rozciągających się z punktów widokowych leżących w granicach Parku;
 - dbałość o należyte sąsiedztwo obiektów zabytkowych i innych atrakcyjnych wizualnie, usuwanie elementów szpecących i nieharmonijnych;
 - b) ochrona i kształtowanie walorów wizualnych parku poprzez realizację zadań w ramach ochrony ekosystemów leśnych, lądowych nieleśnych, przyrody nieożywionej i gleb, ochronę wartości kulturowych, udostępniania i zagospodarowania Parku;
 - c) pielęgnacja i ochrona zadrzewień przydrożnych i zieleni towarzyszącej zabudowaniom wewnątrz Parku;
 - d) zachowanie jednolitości i estetyki obiektów i urządzeń infrastruktury turystycznej oraz bieżąca ich konserwacja.

- 10) Ochrona środowiska w związku z udostępnianiem obszaru Parku:
- oszczędne gospodarowanie energią i wodą poprzez wprowadzenie przyjaznych środowisku technologii w obiektach turystycznych;
 - stałe bieżące zagospodarowywanie odpadów;
 - eliminowanie zagrożeń dla środowiska w obszarze Parku związanych z ruchem samochodowym, równoważenie transportu w obszarze Parku, w tym szczególnie poprzez zarządzanie ruchem turystycznym w sposób przynoszący korzyści społecznościom lokalnym;
 - modernizacja istniejących obiektów i urządzeń infrastruktury turystycznej i edukacyjnej dla eliminacji lub ograniczenia ich negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze;
 - eliminowanie zagrożeń dla przyrody Parku związanych z niezadawalającym poziomem świadomości ekologicznej turystów i akceptacji dla ochrony przyrody w społecznościach lokalnych poprzez doskonalenie oferty edukacyjnej, współpracę ze społecznościami lokalnymi, podnoszenie jakości infrastruktury służącej edukacji.

1.3. Program działań ochronnych w obszarach ochrony krajobrazowej:

- W stosunku do nieleśnych ekosystemów lądowych, ekosystemów wodnych, roślin, grzybów i zwierząt dziko występujących, przyrody nieożywionej i gleb, wartości kulturowych, walorów krajobrazowych oraz w odniesieniu do ochrony środowiska w związku z udostępnianiem obszaru Parku, program działań ochronnych obejmuje realizację takich samych zadań jak dla obszarów ochrony czynnej.

II. Działania ochronne wspólne dla obszarów objętych wszystkimi rodzajami ochrony

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób i zakres wykonania	Lokalizacja
1.	Zachowanie dziedzictwa geologicznego i geomorfologicznego	<ul style="list-style-type: none"> – ochrona cennych stanowisk geologicznych i form rzeźby terenu – zabezpieczanie ich przed niekontrolowaną penetracją człowieka 	Cały obszar Parku
2.	Ograniczanie nasilenia procesów erozji wywołanego przez człowieka	<ul style="list-style-type: none"> – monitorowanie natężenie ruchu turystycznego na szlakach i ścieżkach poznawczych oraz inwentaryzowanie występowania przejawów erozji – zastosowanie zabezpieczeń przeciwerozyjnych w miejscach zerodowanych przy szlakach turystycznych 	Cały obszar Parku

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób i zakres wykonania	Lokalizacja
3.	Ochrona cennych ekosystemów	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznanie w zakresie występowania cennych ekosystemów w szczególności ekosystemów wodnych i od wód zależnych – podejmowanie działań ochronnych dla ochrony nowo zidentyfikowanych stanowisk adekwatnie do celów i potrzeb ochrony 	Cały obszar Parku
4.	Ochrona stanowisk rzadkich, zagrożonych i prawnie chronionych gatunków roślin	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznanie w terenie miejsc występowania rzadkich, zagrożonych i prawnie chronionych gatunków roślin – podejmowanie działań ochronnych w zależności od celów i potrzeb ich ochrony, w szczególności ochrona biotopów – podejmowanie działań w celu zachowania puli genowej roślin poprzez ochronę <i>ex situ</i>, zbiór nasion, utrzymywanie hodowli i współpracę z bankami nasion 	Cały obszar Parku
5.	Eliminacja obcych i niepożądanych gatunków roślin	<ul style="list-style-type: none"> – monitoring występowania i pojawiania się obcych gatunków inwazyjnych – podejmowanie działań w celu eliminacji i ograniczania rozprzestrzeniania się gatunków niepożądanych adekwatnie od zagrożenia i potrzeb ochrony w obszarze 	Cały obszar Parku
6.	Ochrona wybranych grup i cennych gatunków zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznanie i inwentaryzacja miejsc występowania, rozrodu i liczebności wybranych gatunków i grup zwierząt uznanych za gatunki specjalnej troski, w tym szczególnie: nietoperze <i>Chiroptera</i> (19 gatunków), wydra <i>Lutra lutra</i>, ryś <i>Lynx lynx</i>, koszatka <i>Dryomys nitedula</i>, orzesznica <i>Muscardinus avellanarius</i>, popielica <i>Glis glis</i>, bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>, jarząbek <i>Bonasa bonasia</i>, trzmiełojad <i>Pernis apivorus</i>, sokół wędrowny <i>Falco peregrinus</i>, derkacz <i>Crex crex</i>, żuraw <i>Grus grus</i>, puchacz 	Cały obszar Parku

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób i zakres wykonania	Lokalizacja
		<p><i>Bubo bubo</i>, sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i>, włośnica <i>Aegolius funereus</i>, dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>, dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i>, czeczotka <i>Carduelis flammea</i>, salamandra plamista <i>Salamandra salamandra</i>, głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i>, minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>, modraszek telejus <i>Maculinea (Phengaris) teleius</i>, modraszek nausitous <i>Maculinea (Phengaris) nausithous</i>, miedziopierś górską <i>Somatochlora alpestris</i>, miedziopierś północna <i>Somatochlora arctica</i>, poczwarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i>, świdrzyk kasztanowaty <i>Macrogastra badia</i>, ślimak ostrokrawędzisty <i>Helicigona lapicida</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie stałego monitoringu w/w gatunków specjalnej troski 	
7.	Ochrona cennych gatunków zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie rozpoznania gatunków zwierząt (gatunków specjalnej troski oraz innych grup zwierząt) w celu aktualizacji listy gatunków zwierząt występujących w Parku – podejmowanie działań ochronnych w zależności od celów i potrzeb ich ochrony, w szczególności ochrona biotopów 	Cały obszar Parku
8.	Ochrona stanowisk rzadkich gatunków zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> – ograniczanie dostępu do miejsc rozrodu cennych gatunków zwierząt specjalnej troski lub w ich bezpośrednie sąsiedztwo, – wzmożony dozór terenu w celu ograniczenia płoszenia zwierząt, odpowiednie planowanie przebiegu szlaków turystycznych i dozwolonych tras wspinaczkowych, konserwacja infrastruktury turystycznej przy szlakach, wprowadzanie okresowych zakazów wstępu w niektóre rejony Parku (w okresie rozrodu zwierząt) – ochrona przed penetracją terenów niedostępnych dla turystyki 	Cały obszar Parku

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób i zakres wykonania	Lokalizacja
9.	Ochrona siedlisk cennych gatunków ssaków	<ul style="list-style-type: none"> – utrzymanie biotopów, miejsc stałego występowania, rozrodu wybranych gatunków ssaków uznanych za gatunki specjalnej troski, w tym w szczególności nietoperzy <i>Chiroptera</i>, wydry <i>Lutra lutra</i>, rysia <i>Lynx lynx</i>, popielicy <i>Glis glis</i>, orzesznicy <i>Muscardinus avellanarius</i> i koszatki <i>Dryomys nitedula</i> 	Cały obszar Parku
10.	Ochrona siedlisk cennych gatunków ptaków	<ul style="list-style-type: none"> – utrzymanie biotopów, miejsc stałego występowania, rozrodu wybranych gatunków ptaków uznanych za gatunki specjalnej troski, w szczególności sokoła wędrownego <i>Falco peregrinus</i>, trzmiołojada <i>Pernis apivorus</i>, puchacza <i>Bubo bubo</i>, sóweczki <i>Glaucidium passerinum</i>, włośchatki <i>Aegolius funereus</i>, bociana czarnego <i>Ciconia nigra</i>, jarząbka <i>Bonasia bonasa</i>, derkacza <i>Crex crex</i>, żurawia <i>Grus grus</i>, dzięcioła czarnego <i>Dryocopus martius</i>, dzięcioła zielonosiwego <i>Picus canus</i> i czeczotki <i>Carduelis flammea</i> – wyznaczanie stref ochronnych wokół stanowisk lęgowych bociana czarnego <i>Ciconia nigra</i>, puchacza <i>Bubo bubo</i>, sóweczki <i>Glaucidium passerinum</i> i włośchatki <i>Aegolius funereus</i> (tam, gdzie strefy takie nie zostały jeszcze wyznaczone) – okresowa kontrola wyznaczonych stref ochronnych, w celu ewentualnej modyfikacji ich zasięgu – pozostawianie w drzewostanach i zadrzewieniach drzew dziuplastych, obumierających i martwych – badanie sukcesu lęgowego takich gatunków jak: sokół wędrowny <i>Falco peregrinus</i>, bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>, puchacz <i>Bubo bubo</i>, sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i> i włośchatka <i>Aegolius funereus</i> i żuraw <i>Grus grus</i> 	Cały obszar Parku

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób i zakres wykonania	Lokalizacja
11.	Ochrona siedlisk płazów	<ul style="list-style-type: none"> – utrzymanie miejsc rozrodu płazów – zabezpieczenie szlaków migracji w miejscach stwierdzonych zagrożeń, w szczególności budowa przejść dla płazów w wybranych miejscach na szosach przecinających obszar Parku 	Cały obszar Parku
12.	Ochrona siedlisk ryb i smoczkoustych	<ul style="list-style-type: none"> – utrzymanie drożności potoków będących miejscem występowania minoga strumieniowego <i>Lampetra planeri</i> i głowacza białopłetwego <i>Cottus gobio</i> 	Kamienny Potok i jego dopływy, Darnkowski Potok i jego dopływy
13.	Eliminacja obcych i niepożądanych gatunków zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> – eliminacja lub ograniczenie populacji obcych i niepożądanych gatunków zwierząt: jenota <i>Nyctereutes procyonoides</i> i piżmaka <i>Ondatra zibethicus</i> przez odstrzał (oba gatunki są gatunkami łownymi), w przypadku ich pojawiania się na terenie Parku 	Cały obszar Parku
14.	Ochrona i opieka nad obiektami kultury materialnej	<ul style="list-style-type: none"> – remont i konserwacja obiektów kultury materialnej zgodnie z przepisami dot. ochrony zabytków – uczytelnienie dawnych historycznych napisów na skałach i pomnikach, ewentualnie odtworzenie zatartych 	Cały obszar Parku
15.	Ochrona tradycji i zwyczajów lokalnych	<ul style="list-style-type: none"> – tworzenie warunków dla podtrzymania tradycji pielgrzymkowych, językowych, kulinarnych i innych, a także tradycji pokojowego współistnienia różnych kultur 	Cały obszar Parku
16.	Zapobieganie zanieczyszczeniu u środowiska przez odpady	<ul style="list-style-type: none"> – likwidacja nielegalnych składowisk odpadów na obszarze Parku – regularne usuwanie odpadów szczególnie przy szlakach turystycznych i parkingach – zwiększenie liczby pojemników na odpady usytuowanych w miejscach odpoczynku turystów na szlakach turystycznych 	Cały obszar Parku
17.	Zapobieganie zanieczyszczeniu u środowiska przez ruch samochodowy	<ul style="list-style-type: none"> – dążenie do ograniczenia samochodowego ruchu turystycznego na drodze do Błędnym Skał i wprowadzenia transportu zastępczego (alternatywnego, zbiorowego) 	Droga Polana YMCA – Błędne Skały

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób i zakres wykonania	Lokalizacja
18.	Zapobieganie zagrożeniom wynikającym z dyspersji turystów	<ul style="list-style-type: none"> – uzupełnienie infrastruktury turystycznej w miejscach rozdeptywanego otoczenia szlaków (barierki, ogrodzenia) – wprowadzenie zakrzewień z gatunków rodzimych w miejscach odgałęzienia nielegalnych ścieżek od wyznaczonych szlaków turystycznych – utrzymanie i uzupełnianie oznakowania granic PNGS, obszarów objętych ochroną ścisłą, ostoji zwierząt, upraw leśnych – w programach edukacyjnych Parku zwiększenie nacisku na etykę turystyki – wytyczenie i oznakowanie dojść do punktów widokowych (przede wszystkim Fort Karola, Narożnik i Skały Radkowskie) 	Szlaki turystyczne i otoczenie szlaków
19.	Zapobieganie dewastacji skał i roślinności	<ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie bieżących prac porządkowych w miejscach stwierdzonych aktów wandalizmu – uzupełnienie infrastruktury turystycznej w miejscach potencjalnej dewastacji skał (barierki, ogrodzenia) – wzmocnienie przekazu do turystów „nie zostawiaj po sobie śladu” (tablice) – w programach edukacyjnych Parku zwiększenie nacisku na etykę turystyki 	Cały obszar Parku
20.	Zapobieganie zagrożeniom dla środowiska PNGS wynikającym z niezadawalającego poziomu świadomości ekologicznej turystów i społeczności lokalnych	<ul style="list-style-type: none"> – realizacja programów edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży szkolnej, w tym także objęcie programami edukacyjnymi dzieci i młodzieży z miejscowych szkół – prowadzenie działalności edukacyjnej w oparciu o przestrzenny system edukacyjno-informacyjny w tym szczególnie dotyczącej potrzeb ochrony zasobów przyrody PNGS – doskonalenie oferty edukacyjnej dla wszystkich grup odbiorców – publikacja materiałów na temat PNGS, jego środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz problemów ochrony środowiska – współpraca ze społecznościami lokalnymi 	Cały obszar Parku i otoczenie

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób i zakres wykonania	Lokalizacja
21.	Utrzymanie, remont i budowa elementów infrastruktury turystycznej	<ul style="list-style-type: none"> – konserwacja i naprawa elementów infrastruktury turystycznej, w tym oznakowań, drogowskazów, tablic edukacyjnych i informacyjnych przy szlakach oraz miejscach odpoczynku, kładek i stanowisk edukacyjnych – naprawa i bieżąca konserwacja nawierzchni szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych – bieżące remonty i naprawy wyposażenia i nawierzchni parkingów, koszenie trawy na parkingach i w miejscach odpoczynku – przygotowanie szlaków do sezonu turystycznego poprzez udrożnienie ich przebiegu (usuwanie połamanych i wywróconych drzew na szlakach turystycznych) oraz odnawianie oznakowań, – przygotowanie do sezonu tras narciarstwa biegowego – usuwanie skutków wandalizmu na skałach i elementach infrastruktury turystycznej – ujednolicenie estetyki elementów infrastruktury 	Szlaki turystyczne i obiekty zlokalizowane przy szlakach turystycznych, parkingi
22.	Przystosowanie Parku dla potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich	<ul style="list-style-type: none"> – organizacja trasy turystycznej w obrębie Błędných Skał 	Błędné Skały
23.	Budowa infrastruktury służącej edukacji	<ul style="list-style-type: none"> – działania zmierzające do rozbudowy zaplecza edukacyjnego, w tym realizacji muzeum przyrodniczego PNGS – budowa nowych stanowisk w ramach projektu „Geoatrakcje Gór Stołowych” przy istniejących szlakach turystycznych – budowa nowych ścieżek edukacyjnych w oparciu o istniejące szlaki turystyczne 	Szlaki turystyczne, parking przy Błędných Skałach, parking na Polanie YMCA, Pasterka, Batorówek, teren siedziby Dyrekcji PNGS w Kudowie Zdroju
24.	Podniesienie jakości	<ul style="list-style-type: none"> – ujednolicenie estetyki elementów infrastruktury turystycznej i 	Cały obszar Parku

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób i zakres wykonania	Lokalizacja
	infrastruktury służącej edukacji	edukacyjnej – uczytelnianie informacji przedstawianych na tablicach (szczególnie edukacyjnych - używanie języka niespecjalistycznego) – upraszczanie i wzmacnianie przekazu „nie zostawiaj po sobie śladu” (tablice) – wprowadzanie tabliczek z nazwami najważniejszych form skalnych – opracowanie tablic w językach obcych – modernizacja i rozbudowa strony internetowej	
25.	Ochrona przeciwpożarowa	– porządkowanie terenu wokół szlaków turystycznych i parkingów (odpady, suche części roślin) – dozorowanie i dogaszanie pogorzelsk – utrzymanie punktów czerpania wody do celów przeciwpożarowych – utrzymanie przejezdności dróg przeciwpożarowych	Cały obszar Parku

III. Działania ochronne na obszarach ochrony ścisłej

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób i zakres wykonania	Lokalizacja
1.	Zapewnienie naturalnego rozwoju ekosystemów leśnych	– pozostawienie ekosystemów naturalnemu rozwojowi, bez ingerencji człowieka Powierzchnia 791,76 ha.	1i, 1j, 1k, 1l, 1m; 2a, 2b, 2c, 2d, 2f, 2g, 2h, 2j, 2k, 2l, 2m, 7l, 7m, 7n, 7o, 7r, 9i, 14i, 15a, 15d, 15f, 16a, 16b, 16c, 16f, 16g, 16h, 16i, 16k, 16l, 17a, 17p, 18a, 18d, 18g, 20fx, 20gx, 20ix, 23a, 23ax, 23b, 23c, 23cx, 23m, 23n, 23o, 23z., 25f, 25g, 25h, 25i, 25j, 25g, 26h, 26i, 27a, 27b, 27c, 27d, 28d, 33b, 33c, 33d, 33f, 33h, 34a, 34b, 34c, 34d, 34f, 34g, 34h, 34j, 35a, 35b, 35c, 35d, 35g, 35h, 35i, 35j, 35k, 35l, 35m, 35n, 35o, 35p, 35r, 35s, 35t, 35w, 37a, 37b, 37c, 37d, 37f, 37g, 37h, 37i, 37j, 37k, 38a, 38d, 38f, 42h, 42i, 44j, 44k, 44p, 44r, 44s, 44t, 45d, 46c, 47d, 47f, 76a, 76b, 76c, 76d, 76f, 76g, 76h, 76i, 76j, 76k, 76l, 76m, 76n, 83a,

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób i zakres wykonania	Lokalizacja
			83b, 83bx, 83c, 88c, 88g, 88h, 88i, 88j, 88k, 88m, 88n, 88o, 103b, 103c, 103g, 103h, 103a, 132d, 132f, 132g, 132h, 132k, 132m, 132n, 133j, 134d, 134g, 134i, 134j, 134k, 134l, 134m, 134n, 135a, 135b, 135c, 135d, 135f, 135g, 135h, 135i, 135j, 135k, 135l, 137a, 137b, 137c, 137g, 137i, 138a, 138c, 138d, 138f, 138g, 139a, 139b
2.	Ochrona ekosystemów torfowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> – podjęcie interwencyjnych zabiegów o minimalnym wpływie na siedlisko dla ochrony odnowień naturalnych sosny drzewokosej <i>Pinus x rhaetica</i> poprzez indywidualne otoczenie siatką i ewentualne wycinanie nalotów świerkowych zagrażających bezpośrednio tym siewkom – w sytuacji zagrożenia trwałości ekosystemu podjęcie działań mających na celu zatrzymanie odpływu wody dawnymi rowami melioracyjnymi poprzez budowę niewielkich zastawek lub zasypanie odcinków rowów leżącym w pobliżu drewnem 	76
3.	Ochrona stanowisk rzadkich i chroniony gatunków roślin w ekosystemach torfowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> – podjęcie interwencyjnych zabiegów o minimalnym wpływie na siedlisko dla ochrony odnowień naturalnych sosny drzewokosej <i>Pinus x rhaetica</i> poprzez indywidualne otoczenie siatką i ewentualne wycinanie nalotów świerkowych zagrażających bezpośrednio tym siewkom – monitoring występowania i liczebności sosny drzewokosej <i>Pinus x rhaetica</i> – podjęcie działań zmierzających do powiększenia populacji poprzez zbiór nasion i pozyskiwanie zrazów do szczepień 	76
4.	Ochrona stanowisk rzadkich i chronionych	<ul style="list-style-type: none"> – monitoring występowania i pojawiania się gatunków rzadkich i chronionych występujących w lasach (m.in. kukułka Fuchsa 	Obszary ochrony ścisłej w całym Parku

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób i zakres wykonania	Lokalizacja
	gatunków roślin położonych w lasach	<p><i>Dactylorhiza fuchsii</i>, wawrzynek wilczętyko <i>Daphne mezereum</i>, wroniec widlasty <i>Huperzia selago</i>, jałowiec pospolity <i>Juniperus communis</i>, widłak jałowcowaty <i>Lycopodium annotinum</i>, widłak goździsty <i>Lycopodium clavatum</i>, gnieźnik leśny <i>Neottia nidus-avis</i>, paprotnik kolczysty <i>Polystichum aculeatum</i>, liczydło górskie <i>Streptopus amplexifolius</i>,</p> <p>– podjęcie interwencyjnych zabiegów o minimalnym wpływie na siedlisko dla ochrony stanowisk w przypadku stwierdzenia bezpośredniego ich zagrożenia</p>	
5.	Ochrona stanowisk rzadkich i chronionych gatunków roślin	<p>– monitoring występowania i pojawiania się gatunków rzadkich i chronionych (m in. skalnica zwodnicza <i>Saxifraga decipiens</i>, śnieżycza wiosenna <i>Leucojum vernum</i>, lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i>)</p> <p>– podjęcie interwencyjnych zabiegów o minimalnym wpływie na siedlisko dla ochrony stanowisk w przypadku stwierdzenia bezpośredniego ich zagrożenia</p>	Obszary ochrony ścisłej w Parku

IV. Działania ochronne na obszarach ochrony czynnej

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
1.	Zapobieganie niekorzystnym zmianom stosunków wodnych	<p>– ograniczenie nadmiernego odpływu wody (zasypywanie rowów, budowa zastawek na rowach odprowadzających wodę i inne działania sprzyjające retencji)</p> <p>– usuwanie nalotów drzew na mokradłach</p> <p>– przywracanie naturalnych reżimów wód w potokach</p>	Obszary ochrony czynnej w całym Parku
2.	Ochrona	– zabezpieczenie odpowiedniego stanu	Obszary ochrony

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
	cennych obiektów skalnych	oraz widoczności skał – ograniczanie oraz eliminowanie pokrywy roślinnej (głównie drzew i krzewów) na skałach i w najbliższym otoczeniu	czynnej w całym Parku
3.	Ochrona przed osuszaniem gleb zawodnionych	– usuwanie zakrzewień i zadrzewień w miejscach zawodnionych – zasypywanie rowów, budowa zastawek na rowach odprowadzających wodę i inne działania wspierające procesy retencji – przywracanie naturalnych reżimów wód w potokach	Obszary ochrony czynnej w całym Parku
4.	Ochrona zachowawcza ekosystemów leśnych	– pozostawienie ekosystemów naturalnemu rozwojowi, bez ingerencji człowieka – w uzasadnionych sytuacjach dopuszczenie prowadzenia zabiegów ochronnych po uzyskaniu zgody dyrektora PNGS Powierzchnia 484,58 ha	7c, 7d, 7j, 7s, 7t, 7y, 10c, 10f, 12c, 12k, 12l, 12n, 12o, 13a, 13f, 13g, 13i, 13k, 13l, 13n, 13o, 13p, 17a,x 17b, 17dx 17f,17g,17gx 17h, 17hx 17j,17l,17r,17t,17w,17 x 19b, 19f, 20c,x 20r, 21c, 21n, 21o,22a, 22c, 22d, 22g, 22k, 23d, 23f, 23g, 23p, 23r, 23s, 23t, 23x, 23y,25b, 26c, 29c, 29f, 29i, 30a,30b, 30d, 30j, 30k,30l,30m, 31d, 41h, 41i, 41r,41w,42a, 42c, 42f, 43z, 44c, 44m, 44n, 45a, 51f, 57b, 57c, 63i,78w, 83d, 83g, 87t, 88l, 89a, 97c, 97d, 97f, 97g, 97k, 99m, 99n, 100o, 100p, 100s, 103d, 103f, 110h, 116c, 116d, 116f, 116g, 116h, 116i, 116k, 116l, 116m,119r,124b, 124d, 124g, 125a, 125c, 125d, 125f, 125h, 127b, 127g, 127h,127i, 127j, 127k, 128a, 128b, 128d, 128h, 128i, 128o, 128r, 128s, 129j, 130c, 130d, 133a, 133b, 133c, 133d, 133h, 133i, 134f, 136a, 136b, 136c, 137h, 137j,140a, 140b, 140c, 140d, 141dx, 141k, 141l, 141m, 141n, 141p, 141s, 141t, 141w, 141x, 145n, 146f, 146 x 148h, 149l, 150a, 150b, 150c, 150d, 150f

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
6.	Przebudowa ekosystemów leśnych	<ul style="list-style-type: none"> – regulowanie składu gatunkowego drzewostanów z uwzględnieniem fazy rozwojowej drzewostanu, typu siedliska oraz typu zbiorowiska roślinnego i możliwych wariantów składu gatunkowego (czyszczenia wczesne, późne) – prowadzenie zabiegów pielęgnacyjno-hodowlanych w drzewostanach objętych programem przebudowy (po uwzględnieniu odnowień naturalnych) polegających na: <ul style="list-style-type: none"> – stosowaniu różnych rodzajów cięć dla potrzeb przebudowy składu gatunkowego drzewostanów (cięcia IV, V i starszej klasy wieku) – przygotowaniu powierzchni do odnawiania drzewostanu, odnawianie drzewostanu poprzez sadzenie drzew pod osłoną, w lukach, na gniazdach oraz w ramach poprawek i uzupełnień oraz poprzez siew – ochronie odnowień poprzez składanie gałęzi – wykaszaniu roślinności zielnej w odnowieniach – pracach szkółkarskich – zbiorze nasion buka zwyczajnego <i>Fagus sylvatica</i>, lipy drobnolistnej <i>Tilia cordata</i>, wiązu górskiego <i>Ulmus glabra</i>, jarzęba pospolitego <i>Sorbus aucuparia</i>, klonu jaworu <i>Acer pseudoplatanus</i>, szyszek jodły pospolitej <i>Abies alba</i> oraz nasion drzew i krzewów biocenotycznych (głóg <i>Crataegus sp.</i>, tarnina <i>Prunus spinosa</i> itp.) – opóźnienie rozpadu monokultur świerkowych poprzez cięcia sanitarne - usuwanie powalonych, złamanych oraz zasiedlonych przez owady drzew z pozostawieniem części drzew 	1c, 1d, 1g, 1h, 3a, 3c, 3g, 4g, 4h, 4j, 4p, 6b, 6c, 6d, 6g, 6i, 6k, 6l, 7i, 7k, 7w, 8a, 8n, 9b, 9f, 9h, 10a, 10b, 10d, 11a, 11d, 11h, 11i, 12a, 12d, 12g, 13j, 14b, 14d, 14g, 18f, 18h, 18j, 18k, 18b, 19a, 19g, 19h, 19k, 19r, 20a, 20b, 20f, 20jx, 20k, 21b, 21d, 21h, 21i, 21j, 22f, 22i, 23i, 23l, 24b, 28a, 28c, 30i, 30o, 31h, 36a, 36d, 37n, 39g, 40h, 41b, 43b, 43c, 43d, 43f, 43g, 43h, 43i, 43j, 43k, 43l, 43m, 43p, 43r, 43s, 43y, 44f, 45b, 45c, 45f, 46a, 46f, 46h, 47a, 47g, 47h, 47k, 47l, 48c, 49f, 49h, 50a, 50d, 53a, 53b, 53c, 53h, 54a, 54c, 54d, 54g, 55a, 55b, 55c, 55f, 56c, 57a, 57d, 57f, 57g, 58a, 58b, 58d, 58f, 59a, 59b, 59d, 60a, 60c, 61a, 61b, 61c, 62f, 62g, 62h, 62i, 62j, 63a, 63b, 63f, 63j, 63k, 64a, 64d, 64f, 65j, 65k, 65l, 66b, 66c, 66h, 66k, 66l, 66m, 67a, 67b, 67c, 67f, 67g, 67h, 67i, 67k, 67m, 67n, 67p, 68a, 68f, 69b, 69c, 69f, 69i, 69j, 70c, 70d, 70f, 70g, 70h, 70i, 70k, 71a, 71b, 71c, 72f, 72g, 72k, 72n, 72b, 72c, 77c, 77d, 77f, 77j, 78c,x, 78d, 78dx, 78p, 78r, 78s, 78t, 78y, 78z,, 79a, 79b, 79c, 79d, 79f, 79g, 80c, 80d, 80k, 80o, 80p, 80s, 81b, 81c, 81d, 81f, 81g, 81h, 81i, 81j, 81k, 81m, 81n, 81p, 82a, 82b, 82c, 82d, 82f, 82g, 82h, 83c,x, 83fx, 83m, 83t, 83 x, 83y, 84a, 84d, 84g, 84j, 85c, 85d, 85f, 86a, 86c, 86f, 86h, 86i, 86j, 87a, 87a,x, 87b, 87d, 87g, 87h, 87o, 87p, 87 x, 87y, 89c, 89d, 89f, 89g, 89j, 89k, 89l, 89n, 89o, 89p, 90a, 90c, 90d, 90f, 90g, 96b, 96c, 97a, 97b, 98a, 98b, 98c, 99a, 99c, 99g, 99i, 99k, 100a, 100b, 100d, 100g, 100j, 100r, 100t, 101d, 102a, 102d, 102f, 106j, 107a, 107c, 107f, 107g, 107h, 107n, 108a, 108d, 108f, 108g, 108h, 109a, 109b, 110a, 110d, 110f, 110m, 110n, 110p, 110r, 110s, 110t, 111d, 111f, 111g, 111h, 112b, 112f, 112h, 112i,

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
		<p>niezagrażających zdrowotności drzewostanów</p> <ul style="list-style-type: none"> - zachowanie właściwego stanu zdrowotnego drzewostanów, poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - korowanie części drzew, pozostawionych w ekosystemach do rozpadu, a zasiedlonych przez owady w drzewostanach zagrożonych masowym występowaniem korników <i>Ips</i> spp. i gatunków towarzyszących - prowadzenie czynności w zakresie ochrony lasu, w szczególności wykonywanie monitoringu zagrożenia drzewostanów poprzez jesienne poszukiwania larw zasnui świerkowej <i>Cephalcia abietis</i> - prowadzenie czynności w zakresie ochrony lasu, w szczególności wykonywanie monitoringu zagrożenia drzewostanów poprzez wystawianie pułapek feromonowych na brudnicę mniszkę <i>Lymantria monacha</i> - prowadzenie czynności w zakresie ochrony lasu, w szczególności wykonywanie monitoringu zagrożenia drzewostanów poprzez wykładanie pułapek klasycznych, feromonowych na kornika drukarza <i>Ips typographus</i> - zabezpieczanie drzewostanów przed nadmiernymi uszkodzeniami powodowanymi przez zwierzęta roślinożerne, przez: <ul style="list-style-type: none"> - regulację liczebności populacji zwierząt roślinożernych w celu ograniczenia szkód powstałych przez zgryzanie jodły pospolitej <i>Abies alba</i> i buka zwyczajnego <i>Fagus sylvatica</i> w odnowieniach sztucznych wprowadzanych jako 	<p>112j, 112k, 113b, 113d, 113i, 113l, 113m, 113n, 113r, 113s, 113t, 118h, 118i, 118k, 118r, 119j, 119k, 119m, 119n, 119o, 119p, 119t, 121g, 121k, 121m, 121n, 121o, 122c, 122d, 122i, 122l, 122m, 122n, 122o, 122p, 124a, 124c, 124f, 124h, 124k, 125g, 125i, 126a, 126b, 126d, 126f, 126i, 126k, 127a, 127c, 127d, 127f, 127l, 129a, 129b, 129c, 129d, 129g, 129h, 130a, 130i, 130n, 139i, 139m, 140n, 141a, 141o, 142a, 142b, 144g, 145a, 145p, 146n, 146o, 149a, 151b, 151f, 151g, 151h, 151j, 151k, 151l, 152b, 152d, 152k, 153d, 153f, 153i, 153j</p>

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
		przebudowa drzewostanów – zabezpieczanie młodego pokolenia drzew poprzez gradzenie upraw siatką leśną – zabezpieczanie młodego pokolenia drzew poprzez smarowanie drzew środkiem odstraszającym Powierzchnia 1766,37 ha.	
7.	Ochrona obszarów źródłiskowych	– zasypanie rowów odwadniających – okresowe usuwanie nalotu drzew – budowa zastawek z pni ściętych drzew na korytach źródłiskowych potoków w celu spowolnienia odpływu	Obszar źródłiskowy Kamiennego Potoku 97 d, h, j, l, m, n, p, 106 a, g, 105 c, d, g
8.	Ochrona obszarów źródłiskowych	– podjęcie działań po dokładnym rozpoznaniu potrzeb ochrony – poprawa stosunków wodnych poprzez zasypanie wybranych rowów odwadniających i budowa zastawek z pni ściętych drzew na korytach źródłiskowych potoków w celu spowolnienia odpływu – okresowe usuwanie nalotu drzew w wybranych fragmentach obszaru	Obszar źródłiskowy Bobrówki i jej górnego biegu 92 b, c, f, 93 a, b, c, d, f, 94 a
9.	Ochrona ekosystemów torfowiskowych	– dokładne rozpoznanie aktualnego stanu torfowiska i w przypadku zaistnienia takiej potrzeby podjęcie działań zmierzających do zahamowania nadmiernego odpływu wody dawnymi rowami melioracyjnymi oraz ewentualne usunięcie części nalotu świerkowego	Torfowisko źródłiskowe Dańczówki pod Rogową Kopą 134 a, c
10.	Ochrona ekosystemów torfowiskowych	– zasypanie rowów odwadniających – okresowe usuwanie nalotu drzew	Prawostronny obszar źródłiskowy w dolinie Czerwonej Wody 78 d, fx, x, z
11.	Ochrona ekosystemów torfowiskowych	– zasypanie rowów odwadniających – całkowite usunięcie nasadzeń świerka z rejonu byłego występowania zespołu <i>Caricetum paniculatae</i> – częściowe usunięcie nalotu świerkowego z obecnego zasięgu zespołu <i>Caricetum paniculatae</i>	Torfowisko przylegające od zachodu do Wielkiego Torfowiska Batorowskiego 77 i
12.	Ochrona	– zasypanie rowów odwadniających	Podmokły obszar na

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
	ekosystemów torfowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> – okresowe usuwanie nalotu drzew – powiększenie powierzchni odkrytej przez całkowite usunięcie drzew 	południe od Małego Szczelińca 43a, c, f
13.	Ochrona ekosystemów torfowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> – zasypanie rowów odwadniających – okresowe usuwanie nalotu drzew – ewentualnie wprowadzenie sosny drzewokosej <i>Pinus x rhaetica</i> 	Torfowiska na wierzchołku Skalniaka 115 a, c, 120 a, b, c
14.	Ochrona ekosystemów torfowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> – zasypanie rowów odwadniających oraz zerodowanych koryt starych dróg – pozostawienie na starych drogach wgłębień wypełnionych wodą – ewentualnie wprowadzenie sosny drzewokosej <i>Pinus x rhaetica</i> 	Torfowiska na Zbóju 75 i, j, k
15.	Ochrona ekosystemów torfowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> – usunięcie nalotu drzew z powierzchni torfowisk – usunięcie części drzew z otoczenia płatów torfowisk – utrzymanie otwartego zbiorowiska podmokłej łąki poprzez koszenie (w zależności od potrzeb co kilka lat lub co roku wybrane fragmenty) 	Małe torfowisko przejściowe w górnym biegu strumieni źródliskowych Czerwonej Wody 80 i, m, n, o, p, 86 f
16.	Ochrona ekosystemów torfowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> – utrzymanie otwartego zbiorowiska podmokłej łąki ze względu na cenne gatunki roślin naczyniowych – zasypanie rowów odwadniających – okresowe usuwanie nalotu drzew odsłoniętej partii torfowiska – całkowite usunięcie części drzew z powierzchni położonej na północ od Niknącej Łąki – ewentualne wprowadzenie sosny drzewokosej <i>Pinus x rhaetica</i> 	Niknąca Łąka 57 a, b, c
17.	Ochrona stanowisk rzadkich i chronionych gatunków roślin położonych w lasach	<ul style="list-style-type: none"> – podjęcie ochrony czynnej gatunków, w szczególności takich jak: podrzeń żebrowiec <i>Blechnum spicant</i>, kukułka Fuchsa <i>Dactylorhiza fuchsii</i>, wawrzynek wilczełyko <i>Daphne mezereum</i>, wroniec widlasty <i>Huperzia selago</i>, jałowiec pospolity <i>Juniperus communis</i>, widłak jałowcowaty <i>Lycopodium annotinum</i>, widłak goździsty <i>Lycopodium clavatum</i>, gnieźnik leśny <i>Neottia nidus-avis</i>, paprotnik kolczysty <i>Polystichum aculeatum</i>, liczydło 	Obszary ochrony czynnej w całym Parku

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
		<p>górskie <i>Streptopus amplexifolius</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – zachowanie szczególnej uwagi przy projektowaniu prac leśnych 	
18.	Ochrona stanowisk rzadkich i chronionych gatunków roślin	<ul style="list-style-type: none"> – podjęcie ochrony czynnej gatunków w szczególności takich jak: bagno zwyczajne <i>Ledum palustre</i>, rojownik pospolity <i>Jovibarba sobolifera</i>, lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i>, zanokcica zielona <i>Asplenium viride</i>, zanokcica północna <i>Asplenium septentrionalne</i>, dzwonek szerokolistny <i>Campanula latifolia</i>, gruszczyk jednokwiatowy <i>Moneses uniflora</i>, przylaszczka pospolita <i>Hepatica nobilis</i>, śnieżyca wiosenna <i>Leucojum vernum</i>, bażyna czarna <i>Empetrum nigrum</i> – monitoring miejsc występowania i liczebności stanowisk – zabezpieczenie istniejących stanowisk przed zniszczeniem – działania zmierzające do zwiększenia liczebności stanowisk 	Obszary ochrony czynnej w całym Parku
19.	Ochrona gatunku sosna drzewokosa <i>Pinus x rhaetica</i>	<ul style="list-style-type: none"> – monitoring występowania i liczebności – podjęcie działań zmierzających do powiększenia liczebności populacji i stanowisk poprzez zbiór nasion, zbiór zrazów do szczepień i hodowlę sadzonek oraz wprowadzanie sadzonek na wybranych stanowiskach – ochrona siewek poprzez zabezpieczenie indywidualnymi siatkami i usuwanie nalotów drzew zagrażającym tym siewkom – założenie archiwum klonów 	Obszary ochrony czynnej w całym Parku
20.	Ochrona cennych, rzadkich i chronionych gatunków grzybów	<ul style="list-style-type: none"> – podjęcie działań ochronnych w stosunku takich gatunków jak: hełmówka błotna <i>Galerina paludosa</i>, lakownica żółtawa <i>Ganoderma lucidum</i>, klejówka świerkowa <i>Gomphidius glutinosus</i>, soplówka jodłowa <i>Hericiium flagellum</i>, purchawica olbrzymia <i>Langermannia gigantea</i>, żagiew 	Obszary ochrony czynnej w całym Parku

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
		<p>ciemnonoga <i>Polyporus melanopus</i>, grzybiec purpurowozarodnikowy <i>Porphyrellus porphyrosporus</i>, sarniak dachówkowaty <i>Sarcodon imbricatus</i>, czarka szkarłatna <i>Sarcoscypha coccinea</i>, siedzuń sosnowy <i>Sparassis crispa</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – szczegółowe rozpoznanie występowania gatunków grzybów – pozostawianie w całości lub w części martwego drewna w lasach – dostosowanie metod gospodarki leśnej do potrzeb ochrony gatunków grzybów, w tym ewentualne tworzenie stref całkowitego zakazu prowadzenia gospodarki leśnej szczególnie dla ochrony czarki szkarłatnej <i>Sarcoscypha coccinea</i> – zachowanie tradycyjnej gospodarki na łąkach kośnych i pastwiskach w miejscach występowania purchawicy olbrzymiej <i>Langermannia gigantea</i> 	
21.	Ochrona cennych, rzadkich i chronionych gatunków porostów	<ul style="list-style-type: none"> – szczegółowe rozpoznanie występowania gatunków porostów – ochrona najcenniejszych stanowisk porostów naskalnych 	Droga Stu Zakrętów, Szczeliniec, Kozia Ława, Skalniak, Krucza Kopa, Wodospady Radkowskie, Skały Puchacza
22.	Ochrona siedlisk porostów epifitycznych	<ul style="list-style-type: none"> – inwentaryzacja drzew liściastych (klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>, jesion wyniosły <i>Fraxinus exelsior</i>, lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>) wzdłuż dróg – uzupełnienie zadrzewień przydrożnych – objęcie ochroną fragmentów borów świerkowych (zachowanie starodrzewu), w których porosty te występują 	Droga Stu Zakrętów Cały obszar Parku

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
23.	Ochrona siedlisk cennych gatunków ssaków	<ul style="list-style-type: none"> – utrzymanie lub odtwarzanie biotopów, miejsc stałego występowania, rozrodu wybranych gatunków ssaków uznanych za gatunki specjalnej troski, w tym w szczególności nietoperzy <i>Chiroptera</i>, wydry <i>Lutra lutra</i>, rysia <i>Lynx lynx</i>, popielicy <i>Glis glis</i>, orzesznicy <i>Muscardinus avellanarius</i> i koszatki <i>Dryomys nitedula</i> – pozostawianie w drzewostanach i zadrzewieniach drzew dziuplastych, obumierających i martwych – rozwieszanie budek rozrodczych dla nietoperzy i popielicowatych (adekwatnie do potrzeb gatunków) oraz czyszczenie budek oraz demontaż starych budek 	Obszary ochrony czynnej w całym Parku
24.	Ochrona siedlisk cennych gatunków ptaków	<ul style="list-style-type: none"> – ochrona biotopów oraz miejsc stałego występowania i rozrodu gatunków wykorzystujących dziuple (sowy, dzięcioły) poprzez pozostawianie w drzewostanach i zadrzewieniach drzew dziuplastych, obumierających i martwych 	Obszary ochrony czynnej w całym Parku
25.	Ochrona siedlisk cennych gatunków ptaków	<ul style="list-style-type: none"> – czyszczenie gniazd bociana czarnego <i>Ciconia nigra</i> i rozwieszanie platform na nowe gniazda 	Obszary ochrony czynnej w całym Parku
26.	Ochrona rzadkich gatunków zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> – wprowadzanie okresowego zakazu lub ograniczenie prac leśnych w pobliżu miejsc rozrodu rzadkich gatunków zwierząt, w tym zwłaszcza gatunków specjalnej troski – przeprowadzenie w rozpoznania w zakresie występowania drobnych ssaków owadożernych i gryzoni przez prowadzenie odłowów w stożki i pułapki żywołowne 	Obszary ochrony czynnej w całym Parku
27.	Wzbogacenie naturalnej bazy żerowej zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> – hodowla i sadzenie sadzonek dzikich drzew i krzewów owocowych oraz zabezpieczenie ich przed uszkodzeniami powodowanymi przez duże ssaki 	Obszary ochrony czynnej w całym Parku

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
28.	Ochrona tradycji i zwyczajów lokalnych	<ul style="list-style-type: none"> – waloryzacja i zachowanie starych odmian drzew owocowych poprzez pielęgnowanie starych sadów i przydomowych drzew – wegetatywne rozmnażanie drzew i krzewów owocowych z egzemplarzy rosnących na obszarze Parku 	18b, 21o, 22 j, 99 l, n
29.	Ochrona tradycji i zwyczajów lokalnych	<ul style="list-style-type: none"> – podtrzymanie tradycji pszczelarskich – hodowla i wprowadzenie pszczoły murarka ogrodowa <i>Osmia rufa</i> oraz tworzenie warunków do bytowania i rozwoju gatunku – restytucja dzikich pszczół miodnych w lasach 	18b, 21o, 22 j, 99 l, n oraz obszary Parku zgodnie z programem "Restytucji dzikich pszczół miodnych w lasach PNGS"
30.	Ograniczanie nasilenia procesów erozji wywołanego przez człowieka	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie wycinki drzew, zrywki i transportu drewna w sposób jak najmniej uciążliwy dla pokrywy glebowej – wypełnienie ewentualnych wyrw i kolein niezwłocznie po ich powstaniu 	Obszary ochrony czynnej w całym Parku
31.	Zapobieganie zagrożeniom dla przyrody wynikającym z dyspersji turystów	– korekta przebiegu szlaków turystycznych w celu ścisłego skanalizowania ruchu turystycznego (podniesienia atrakcyjności szlaku, urozmaicenie jego przebiegu między skałami, odsłonięcie wybranych form skalnych, wyposażenie szlaku w bariereki, wyposażenie w tabliczki informujące o nazwach skał i miejsc)	Skalne Grzyby – szlak żółty Białe Skały – szlak żółty i zielony Dojście do Fortu Karola

V. Działania ochronne na obszarach ochrony krajobrazowej

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
1.	Zapobieganie niekorzystnym zmianom stosunków wodnych	<ul style="list-style-type: none"> – ograniczenie nadmiernego odpływu wody (zasypywanie rowów, budowa zastawek na rowach odprowadzających wodę i inne działania sprzyjające retencji) – usuwanie nalotów drzew na mokradłach – przywracanie naturalnych reżimów wód w potokach 	Obszary ochrony krajobrazowej w całym Parku

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
2.	Ochrona przed osuszaniem gleb zawodnionych	<ul style="list-style-type: none"> – usuwanie zakrzewień i zadrzewień w miejscach zawodnionych – zasypywanie rowów, budowa zastawek na rowach odprowadzających wodę i inne działania wspierające procesy retencji – przywracanie naturalnych reżimów wód w potokach 	Obszary ochrony krajobrazowej w całym Parku
3.	Ochrona ekosystemów torfowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> – podjęcie działań po dokładnym rozpoznaniu zasięgu, stanu i potrzeb ochrony siedliska – poprawa stosunków wodnych – uregulowanie dzierżawy adekwatnie do potrzeb ochrony siedliska 	Torfowisko niskie i przejściowe Pasterska Góra 7 x, 20 s
4.	Ochrona ekosystemów torfowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> – podjęcie działań po dokładnym rozpoznaniu zasięgu, stanu i potrzeb ochrony siedliska – poprawa stosunków wodnych – uregulowanie dzierżawy adekwatnie do potrzeb ochrony siedliska 	Torfowisko położone na dziale wodnym na północny wschód od Pasterki 5 a, b
5.	Ochrona ekosystemów torfowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> – podjęcie działań po dokładnym rozpoznaniu zasięgu, stanu i potrzeb ochrony siedliska – poprawa stosunków wodnych – uregulowanie dzierżawy adekwatnie do potrzeb ochrony siedliska 	Kompleks podmokłych łąk i torfowisk przejściowych i niskich w Karłowie 67 j
6.	Ochrona ekosystemów torfowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> – podjęcie działań po dokładnym rozpoznaniu zasięgu, stanu i potrzeb ochrony siedliska – poprawa stosunków wodnych – uregulowanie dzierżawy adekwatnie do potrzeb ochrony siedliska 	Kompleks niskich torfowisk źródłiskowych na północnym stoku Bykowej 17c
7.	Ochrona ekosystemów torfowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> – monitoring stanu torfowiska, w przypadku zaistnienia takiej potrzeby podjęcie działań zmierzających do zahamowania nadmiernego odpływu wody poprzez budowę niewielkich zastawek – uregulowanie dzierżawy adekwatnie do potrzeb ochrony siedliska 	Małe Torfowisko Batorowskie 72 h, i

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
8.	Ochrona ekosystemów torfowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> – koszenie co drugi rok (lub po zakończeniu wegetacji – wrzesień), ze względu na umożliwienie rozsiewania się nasion storczyków – uregulowanie dzierzawy adekwatnie do potrzeb ochrony siedliska 	Młaka niskotorfowiskowa na północnym stoku Rogowej Kopy 131 b
9.	Ochrona obszarów źródłiskowych	<ul style="list-style-type: none"> – działania zmierzające do wykupu gruntu w celu podjęcie właściwych zadań ochronnych (koszenie młaki co drugi rok lub po zakończeniu wegetacji – wrzesień, w celu umożliwienia rozsiewania się nasion storczyków) 	Młaka źródłiskowa Żłotnowskiego Potoku w Łęczycach Górnych 112A a
10.	Ochrona ekosystemów trawiastych	<ul style="list-style-type: none"> – ochrona ekosystemów trawiastych poprzez ekstensywną gospodarkę dostosowaną do potrzeb ochrony poszczególnych siedlisk i gatunków roślin 	Obszary ochrony krajobrazowej w całym Parku
11.	Ochrona stanowisk chronionych i rzadkich gatunków roślin	<ul style="list-style-type: none"> – podjęcie ochrony czynnej gatunków w szczególności takich jak: mieczyk dachówkowaty <i>Gladiolus imbricatus</i>, rojownik pospolity <i>Jovibarba sobolifera</i> lilia bulwkowata <i>Lilium bulbiferum</i> lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i>, zerwa kulista <i>Phyteuma orbiculare</i> pełnik europejski <i>Trollius europaeus</i> – monitoring miejsc występowania i liczebności stanowisk – zabezpieczenie istniejących stanowisk przed zniszczeniem – działania zmierzające do zwiększenia liczebności stanowisk 	Obszary ochrony krajobrazowej w całym Parku
12.	Ochrona cennych, rzadkich i chronionych gatunków grzybów	<ul style="list-style-type: none"> – podjęcie działań ochronnych w stosunku gatunków półnaturalnych zbiorowisk łąk – szczegółowe rozpoznanie występowania gatunków grzybów – zachowanie tradycyjnej gospodarki na łąkach kośnych i pastwiskach w miejscach występowania purchawicy olbrzymiej <i>Langermannia gigantea</i> 	Łąki Darnkowskie pod Kruczą Kopą

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
13.	Ochrona rzeczywistych lub potencjalnych siedliska rzadkich gatunków zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> – przeciwdziałanie procesom sukcesyjnym w ekosystemach trawiastych stanowiących rzeczywiste lub potencjalne siedliska rzadkich gatunków zwierząt, w tym m. in. derkacza <i>Crex crex</i>, przepiórki <i>Coturnix coturnix</i>, ptaków szponiastych, modraszków i innych gatunków bezkręgowców związanych z terenami otwartymi – koszenie łąk, muraw i pastwisk z usuwaniem biomasy lub ekstensywny wypas zwierząt, usuwanie naturalnego odnowienia drzew i krzewów 	Obszary ochrony krajobrazowej w całym Parku
14.	Ochrona biotopów oraz miejsc stałego występowania i rozrodu zwierząt wykorzystujących dziuple (sowy, popielicowate, dzięcioły, nietoperze)	<ul style="list-style-type: none"> – pozostawianie w drzewostanach i zadrzewieniach śródpolnych, śródłąkowych, nadwodnych, przydrożnych i przyzagrodowych drzew dziuplastych, obumierających i martwych 	Obszary ochrony krajobrazowej w całym Parku
15.	Ochrona kolonii rozrodczych i schronień letnich nietoperzy w budynkach	<ul style="list-style-type: none"> – nawiązanie kontaktu z właścicielami budynków, w których znajdują się kolonie rozrodcze bądź schronienia nietoperzy i uzgodnienie z nimi właściwej, nie szkodzącej nietoperzom, formy i terminu przeprowadzania ewentualnych remontów budynków, w konsultacji z chiropterologami 	Pasterka, Darnków, Bukowina
16.	Wzbogacenie naturalnej bazy żerowej zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> – hodowla i sadzenie sadzonek dzikich drzew i krzewów owocowych oraz zabezpieczenie ich przed uszkodzeniami powodowanymi przez duże ssaki 	Obszary ochrony krajobrazowej w całym Parku

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
17.	Eliminacja obcych i niepożądanych gatunków ryb	<ul style="list-style-type: none"> – eliminacja przez odłowienie, gatunków ryb wprowadzonych na skutek samowolnego zarybienia: karasia srebrzystego <i>Carassius gibelio</i>, okonia <i>Perca perca</i> i płoci <i>Rutilus rutilus</i> 	Zbiornik na Czerwonej Wodzie w pobliżu Karlowa
18.	Reintrodukcja gatunku niepyłak apollo <i>Parnassius apollo</i>	<ul style="list-style-type: none"> – po konsultacji ze specjalistami możliwość realizacji programu reintrodukcji gatunku poprzez: <ul style="list-style-type: none"> – tworzenie warunków do bytowania i rozwoju gatunku – prowadzenie hodowli niepyłaka apollo w warunkach kontrolowanych – zabezpieczenie bazy pokarmowej dla rozwijających się gąsienic poprzez uprawę rośliny żywicielskiej – rozchodnika wielkiego <i>Sedum maximum</i> – przygotowanie powierzchni adaptacyjnych do reintrodukcji gatunku w terenie: łąk i pastwisk z zachowaniem tradycyjnego ekstensywnego wykorzystania i stosowaniem późnego koszenia 	Zgodnie z ewentualnym programem reintrodukcji gatunku
19.	Ochrona cennych ekosystemów	<ul style="list-style-type: none"> – systematyczny wykup przez Park na rzecz Skarbu Państwa gruntów innej własności na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych, w miarę posiadanych środków finansowych 	Według ustalonej kolejności wykupu
20.	Ochrona tradycji i zwyczajów lokalnych.	<ul style="list-style-type: none"> – podtrzymanie tradycji sadowniczych i pszczelarskich – hodowla i wprowadzenie pszczoły murarka ogrodowa <i>Osmia rufa</i> oraz tworzenie warunków do bytowania i rozwoju gatunku – restytucja dzikich pszczół miodnych 	Sad kolekcyjny PNGS (152 m) oraz obszary Parku zgodnie z programem "Restytucji dzikich pszczół miodnych w lasach PNGS"
21.	Ochrona tradycji i zwyczajów lokalnych.	<ul style="list-style-type: none"> – podtrzymanie tradycji pasterskich z wyłączeniem cennych ekosystemów łąkowych, na które wypas miałby niekorzystny wpływ 	Wybrane ekosystemy łąkowe

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
22.	Ograniczanie nasilenia procesów erozji wywołanego przez człowieka	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie wycinki drzew, zrywki i transportu drewna w sposób jak najmniej uciążliwy dla pokrywy glebowej – wypełnienie ewentualnych wyrw i kolein niezwłocznie po ich powstaniu 	Obszary ochrony czynnej w całym Parku
23.	Zapobieganie hałasowi w związku z organizacją imprez w Pasterce	– wprowadzenie zakazu używania urządzeń nagłaśniających oraz przedmiotów powodujących hałas (petardy, sztuczne ognie)	Pasterka

VI. Działania w zakresie zapobiegania zagrożeniom zewnętrznym

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
1.	Zapobieganie rozprzestrzenianiu się zabudowy w Karłowie i w otoczeniu Parku	– kontrola wprowadzanego zagospodarowania terenu na etapie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego	Karłów i otulina Parku
2.	Zapobieganie zanieczyszczeniu powietrza atmosferycznego w wyniku stosowania tradycyjnych nośników energii (węgla i koksu)	– wnioskowanie zastąpienia tradycyjnych sposobów ogrzewania rozwiązaniami technologicznymi przyjaznymi dla środowiska (np. kolektory słoneczne, baterie fotowoltaicznych, pompy ciepłe)	Pasterka i Ostra Góra
3.	Zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez ruch samochodowy na drogach	<ul style="list-style-type: none"> – propagowanie rozwiązań mających na celu ograniczenie ruchu samochodowego przez Park – współpraca z samorządami gmin, powiatu i województwa na rzecz ograniczenia ruchu pojazdów na drogach publicznych 	Drogi publiczne na obszarze Parku

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
4.	Zabezpieczenie szlaków migracji płazów w miejscach stwierdzonych zagrożeń	– współpraca z zarządzającymi drogami publicznymi w zakresie wyposażenia dróg w urządzenia służące ochronie płazów	Drogi publiczne na obszarze parku
5.	Zachowanie łączności ekologicznej Gór Stołowych	– podjęcie działań przeciwko rozprzestrzenianiu się zabudowy na terenach niezabudowanych w obszarach tworzących korytarze migracji pomiędzy Górami Stołowymi i Górami Bystrzyckimi oraz Górami Orlickimi – podjęcie działań w celu realizacji odpowiedniej infrastruktury - przejść dla zwierząt nad drogami stanowiącymi barierę ekologiczną dla migracji gatunków po dokładnym rozpoznaniu nasilenia migracji w terenie	Szlak migracji „Wzgórza Lewińskie” i szlak migracji „Piekielna Dolina”
6.	Przeciwdziałanie oddziaływaniu kamieniołomu w Radkowie na środowisko Parku	– podjęcie działań w celu ograniczenia odstrzału skał w kamieniołomie w sezonie lęgowym ptaków – dążenie do zmiany kierunku działalności gospodarczej z eksploatacji na turystykę (np.: jako teren dla wspinaczki skalnej, stworzenie geoparku), realne wsparcie działań w tym kierunku w sytuacji ich podjęcia przez właściciela obiektu	Kamieniołom w Radkowie

VII. Inwentaryzacja, badania naukowe i monitoring

Lp.	Cel badania	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
Monitoring skuteczności podejmowanych działań ochronnych			
1.	Monitoring skuteczności stosowanych zabiegów ochronnych	– opracowanie metod monitoringu i prowadzenie monitoringu oraz ocena skutków prowadzonych działań – założenie powierzchni kontrolnych do oceny zabiegów ochrony czynnej	Cały obszar Parku

Lp.	Cel badania	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
Monitoring zagrożeń dla przyrody Parku			
2.	Monitoring zmian w środowisku	<ul style="list-style-type: none"> – opracowanie projektu badań monitoringowych dla oceny zmian w środowisku będących wynikiem zanieczyszczeń komunikacyjnych – prowadzenie monitoringu stanu powietrza atmosferycznego, gleb, wód powierzchniowych, roślinności, porostów epifitycznych w otoczeniu drogi w zakresie zanieczyszczeń komunikacyjnych (w szczególności zawartości rtęci, węglowodorów, tlenków azotu) 	Sąsiedztwo Drogi Stu Zakrętów, Kręgielnego Traktu oraz drogi Polana YMCA - Błędne Skały
Monitoring przyrody nieożywionej			
3.	Monitoring wód powierzchniowych	– badanie wybranych zanieczyszczeń wód powierzchniowych na odpływach z terenów Karłowa i Pasterki	Czerwona Wody z dopływami Piekło
4.	Monitoring powierzchniowych ruchów masowych	– zainstalowanie i odczyty z punktów reperowych, szczelinomierzy w oparciu o dotychczasową punkty pomiarowe	Masyw Szczelińca Pasterka Ostra Góra Bukowina Jakubowice Darnków Narożnik Skalne Baszty Wambierzyce Batorówek Batorów
5.	Monitoring gleb	– prowadzenie w odstępach 10-letnich badań monitoringowych gleb, ze szczególnym uwzględnieniem zasobów glebowej materii organicznej	Cały obszar Parku
Rozpoznanie i monitoring siedlisk i gatunków roślin			
6.	Rozpoznanie występowania wybranych siedlisk i gatunków mokradłowych	<ul style="list-style-type: none"> – inwentaryzacja i skartowanie wszystkich torfowisk, utworzenie bazy obszarów torfowiskowych i podmokłych na terenie Parku – prowadzenie monitoringu obszarów torfowisk co 3-4 lata polegającego na kontroli stanu sukcesji drzew i krzewów oraz na wykonywaniu zdjęć fitosocjologicznych w celu oceny tempa, intensywności i stopnia zmian różnic w występowaniu i 	Cały obszar Parku

Lp.	Cel badania	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
		<p>udziale gatunków na badanym torfowisku, wyznaczenie w tym celu stałych, oznakowanych powierzchni próbnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> – zainstalowanie automatycznych urządzeń rejestrujących poziom wody w wybranych miejscach na Wielkim Torfowisku Batorowskim, dla określenia wieloletniego trendu nawodnienia torfowiska 	
7.	Rozpoznanie występowania wybranych siedlisk nieleśnych i związanych z nimi gatunków roślin	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznanie ekosystemów nieleśnych pod względem fitosocjologicznym, szczególnie fitocenozy łąkowych w rejonie Pasterki i Karłowa – rozpoznanie siedlisk związane ze zbiorowiskami naskalnymi – monitoring stanu zbiorowisk naskalnych z występującymi rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin – objęcie badaniami gołoborzy krzemianowych, które dotychczas w ogóle nie były rozpatrywane – podjęcie badań mających na celu odnalezienie siedlisk - pionierskie murawy na skałach krzemianowych (<i>Arabidopsidion thalianae</i>) oraz środkowoeuropejskie wyżynne piargi i gołoborza krzemianowe 	Cały obszar Parku
8.	Rozpoznanie i monitoring występowania wybranych gatunków roślin naczyniowych	<ul style="list-style-type: none"> – monitoring występowania i ocena stanu populacji rzadkich i chronionych gatunków roślin naczyniowych na podstawie szczegółowej metodyki – ocena konieczności podjęcia działań ochronnych – aktualizacja listy gatunków występujących na obszarze Parku 	Cały obszar Parku
9.	Rozpoznanie i monitoring występowania wybranych gatunków mszaków	<ul style="list-style-type: none"> – monitoring występowania i ocena stanu populacji rzadkich i chronionych gatunków mszaków na podstawie szczegółowej metodyki – ocena konieczności podjęcia 	Cały obszar Parku

Lp.	Cel badania	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
		działań ochronnych – aktualizacja listy gatunków występujących na obszarze Parku	
10.	Rozpoznanie i monitoring występowania wybranych gatunków słuźowców	– monitoring występowania i ocena stanu populacji rzadkich i chronionych gatunków słuźowców na podstawie szczegółowej metodyki – ocena konieczności podjęcia działań ochronnych – aktualizacja listy gatunków występujących na obszarze Parku	Cały obszar Parku
11.	Rozpoznanie występowania wybranych gatunków grzybów i ich siedlisk	– pełna identyfikacja stanowisk grzybów – dla zachowania siedlisk grzybów, jakie bytują w zbiorowiskach zbliżonych do naturalnych (lub klimaksowych) określenie i wytyczeni strefy ochrony biernej, w których należy wprowadzić całkowity zakaz gospodarki leśnej, a zwłaszcza zakaz usuwania martwego drewna – prowadzenie badań przez minimum dwa sezony wegetacyjne: wiosną (kwiecień-maj), późnym latem (sierpień), jesienią (wrzesień-październik), szczególnie w okresie „wysypu grzybów“ – objęcie monitoringiem gatunków grzybów	Cały obszar Parku
12.	Rozpoznanie i monitoring występowania wybranych gatunków porostów	– uzupełnienie i aktualizacja rozpoznania stanowisk porostów objętych ochroną ścisłą, ginących i endemicznych – przynajmniej raz w roku prowadzenie inwentaryzacji na założonych powierzchniach w najcenniejszych zbiorowiskach porostów – prowadzenie monitoringu w zakresie składu gatunkowego i zmian w pokryciu porostów na powierzchniach kontrolnych	– Droga Stu Zakrętów – Skały Puchacza – miejsca wytyczone po szczegółowej inwentaryzacji w rejonie Szczelińca, Skalniaka, Kruczej Kopy, Koziej Ławy, Wodospadów Pośny
13.	Monitoring występowania i pojawiania się	– monitoring występowania obcych gatunków roślin, w szczególności takich jak: barszcz Sosnowskiego	Cały obszar Parku

Lp.	Cel badania	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
	obcych gatunków inwazyjnych	(<i>Heracleum sosnowskyi</i>), niecierpek drobnokwiatowy (<i>Impatiens parviflora</i>), niecierpek gruczołowaty (himalajski) (<i>Impatiens glandulifera</i>), <i>coronarius</i>), rdestowiec ostrokończysty (<i>Reynoutria japonica</i>), rdestowiec sachaliński (<i>Reynoutria sachalinensis</i>), <i>angulatus</i>), nawłoc późna (<i>Solidago gigantea</i>), okresowe kontrole pod kątem wykrywania zagrożeń dotyczących pojawiania się nowych gatunków inwazyjnych	
Rozpoznanie i monitoring gatunków zwierząt oraz ich stanowisk			
14.	Rozpoznanie występowania wybranych grup i gatunków kręgowców	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznanie, inwentaryzacje i weryfikacje miejsc występowania i rozrodu 39 gatunków kręgowców, zaliczonych do grupy gatunków specjalnej troski, w tym: nietoperzy <i>Chiroptera</i> (19 gatunków), wydry <i>Lutra lutra</i>, rysia <i>Lynx lynx</i>, koszatki <i>Dryomys nitedula</i>, orzesznicy <i>Muscardinus avellanarius</i>, popielicy <i>Glis glis</i>, bociana czarna <i>Ciconia nigra</i>, jarząbka <i>Bonasa bonasia</i>, trzmielojada <i>Pernis apivorus</i>, sokoła wędrownego <i>Falco peregrinus</i>, derkacza <i>Crex crex</i>, żurawia <i>Grus grus</i>, puchacza <i>Bubo bubo</i>, sóweczki <i>Glaucidium passerinum</i>, włośchatki <i>Aegolius funereus</i>, dzięcioła czarnego <i>Dryocopus martius</i>, dzięcioła zielonosiwego <i>Picus canus</i>, czeczotki <i>Carduelis flammea</i>, salamandry plamistej <i>Salamandra salamandra</i>, głowacza białopłetwego <i>Cottus gobio</i> i minoga strumieniowego <i>Lampetra planeri</i> – aktualizacja listy gatunków specjalnej troski występujących na terenie Parku oraz ich stanowisk – dopuszczenie odłowu osobników w celu oznaczenia gatunków oraz 	Cały obszar Parku

Lp.	Cel badania	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
		wykonania dokumentacji fotograficznej	
15.	Monitoring kręgowców	– kontrola i ocena występowania, stanu populacji i stanu siedlisk 39 w/w gatunków kręgowców zaliczonych do grupy gatunków specjalnej troski, na znanych stanowiskach, co 1-6 lat w zależności od gatunku, na podstawie szczegółowej metodyki, w tym ocena konieczności podjęcia szczególnych działań ochronnych	Cały obszar Parku
16.	Monitoring występowania i pojawiania się obcych gatunków inwazyjnych	– monitoring występowania jenota <i>Nyctereutes procyonoides</i> i piżmaka <i>Ondatra zibethica</i> oraz obcych gatunków ryb – okresowe kontrole pod kątem wykrywania zagrożeń dotyczących pojawiania się nowych gatunków inwazyjnych	Cały obszar Parku
17.	Rozpoznanie występowania wybranych grup i gatunków bezkręgowców	– rozpoznanie, inwentaryzacja i weryfikacja miejsc występowania i rozrodu 7 gatunków bezkręgowców zaliczonych do grupy gatunków specjalnej troski: modraszka telejusa <i>Maculinea teleius</i> , modraszka nausitousa <i>Maculinea nausitous</i> , miedziopiersi górskiej <i>Somatochlora alpestris</i> , miedziopiersi północnej <i>Somatochlora arctica</i> , poczwarówki zwężonej <i>Vertigo angustior</i> , świdrzyka kasztanowatego <i>Macrogastra badia</i> i ślimaka ostrokrawędzistego <i>Helicigona laticida</i> – rozpoznanie w zakresie występowania rzadkich gatunków bezkręgowców, w tym zwłaszcza w rejonach nie badanych dotąd pod tym kątem, a także w zakresie występowania grup bezkręgowców nie badanych dotąd w Górach Stołowych	Cały obszar Parku
18.	Monitoring bezkręgowców	– kontrola i ocena występowania, stanu populacji i stanu siedlisk 7	Cały obszar Parku

Lp.	Cel badania	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
		w/w gatunków bezkręgowców, zaliczonych do grupy gatunków specjalnej troski na znanych stanowiskach, co 1-6 lat w zależności od gatunku, na podstawie szczegółowej metodyki, w tym ocena konieczności podjęcia szczególnych działań ochronnych	
Inwentaryzacja i monitoring wartości kulturowych			
19.	Inwentaryzacja obiektów małej architektury sakralnej i świeckiej	– poszerzenie i aktualizacja dotychczas wykonanych inwentaryzacji	Cały obszar Parku i w miarę możliwości jego otoczenia
20.	Monitoring stanu obiektów kulturowych	– dokumentacja fotograficzna obiektów kulturowych – sformułowanie działań naprawczych	Cały obszar Parku
Monitoring w zakresie turystyki i edukacji			
21.	Monitoring ruchu turystycznego	– zliczanie biletów sprzedanych w punktach kasowych w Błędnym Skałach i na Szczelińcu Wielkim – cykliczne badania liczby turystów w wybranych punktach z użyciem elektronicznych urządzeń zliczających	Punkty kasowe w Błędnym Skałach i na Szczelińcu Wielkim. Wybrane szlaki turystyczne
22.	Monitoring ruchu samochodowego	– cykliczne badania natężenia ruchu pojazdów z użyciem elektronicznych urządzeń zliczających – współpraca z zarządzającym drogą (WZD)	Droga Stu Zakrętów
23.	Monitoring postaw turystów	– cykliczne badania ankietowe w zakresie preferencji turystów, ich oceny zagospodarowania turystycznego i odbioru i skuteczności działań edukacyjnych	Wybrane miejsca udostępnione dla celów turystycznych i edukacyjnych
24.	Monitoring postaw społeczności lokalnych	– cykliczne badania ankietowe wśród mieszkańców, urzędników i przedstawicieli władz sześciu gmin, w obrębie których położony jest Park, w zakresie akceptacji dla Parku i zaangażowania w ochronę przyrody	Gminy, w obrębie których położony jest Park i jego otoczenie

**OBSZARY I MIEJSCA UDOSTĘPNIANE
DLA CELÓW NAUKOWYCH, EDUKACYJNYCH, TURYSTYCZNYCH,
REKREACYJNYCH I SPORTOWYCH,
OKREŚLENIE SPOSOBÓW ICH UDOSTĘPNIANIA
ORAZ WSKAZANIE MIEJSC, W KTÓRYCH MOŻE BYĆ PROWADZONA
DZIAŁALNOŚĆ WYTWÓRCZA, HANDLOWA I ROLNICZA**

I. Miejsca udostępnione w celach naukowych

Lp.	Miejsca i obszary udostępnione	Sposób udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1.	Cały obszar PNGS	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pisemna zgoda Dyrektora PNGS wydawana na wniosek prowadzącego badania lub w przypadku grupowych ćwiczeń terenowych i obozów naukowych na wniosek instytucji naukowej lub dydaktycznej. 2. Zgodnie z Regulaminem udostępniania obszaru Parku Narodowego Gór Stołowych do badań naukowych oraz Regulaminem udostępniania obszaru Parku do prowadzenia ćwiczeń terenowych lub obozu naukowego. 	W zależności od potrzeb.

II. Miejsca udostępnione w celach edukacyjnych

Lp.	Miejsca i obszary udostępnione	Sposób udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1.	Ekocentrum przy siedzibie Dyrekcji PNGS	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ekspozycje stałe i czasowe. 2. Prowadzenie zajęć edukacyjnych. 3. Udostępnianie sal i sprzętu na potrzeby zajęć edukacyjnych. 4. Zgodnie z programową działalnością edukacyjną Parku. 	Bez wskazywania limitu.
2.	Ośrodek edukacyjny w siedzibie Dyrekcji PNGS w Kudowie Zdroju	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ekspozycje stałe i czasowe. 2. Prowadzenie zajęć edukacyjnych. 3. Udostępnianie sal i sprzętu na potrzeby zajęć edukacyjnych. 4. Zgodnie z programową działalnością edukacyjną PNGS. 	Bez wskazywania limitu.

Lp.	Miejsca i obszary udostępnione	Sposób udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
3.	Terenowa Stacja Edukacyjna w Karłowie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ekspozycje stałe i czasowe. 2. Prowadzenie zajęć edukacyjnych. 3. Udostępnianie sal i sprzętu na potrzeby zajęć edukacyjnych. 4. Zgodnie z programową działalnością edukacyjną PNGS. 	Bez wskazywania limitu.
4.	Muzeum Żaby w Kudowie Zdroju	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wystawa. Ogólnie dostępna. 2. Do czasu podjęcia realizacji Ekocentrum. 	20 osób
5.	Cały obszar PNGS	<p>Warsztaty edukacyjne w terenie i terenowe zajęcia edukacyjne.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wymagana opłata. 2. Poruszanie się po wyznaczonych szlakach turystycznych. 3. Zgodnie z programową działalnością edukacyjną PNGS. 	40 osób w obrębie Szczelińca Wielkiego i Błędnych Skał 20 osób na pozostałym obszarze
6.	Stanowiska edukacyjne „Geoatrakcje Gór Stołowych”	<p>Tablice dydaktyczne zlokalizowane przy szlakach turystycznych.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dostępne cały rok, możliwość zamknięcia dojścia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Bez opłat. <p>1. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych</p>	20 osób 50 osób w przypadku grup zorganizowanych
7.	Ścieżki dydaktyczne	<p>Oznakowane ścieżki ze stanowiskami wyposażonymi w tablice dydaktyczne.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ścieżki dostępne cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych. 	20 osób 50 osób w przypadku grup zorganizowanych
8.	Sad kolekcyjny Gór Stołowych	<p>Tablica dydaktyczna.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dostępne cały rok, możliwość zamknięcia dojścia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych. 	40 osób 50 osób w przypadku grup zorganizowanych

Lp.	Miejsca i obszary udostępnione	Sposób udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
9.	Motylarnia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dostępność w sezonie adekwatnie do biologii gatunku motyla. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych. 	5 osób

III. Miejsca udostępnione w celach turystycznych i rekreacyjnych

Lp.	Miejsca i obszary udostępnione	Sposób udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1.	Droga Polana YMCA – Błędne Skały (parking)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Droga dostępna w sezonie turystycznym od kwietnia do października. 2. Ruch wahadłowy - co pół godziny zmiana kierunku przejazdu. 3. Wymagana opłata. 4. Dopuszczalna zmiana organizacji ruchu na drodze w zależności od potrzeb ochronnych. 	Bez wskazania limitu.
2.	parking Czerwona Skała, oddział 148c, obwód ochronny Bukowina	<ol style="list-style-type: none"> 1. Parking dostępny cały rok. 2. Bez opłat. 	50 osób
3.	parking polana YMCA, oddział 133g, obwód ochronny Bukowina	<ol style="list-style-type: none"> 1. Parking dostępny cały rok. 2. Bez opłat. 	300 osób
4.	parking przy Błędnych Skałach oddział 121f, obwód ochronny Bukowina	<ol style="list-style-type: none"> 1. Parking dostępny w sezonie turystycznym od kwietnia do października. 	200 osób
5.	parking przy Błędnych Skałach, oddział 116j, obwód ochronny Bukowina	<ol style="list-style-type: none"> 1. Parking dostępny w sezonie turystycznym od kwietnia do października. 	300 osób

Lp.	Miejsca i obszary udostępnione	Sposób udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
6.	parking Lisia Przełęcz I i II, oddział 106i,f, 79b, obwód ochronny Czerwona Woda	1. Parking dostępny cały rok. 2. Bez opłat.	80 osób
7.	parking pod Szczelińcem, oddział 42g, obwód ochronny Szczeliniec	1. Parking dostępny cały rok. 2. Bez opłat.	50 osób
8.	parking Kształna Łąka, oddział 50f, obwód ochronny Szczeliniec	1. Parking dostępny cały rok. 2. Bez opłat.	250 osób
9.	parking Droga nad Urwiskiem, oddział 31c, obwód ochronny Szczeliniec	1. Parking dostępny cały rok. 2. Bez opłat.	50 osób
10.	parking Wodospady Pośny, oddział 35f, obwód ochronny Szczeliniec	1. Parking dostępny cały rok. 2. Bez opłat.	20 osób
11.	parking Hutniczy Most (Batorówek), oddział 62 l,m, obwód ochronny Czerwona Woda	1. Parking dostępny cały rok. 2. Bez opłat.	300 osób
12.	Szczeliniec Wielki obwód ochronny Szczeliniec, oddziały 41, 42 (trasa turystyczna im. F. Pabla)	Turystyka piesza. 1. Obiekt dostępny cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Wymagany bilet (z wyjątkiem osób uprawnionych do bezpłatnego wstępu). 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	500 osób Przejścia grupowe - 50 osób
13.	Błędne Skały obwód ochronny Bukowina oddział 116	Turystyka piesza. 1. Obiekt dostępny cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Wymagany bilet (z wyjątkiem osób uprawnionych do bezpłatnego wstępu). 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	400 osób Przejścia grupowe - 50 osób

Lp.	Miejsca i obszary udostępnione	Sposób udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
14.	Szlak czerwony Kudowa Zdrój – Błędne Skały – Karlów – Skalne Grzyby – Wambierzyce	Turystyka piesza. 1. Szlak dostępny cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Wymagany bilet przy wejściu w obszar Błędnych Skał (z wyjątkiem osób uprawnionych do bezpłatnego wstępu). 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejścia grupowe - 50 osób
15.	Szlak zielony I Kudowa Zdrój – Błędne Skały – Pasterka – Karlów – Skały Puchacza – Batorów	Turystyka piesza. 1. Szlak dostępny cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Wymagany bilet przy wejściu w obszar Błędnych Skał (z wyjątkiem osób uprawnionych do bezpłatnego wstępu). 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejścia grupowe - 50 osób
16.	Szlak zielony II Kudowa – Krucza Kopa – Polana YMCA	Turystyka piesza. 1. Szlak dostępny cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejścia grupowe - 50 osób
17.	Szlak zielony III Kulin Kłodzki – Łężyckie Skałki – Lisia Przełęcz	Turystyka piesza. 1. Szlak dostępny cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejścia grupowe - 50 osób
18.	Szlak zielony IV Radkowskie Skały – Skałne Grzyby	Turystyka piesza. 1. Szlak dostępny cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejścia grupowe - 50 osób
19.	Szlak żółty Radków – Pasterka – Przełęcz Między Szczelińcami – Karlów – Lisia	Turystyka piesza. 1. Szlak dostępny cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Wymagany bilet przy wejściu w obszar	Bez wskazywania limitu. Przejścia grupowe - 50 osób

Lp.	Miejsca i obszary udostępnione	Sposób udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
	Przełęcz – Białe Skały – Skalne Grzyby - Batorówek	Szczelińca Wielkiego (z wyjątkiem osób uprawnionych do bezpłatnego wstępu). 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	
20.	Szlak niebieski I Dańczów - Darnków	Turystyka piesza. 1. Szlak dostępny cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejścia grupowe - 50 osób
21.	Szlak niebieski II Radków – Przełęcz Między Szczelińcami	Turystyka piesza. 1. Szlak dostępny cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Wymagany bilet przy wejściu w obszar Szczelińca Wielkiego (z wyjątkiem osób uprawnionych do bezpłatnego wstępu). 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejścia grupowe - 50 osób
22.	Szlak niebieski III Radków - Droga nad Urwiskiem	Turystyka piesza. 1. Szlak dostępny cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejścia grupowe - 50 osób
23.	Szlak niebieski IV Machowski Krzyż – Pasterka – Karlów – Lisia Przełęcz – Skały Puchacza – Duszniki Zdrój	Turystyka piesza. 1. Szlak dostępny cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejścia grupowe - 50 osób
24.	Szlak niebieski V Wambierzyce – Pielgrzym – Skalne Grzyby - Batorówek	Turystyka piesza. 1. Szlak dostępny cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejścia grupowe - 50 osób

Lp.	Miejsca i obszary udostępnione	Sposób udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
25.	Szlak niebieski VI Polana YMCA – Błędne Skały	Turystyka piesza. 1. Szlak dostępny cały rok, możliwość zamknięcia w okresie zimowym z powodu warunków atmosferycznych. 2. Wymagany bilet przy wejściu w obszar Błędnych Skał (z wyjątkiem osób uprawnionych do bezpłatnego wstępu). 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejścia grupowe - 50 osób
26.	Trasa Ściany Radków - Karłów - przejście graniczne Ostra Góra/Machovská Lhota	Turystyka rowerowa. 1. Trasa dostępna sezonowo. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejazdy grupowe - 20 osób
27.	Trasa Szczeliniec Karłów - Pasterka - Droga nad Urwiskiem - Skalne Grzyby - Batorów - Karłów	Turystyka rowerowa. 1. Trasa dostępna sezonowo. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejazdy grupowe - 20 osób
28.	Trasa im. T.G. Masaryka Jakubowice - Rozdroże pod Lelkową- Droga Aleksandra - Pstrążna	Turystyka rowerowa. 1. Trasa dostępna sezonowo. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejazdy grupowe - 20 osób
29.	Trasa Rtyne – Karłów Pstrążna - Rozdroże pod Lelkową - Polana YMCA - Szosa Stu Zakrętów - Karłów	Turystyka rowerowa. 1. Trasa dostępna sezonowo. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejazdy grupowe - 20 osób
30.	trasa łącznikowa Trasa Rtyne-Karłów – Trasa Góry Stołowe (prowadząca po granicy Parku)	Turystyka rowerowa. 1. Trasa dostępna sezonowo. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejazdy grupowe - 20 osób
31.	Trasa czerwona – pętla główna	Narciarstwo biegowe. 1. Trasa dostępna sezonowo. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejazdy grupowe - 20 osób

Lp.	Miejsca i obszary udostępnione	Sposób udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
32.	Trasa zielona Karłów – Błędna Skały	Narciarstwo biegowe. 1. Trasa dostępna sezonowo. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejazdy grupowe - 20 osób
33.	Trasa niebieska Karłów – Ostra Góra	Narciarstwo biegowe. 1. Trasa dostępna sezonowo. 2. Bez opłat. 3. Wymagany uprawniony przewodnik dla grup zorganizowanych.	Bez wskazywania limitu. Przejazdy grupowe - 20 osób
34.	Szlaki konne, w tym Sudecki Szlak Konny	Turystyka konna. 1. Zgodnie z Zarządzeniem Dyrektora Parku. 2. Wymagany uprawniony przewodnik górskiej turystyki jeździeckiej.	10 osób
35.	Szczeliniec Wielki ściany południowo wschodnie (od schodów wejściowych do południowego tarasu widokowego), oddział 41 h, obwód ochronny Szczeliniec	Wspinaczka skalna. 1. Dostępność w okresie od 15 kwietnia do 3 listopada. 2. Wymagana opłata. 3. Reguły wspinaczki piaskowcowej.	2 osoby na każdą niezależną drogę
36.	Narożnik oddział 112 a, obwód ochronny Czerwona Woda	Wspinaczka skalna. 1. Dostępność w okresie od 15 kwietnia do 3 listopada. 2. Wymagana opłata. 3. Reguły wspinaczki piaskowcowej.	2 osoby na każdą niezależną drogę
37.	Kopa Śmierci od Narożnika do Trzmielowej Jamy, oddział 111 a, b, obwód ochronny Czerwona Woda	Wspinaczka skalna. 1. Dostępność w okresie od 15 kwietnia do 3 listopada. 2. Wymagana opłata. 3. Reguły wspinaczki piaskowcowej.	2 osoby na każdą niezależną drogę
38.	Pod Starym Biwakiem oddział 106 f, d, m, obwód ochronny Czerwona Woda	Wspinaczka skalna. 4. Dostępność w okresie od 15 kwietnia do 3 listopada. 5. Wymagana opłata. 6. Reguły wspinaczki piaskowcowej.	2 osoby na każdą niezależną drogę
39.	Radkowskie Skały (Baszty) ściany masywu	Wspinaczka skalna. 1. Dostępność w okresie od 15 kwietnia do 3 listopada.	2 osoby na każdą niezależną drogę

Lp.	Miejsca i obszary udostępnione	Sposób udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
	wzdłuż zielonego szlaku z wyłączeniem skałek ostańcowych na wierzchołku, oddział 13, Obwód ochronny Szczeliniec	2. Wymagana opłata. 3. Reguły wspinaczki piaskowcowej.	
40.	Filary Skalne od Sroczego Zakrętu do Kamieniołomu oddziały 30 a,b,o, 33 b, c, obwód ochronny Szczeliniec	Wspinaczka skalna. 1. Dostępność w okresie od 15 lipca do 3 listopada. 2. Wymagana opłata. 3. Reguły wspinaczki piaskowcowej.	2 osoby na każdą niezależną drogę
41.	Oznaczone miejsca na parkingach: – w Batorówku, oddział 62 h, k, obwód ochronny. Czerwona Woda – Kształtna Łąka, oddział 50 f, obwód ochronny Szczeliniec – polana YMCA oddział 133 h, obwód ochronny Bukowina – parking przy Błędnych Skałach, oddział 121 f, obwód ochronny Bukowina	Palenie ognisk w miejscach zorganizowanych i oznaczonych.	50 osób
42.	Pieszce i rowerowe szlaki turystyczne na terenie Parku z wyjątkiem obszarów ochrony ścisłej i czynnej	Wprowadzanie psów na otoku i w kagańcu.	Bez wskazania limitów.

Lp.	Miejsca i obszary udostępnione	Sposób udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
43.	<p>Obszar Parku z wyłączeniem:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upraw leśnych do 4 m wysokości - ogrodzonych powierzchni leśnych - oznaczonych terenów ochrony ścisłej i ostoi zwierzyny - ogrodzonych stref ochrony bezpośredniej ujęć wody 	Zbiór dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części tj. jagód – owoców borówki brusznicy, czernicy, malin i jeżyn oraz grzybów jadalnych.	Bez wskazywania limitu.

IV. Miejsca udostępnione w celach kulturowych

Lp.	Miejsca i obszary udostępnione	Sposób udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1.	Krucza Kopa	Miejsce kultu.	100 osób

V. Miejsca udostępnione w celach sportowych

Lp.	Miejsca i obszary udostępnione	Sposób udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1.	Oznakowane szlaki piesze, rowerowe, trasy narciarstwa biegowego, szlak konny poza obszarami ochrony ścisłej	<p>Organizacja zawodów.</p> <p>1. Pisemna zgoda Dyrektora PNGS wydawana na wniosek organizatora.</p>	100 osób

VI. Miejscami, w których może być prowadzona działalność handlowa są:

- Siedziba Dyrekcji PNGS w Kudowie Zdroju;
- Ekocentrum przy Siedzibie Dyrekcji PNGS;
- punkty kasowe przy Błędnym Skałach i Szczelińcu Wielkim;
- parking przy Błędnym Skałach, oddział 121f, obwód ochronny Bukowina;
- parking polana YMCA, oddział 133g, obwód ochronny Bukowina;
- Schronisko PTTK „Na Szczelińcu”;
- miejscowości – Pasterka, Batorówek.

Dyrektor Parku ustala zakres działalności handlowej dopuszczalnej w wymienionych miejscach.

VII. Miejscami, w których może być prowadzona działalność usługowa (obsługa ruchu turystycznego - noclegi) są:

- Schronisko PTTK „Na Szczelińcu”;
- Pasterka.

VIII. Miejscami, w których może odbywać się biwakowanie są:

- Pasterka przy Schronisku PTTK "Pasterka";
- Batorówek (po zapewnieniu odpowiedniej infrastruktury).

IX. Miejscami, w których może być prowadzona działalność rolnicza są:

- grunty rolne w obszarach objętych ochroną krajobrazową, gdzie przewidują to działania ochronne mające charakter działalności rolniczej (wypas, wykaszanie).

X. Na terenie Parku nie wyznacza się miejsc dla prowadzenia działalności wytwórczej.

XI. Na terenie Parku nie wyznacza się miejsc dla:

- amatorskiego połowu ryb,
- polowań.

XII. Na terenie Parku obowiązują zakazy:

- palenia wyrobów tytoniowych, poza miejscami wyznaczonymi,
- używania źródeł światła o otwartym płomieniu z wyjątkiem terenów wyznaczonych do palenia ognisk,
- używania urządzeń do grillowania, poza miejscami wyznaczonymi.

**USTALENIA DO STUDIÓW UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMIN,
MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO,
PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA,
DOTYCZĄCE ELIMINACJI LUB OGRANICZANIA ZAGROŻEŃ
ZEWNĘTRZNYCH I WEWNĘTRZNYCH**

1. Podstawowe zasady kształtowania struktur przestrzennych PNGS:
 - 1.1. Zachowanie, w maksymalnym stopniu, naturalnych cech i procesów przyrodniczych oraz wartości kulturowych i krajobrazowych, co jest zasadniczą funkcją i celem formy ochrony, jakim jest park narodowy;
 - 1.2. Konieczne – ze względów społeczno-gospodarczych – przekształcania naturalnych struktur przestrzennych, w tym poprzez zmiany w zagospodarowaniu terenów, powinny uwzględniać zasadę, o której mowa w pkt 1.1.;
 - 1.3. Przekształcanie istniejących oraz wprowadzanie nowych form zagospodarowania (np. osadniczego, turystycznego, rolniczego, leśnego, komunikacyjnego i in.) powinny odznaczać się wysokim standardem – technicznym, funkcjonalnym, architektonicznym, ekonomicznym i ekologicznym – adekwatnym do wysokich walorów przyrodniczych i krajobrazowych Parku; niedopuszczalne wszelkie rozwiązania substandardowe i tymczasowe (np. w zakresie gospodarki ściekowej i innym odpadami, budownictwa, usług turystycznych itp.);
 - 1.4. Poszukiwanie rozwiązań odciążających obszar Parku w zakresie tych form zagospodarowania przestrzennego, które wywierają szczególnie silną presję na cechy, procesy i walory, o których mowa w pkt 1.1. (np. poprzez alternatywne przejazdy tranzytowe, uatrakcyjnienie zagospodarowania turystycznego poza granicami Parku itp.).
2. Ustalenia do planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (dalej w skr. planu województwa), dotyczące eliminacji lub ograniczania zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych.
 - 2.1. Określenie obszaru PNGS jako elementu regionalnego i ponadregionalnego (w tym europejskiego) systemu obszarów chronionych; ustalenie jego rangi w tym systemie oraz zapewnienie powiązań ekologicznych z innymi obszarami chronionymi lub cennymi przyrodniczo.
 - 2.2. Wskazywanie lokalizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zwłaszcza o liniowym charakterze (drogi, linie kolejowe, magistralne linie infrastruktury technicznej) przy maksymalnym uwzględnieniu regionalnych i ponadregionalnych powiązań ekologicznych, o których mowa w pkt 2.1.
 - 2.3. W związku z ustaleniami pkt 2.2., wskazanie odpowiednich, tj. najmniej konfliktowych powiązań komunikacyjnych oraz infrastrukturalnych pomiędzy

(wskazanymi w planie wojewódzkim) podstawowymi elementami sieci osadniczej, a także powiązań transgranicznych.

- 2.4. W związku z ustaleniami pkt 2.3., wskazanie alternatywnego dla drogi wojewódzkiej nr 387 (Droga Stu Zakrętów) powiązania komunikacyjnego pomiędzy Kudową Zdrój oraz trasą drogi krajowej nr 8 a Radkowem, ograniczającego obciążenie ruchem samochodowym obszaru Parku.
3. Ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych.
 - 3.1. Rozwój przestrzenny układu osadniczego Pasterki (gmina Radków) ograniczony do zasięgu układu historycznego.
 - 3.2. W noworealizowanej zabudowie dążyć do odtwarzania zabudowy dawnej; preferowane odtwarzanie rozplanowania, skali i uformowań architektonicznych tej zabudowy (także przy zmianie jej funkcji na turystyczną).
 - 3.3. Adaptacja istniejącej zabudowy w kolonii Jeżowice (przy Machowskiej Drodze) oraz w Łężycach Górnych (Łężno, miasto i gmina Szczytna), bez powiększania istniejących zespołów rozproszonej zabudowy.
 - 3.4. Adaptacja istniejącej zabudowy Ośrodka WSO im. T. Kościuszki wraz z zagospodarowaniem terenu w Ostrej Górze, bez odtwarzania zabudowy historycznego układu osadniczego.
 - 3.5. Uporządkowanie dotychczasowej gospodarki wodno-ściekowej w kierunku osiągnięcia odpowiednich standardów ekologicznych i funkcjonalnych; konieczność budowy nowych ujęć wody poza obszarem PNGS oraz budowy oczyszczalni ścieków.
 - 3.6. Rozwój zabudowy, o którym mowa w pkt 3.1. powinien być warunkowany odpowiednim wyposażeniem układu osadniczego (terenów zabudowanych) w systemy odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków oraz odpadów stałych, gwarantujących pełną kontrolę nad strumieniami tych odpadów (pełny i wysoki standard ekologiczny systemów infrastruktury komunalnej).
 - 3.7. W ogrzewaniu obiektów stosować systemy o niewielkiej emisji zanieczyszczeń powietrza, np. systemy ogrzewania oparte na gazie, oleju, energii elektrycznej lub niekonwencjonalnych źródłach, z wyjątkiem energetyki wiatrowej.
 - 3.8. Dopuszczenie – na terenach planowanej zabudowy – zieleni ozdobnej, ale bez gatunków obcych i ekspansywnych.
 - 3.9. Objęcie niezalesionych terenów pozaosadniczych zakazem zabudowy (jako tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej – głównie pastwiska z zakazem zabudowy).
 - 3.10. Określenie granic ochrony konserwatorskiej historycznego układu osadniczego oraz granic strefy ochrony krajobrazu kulturowego.
 - 3.11. Wskazanie zespołów zabudowy i układów osadniczych wymienionych w pkt 3.1, 3.3 i 3.4, a także obszarów z zakazem zabudowy, do objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

- 3.12. Wprowadzenie zakazu zalesiania gruntów pod pastwiskami i łąkami (preferowane wykorzystywanie tych gruntów w formie ekstensywnej gospodarki).
 - 3.13. Wzdłuż potoku Czerwona Woda obowiązuje strefa ochrony biologicznej 40 m od linii każdego z brzegów potoku bez prawa zabudowy, z wyjątkiem niezbędnych kładek lub przejść mostowych oraz obiektów hydrotechnicznych służących ochronie środowiska przyrodniczego.
 - 3.14. Wskazanie (na rysunku studium) granic obszarów chronionych – istniejących i planowanych: rezerwatów, stref ochrony ścisłej parku, stref ochrony krajobrazowej parku wraz z określeniem zasad ochrony (jako ustalenia studium, adaptowane z innych dokumentów, w tym niniejszego planu ochrony).
 - 3.15. Przy modernizacji dróg publicznych ustalić konieczność budowy przejść dla płazów.
4. Ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin w zakresie eliminacji lub ograniczania zagrożeń zewnętrznych.
 - 4.1. W otulinie PNGS utworzenie strefy buforowej w odległości 200 m od zewnętrznych granic Parku Narodowego, gdzie na terenach rolnych obowiązuje zakaz zalesień oraz zabudowy; zakaz zabudowy nie dotyczy terenów, które zostały wskazane pod zabudowę w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w dniu wejścia w życie niniejszego planu ochrony.
 - 4.2. Ograniczenie ekspansji osadnictwa w miejscach cennych przyrodniczo w obrębie miasta Radkowa, Wambierzyc, Karłowa, Chocieszowa, Studziennej, Jakubowic, Bukowiny Kłodzkiej, Pstrążnej, Darnkowa, Jerzykowic Wielkich oraz Łężyc – do uściślenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
 - 4.3. W odniesieniu do położonego wewnątrz PNGS (ale poza jego granicami – jako enklawa) układu osadniczego Karłowa (gmina Radków) – ustalenia jak w pkt: 3.1, szczególnie wprowadzenie zakazu ekspansji zabudowy w kierunku Szczelińca Wlk., 3.2, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9, 3.10, 3.11, 3.12, 3.13.
 - 4.4. W odniesieniu do pozostałych układów osadniczych położonych w sąsiedztwie Parku (ale poza jego granicami), m.in.: górna część Wambierzyc, Studzienna, Batorów i Ocieszów (część miasta Szczytna), Łężyce (gmina Szczytna), Darnków, Dańczów i Jerzykowice Wielkie (gmina Lewin Kłodzki) oraz Jakubowice i Pstrążna (części miasta Kudowy):
 - (1) rozwój funkcji obsługi ruchu turystycznego Parku, w tym bazy noclegowej o wysokim standardzie; dopuszczalna zabudowa dla indywidualnej rekreacji na dużych działkach (min. 5000 m²)
 - (2) ograniczenie terenów z zabudową do historycznego zasięgu układów osadniczych; w uformowaniach architektonicznych uwzględnić tradycyjne cechy wiejskiej zabudowy sudeckiej (tradycyjne budownictwo sudeckie)
 - (3) ustalenia wymienione w pkt 3.7, 3.8, 3.9, 3.10.
 - 4.5. Wskazanie układów osadniczych wymienionych w pkt 4.2. do objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

5. Ustalenia do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych.

5.1. Dopuszczalne funkcje terenów osadniczych w granicach PNGS i w enklawie Karlowa:

- (1) tereny usług turystycznych, w tym bazy noclegowej UT
- (2) tereny indywidualnej zabudowy rekreacyjnej (letniskowej) ML
- (3) tereny jednorodzinnej zabudowy mieszkaniowej MN
- (4) tereny zabudowy siedliskowej, związanej z rolnictwem MR lub inną drobną działalnością gospodarczą
- (5) tereny (działki) usług podstawowych i towarzyszących (handlu, gastronomii, usług typu fryzjerstwo, gabinety kosmetyczne, gabinety odnowy itp.) U
- (6) tereny obiektów sakralnych i cmentarzy (ograniczone do istniejących z ewentualnym ich ograniczonym powiększeniem) US i ZC
- (7) tereny zieleni urządzonej ZP
- (8) tereny komunikacyjne i obsługi ruchu motoryzacyjnego (głównie parkingi) KS; wprowadzenie zakazu lokalizacji stacji paliw
- (9) tereny lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej IT.

5.2. Forma i intensywność zabudowy:

- (1) wysokość zabudowy nie powinna przekraczać 2 kondygnacji, w tym ewentualne poddasze użytkowe,
- (2) dachy spadziste (30°-50°), symetryczne, kryte dachówką, gontem lub materiałem o podobnej fakturze,
- (3) preferencja dla tradycyjnego sudeckiego budownictwa wiejskiego,
- (4) minimalny udział powierzchni terenów biologicznie czynnej:
 - 50% w przypadku terenów UT (40% w przypadku hoteli)
 - 60% w przypadku terenów MN, przy wielkości działek nie mniejszej niż 2000 m²
 - 80% w przypadku terenów ML, przy wielkości działek nie mniejszej niż 5000 m²
 - 20% w przypadku KS (parkingi).

5.3. Liniowe elementy infrastruktury technicznej (w tym linie elektroenergetyczne i telekomunikacyjne) powinny być prowadzone pod ziemią, w miarę możliwości w liniach rozgraniczających dróg/ulic.

5.4. Tereny otwarte (pozaosadnicze i nieleśne) powinny być określone jako tereny rolne bez prawa zabudowy (w tym związanej z produkcją rolniczą); wykluczenie budowy masztów telefonii komórkowej, reklam wolnostojących i innych elementów dysharmonijnych w krajobrazie.

5.5. Uwzględnienie i uściślenie (stosownie do skali planu miejscowego) odpowiednich ustaleń wymienionych w pkt 4 (*konieczna zgodność ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z postanowieniami studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy*).

6. Ustalenia do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych.

6.1. Dopuszczalne funkcje terenów osadniczych w układach, o których mowa w pkt 4.2 – jak w pkt 5.1.

6.2. Forma i intensywność zabudowy:

- 40% w przypadku terenów UT
- 50% w przypadku terenów MN; minimalna powierzchnia działki 1000 m²
- 60% w przypadku terenów ML; minimalna wielkość działki 2000 m²
- 10% w przypadku parkingów.

6.3. Rozwiązania jak w pkt 5.3, 5.4 i 5.5.

**ZAKRES PLANU ZADAŃ OCHRONYCH
DLA OBSZARÓW NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE PLH020004 i PLB020006,
UWZGLĘDNIONY W PLANIE OCHRONY
DLA PARKU NARODOWEGO GÓR STOŁOWYCH**

I. PRZEDMIOTY OCHRONY W OBSZARACH NATURA 2000

**I.I. PRZEDMIOTY OCHRONY W OBSZARZE NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE
PLH020004**

Siedliska przyrodnicze	
4060	Wysokogórskie borówczyska bażynowe (<i>Empetro-Vaccinietum</i>)
*6230	Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie)
6430	Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)
6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)
6520	Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>)
*7110	Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)
7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)
8110	Piargi i gołoborza krzemianowe
8210	Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami <i>Potentilletalia caulescentis</i>
8220	Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>
9110	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)
9130	Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagenion</i>)
*9180	Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>), jaworzyny miesięcznicowe (<i>Lunario-Aceretum</i>)
*91D0	Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i> , <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> , <i>Bazzanio-Piceetum</i>)
91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe)
9410	Górskie bory świerkowe (<i>Calamagrostio villosae-Piceetum</i>)

Gatunek rośliny	
1363	Goryczuszka czeska <i>Gentianella bohemica</i>
Gatunki zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej	
1059	Modraszek telejus <i>Maculinea teleius</i>
1061	Modraszek nausitous <i>Maculinea nausithous</i>
1096	Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>
1163	Głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i>
1318	Nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycnem</i>
1324	Nocek duży <i>Myotis myotis</i> ,
1308	Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> ,
1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>

I.II. PRZEDMIOTY OCHRONY W OBSZARZE NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE
PLB020006

Gatunki ptaków	
A030	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>
A103	Sokół wędrowny <i>Falco peregrinus</i>
A122	Derkacz <i>Crex crex</i>
A215	Puchacz <i>Bubo bubo</i>
A217	Sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i>
A223	Włochatka <i>Aegolius funereus</i>
A234	Dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i>

**II. ZAGROŻENIA DLA ZACHOWANIA WŁAŚCIWEGO STANU OCHRONY
PRZEDMIOTÓW OCHRONY NA OBSZARACH NATURA 2000**

II.I. ZAGROŻENIA WSPÓLNE DLA PRZEDMIOTÓW OCHRONY W OBSZARZE
NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE PLH020004 i PLB020006

Przedmiot zagrożenia	Zagrożenie	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożenia
Wszystkie siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt, także ptaków	- niekontrolowana penetracja ludzka całego terenu Parku powodująca degradację przedmiotów ochrony, niszczenie roślin, płoszenie zwierząt	- ukierunkowanie ruchu turystycznego poprzez budowę i konserwację infrastruktury turystycznej, jednolite i czytelne oznakowanie granicy zewnętrznej Parku, konserwację szlaków pieszych, zgodnie z potrzebą ewentualne korekty przebiegu, wymiana słupów i drogowskazów na węzłach komunikacyjnych, konserwacja szlaków rowerowych, konserwacja ścieżek edukacyjnych i wytyczanie nowych ścieżek, konserwacja szlabanów metalowych i instalowanie nowych szlabanów w celu uniemożliwienia wjazdów pojazdów na tereny chronione, kontrola terenu przez służby Parku

Przedmiot zagrożenia	Zagrożenie	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożenia
		<ul style="list-style-type: none"> - edukacja ekologiczna zwiększająca poziom świadomości ekologicznej oraz wiedzy o celach ochrony Parku wśród zwiedzających i społeczności lokalnych - ewentualne wprowadzanie opłat za korzystanie z obiektów Parku - egzekwowanie regulaminu zwiedzania - zbieranie odpadów w celu uniknięcia synantropizacji niektórych gatunków zwierząt
Wszystkie siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt, także ptaków	<ul style="list-style-type: none"> - pojawienie się gatunków zwierząt obcego pochodzenia, inwazyjnych i ekspansywnych 	<ul style="list-style-type: none"> - eliminacja gatunków obcych i niepożądanych w Parku i w jego najbliższej okolicy

II.II. ZAGROŻENIA DLA PRZEDMIOTÓW OCHRONY W OBSZARZE NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE PLH020004

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń
Siedliska przyrodnicze		
4060 Wysokogórskie borówczyska bażynowe (<i>Empetro-Vaccinietum</i>)	<ul style="list-style-type: none"> - penetracja siedliska przez ludzi w pobliżu szlaku turystycznego, penetracja siedliska przez wspinaczy - eutrofizacja - ekspansja borówki czarnej <i>Vaccinium myrtillus</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - zabezpieczenie siedliska przed penetracją
6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie)	<ul style="list-style-type: none"> - sukcesja wtórna - ubożenie składu gatunkowego i zmniejszanie się areału - wydeptywanie, plądrowanie stanowisk roślin, penetracja pozaszlakowa - eutrofizacja - ekspansja neofitów 	<ul style="list-style-type: none"> - powstrzymanie sukcesji roślinności drzewiastej przez użytkowanie kośno-pastwiskowe - zabezpieczenie przed penetracją

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń
6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	<ul style="list-style-type: none"> - sukcesja wtórna, plądrowanie stanowisk roślin, zmiana stosunków wodnych, ekspansja neofitów 	<ul style="list-style-type: none"> - Powstrzymanie sukcesji roślinności drzewiastej, usuwanie mechaniczne pojawiających się osobników gatunków inwazyjnych
6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	<ul style="list-style-type: none"> - sukcesja drzew i krzewów - ekspansja rodzimych gatunków bylin - szkody wyrządzane przez zwierzynę (jelenie, sarny, dziki) - plądrowanie stanowisk roślin, penetracja pozaszlakowa (wydeptywanie) - eutrofizacja - ekspansja neofitów 	<ul style="list-style-type: none"> - powstrzymanie sukcesji roślinności drzewiastej poprzez regularne koszenie z usunięciem biomasy - dążenie do wykupu gruntów lub uregulowanie dzierżawy adekwatnie do potrzeb ochrony siedliska na gruntach innej własności - ewentualne usuwanie pojedynczych drzew i krzewów, usuwanie gatunków ekspansywnych
6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>)	<ul style="list-style-type: none"> - sukcesja drzew i krzewów - ekspansja rodzimych gatunków bylin - szkody wyrządzane przez zwierzynę (jelenie, sarny, dziki) - wydeptywanie w pobliżu szlaków turystycznych oraz poza nimi, plądrowanie stanowisk roślin - eutrofizacja - ekspansja neofitów 	<ul style="list-style-type: none"> - powstrzymanie sukcesji roślinności drzewiastej poprzez regularne koszenie z usunięciem biomasy - dążenie do wykupu gruntów lub uregulowanie dzierżawy adekwatnie do potrzeb ochrony siedliska na gruntach innej własności - ewentualne usuwanie pojedynczych drzew i krzewów, usuwanie gatunków ekspansywnych
7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	<ul style="list-style-type: none"> - odwadnianie - ewolucja biocenotyczna, w tym sukcesja drzew oraz bylin - zmiany klimatu i zmiana stosunków wodnych - plądrowanie stanowisk roślin 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa stosunków wodnych poprzez zasypianie rowów odwadniających

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń
7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)	<ul style="list-style-type: none"> - odwadnianie - sukcesja drzew i krzewów, ekspansja trzęślicy modrej <i>Molinia caerulea</i> - ekspansja innych gatunków bylin - szkody wyrządzone przez zwierzynę (jelenie, sarny, dziki), - plądrowanie stanowisk roślin, - eutrofizacja - zmiana stosunków wodnych 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa stosunków wodnych poprzez zasypianie rowów odwadniających - koszenie części mokradeł - usuwanie gatunków ekspansywnych
8110 Piargi i gołoborza krzemianowe	<ul style="list-style-type: none"> - plądrowanie stanowisk roślin - ewolucja biocenotyczna 	<ul style="list-style-type: none"> - zabezpieczenie siedliska przed penetracją - usuwanie gatunków ekspansywnych
8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami <i>Potentilletalia caulescentis</i>	<ul style="list-style-type: none"> - ewolucja biocenotyczna - sukcesja bylin (traw) - ubożenie składu gatunkowego, obrywy skalne - odsłonięcie siedliska w wyniku wypadu otaczających drzew (zmiana stopnia zacienienia), - penetracja siedliska przez ludzi, plądrowanie stanowisk roślin - eutrofizacja 	<ul style="list-style-type: none"> - zabezpieczenie siedliska przed penetracją - usuwanie samosiewu w siedlisku - zabezpieczanie ścian skalnych przed erozją przy szlakach turystycznych
8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	<ul style="list-style-type: none"> - ewolucja biocenotyczna - sukcesja bylin (traw) - ubożenie składu gatunkowego, obrywy skalne - odsłonięcie siedliska w wyniku wypadu otaczających drzew (zmiana stopnia zacienienia), - penetracja siedliska przez ludzi, plądrowanie stanowisk roślin - eutrofizacja 	<ul style="list-style-type: none"> - zabezpieczenie siedliska przed penetracją - usuwanie samosiewu w siedlisku - zabezpieczanie ścian skalnych przed erozją przy szlakach turystycznych
9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	<ul style="list-style-type: none"> - ruch turystyczny na szlakach i pozaszlakowa penetracja; zaśmiecenie - katastrofy naturalne – huragany, pożary - gradacje szkodników wtórnych - eutrofizacja - ekspansja neofitów - zniekształcenie składu gatunkowego drzewostanu 	<ul style="list-style-type: none"> - zabezpieczenie siedliska przed penetracją, usuwanie odpadów - stopniowa zmiana składu gatunkowego poprzez działania gospodarcze w celu przywrócenia potencjalnych zespołów roślinnych

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń
9130 Żyzne buczyny <i>Dentario glandulosae-Fagenion</i>)	<ul style="list-style-type: none"> - ruch turystyczny na szlakach i pozaszlakowa penetracja; zaśmiecenie - występowanie w runie inwazyjnego gatunku obcego <i>Impatiens parviflora</i>, w rejonach odwiedzanych przez turystów - katastrofy naturalne – huragany, pożary - gradacje szkodników wtórnych - eutrofizacja - ekspansja neofitów - zniekształcenie składu gatunkowego drzewostanu 	<ul style="list-style-type: none"> - zabezpieczenie siedliska przed penetracją, usuwanie odpadów - stopniowa zmiana składu gatunkowego poprzez działania gospodarcze w celu przywrócenia potencjalnych zespołów roślinnych - podejmowanie działań w celu eliminacji i ograniczania rozprzestrzeniania się gatunków niepożądanych adekwatnie od zagrożenia i potrzeb ochrony w obszarze
9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach, jaworzyny miesięcznicowe (<i>Lunario-Aceretum</i>)	<ul style="list-style-type: none"> - ruch turystyczny na szlakach i pozaszlakowa penetracja; zaśmiecenie - występowanie w runie inwazyjnego gatunku obcego <i>Impatiens parviflora</i>, w rejonach odwiedzanych przez turystów - katastrofy naturalne – huragany, pożary - gradacje szkodników wtórnych - eutrofizacja - ekspansja neofitów 	<ul style="list-style-type: none"> - zabezpieczenie siedliska przed penetracją - podejmowanie działań w celu eliminacji i ograniczania rozprzestrzeniania się gatunków niepożądanych adekwatnie od zagrożenia i potrzeb ochrony w obszarze
91D0 Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i> , <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> , <i>Bazzanio-Piceetum</i>)	<ul style="list-style-type: none"> - ewolucja biocenotyczna - zmiany stosunków wodnych i zmiany klimatu - katastrofy naturalne – huragany, pożary - gradacje szkodników wtórnych - pozaszlakowa penetracja - eutrofizacja 	<ul style="list-style-type: none"> - przywrócenie pierwotnych (lub zbliżonych do pierwotnych) stosunków wodnych - pozostawienie do naturalnej sukcesji z wyjątkiem miejsc z zamierającą sosną drzewokosą <i>Pinus x rhaetica</i>

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń
91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnetum glutinoso-incanae</i> , olsy źródliskowe)	<ul style="list-style-type: none"> - odwadnianie - ewolucja biocenotyczna - penetracja pozaszlakowa - inwazja gatunków obcych (m in. <i>Impatiens parviflora</i>) - zmiana stosunków wodnych w i zmiany klimatu, - katastrofy naturalne – huragany, pożary - gradacje szkodników wtórnych - eutrofizacja - zniekształcenie składu gatunkowego drzewostanu 	<ul style="list-style-type: none"> - stopniowa zmiana składu gatunkowego poprzez działania gospodarcze w celu przywrócenia potencjalnych zespołów roślinnych - podejmowanie działań w celu eliminacji i ograniczania rozprzestrzeniania się gatunków niepożądanych adekwatnie od zagrożenia i potrzeb ochrony w obszarze, - przywracanie naturalnego reżimu wód w źródliskach
9410 Górskie bory świerkowe <i>Calamagrostio villosae</i> - <i>Piceetum</i>	<ul style="list-style-type: none"> - ewolucja biocenotyczna - gradacje szkodników wtórnych - katastrofy naturalne – huragany, pożary - pozaszlakowa penetracja - eutrofizacja - zniekształcenie składu gatunkowego drzewostanu 	<ul style="list-style-type: none"> - stopniowa zmiana składu gatunkowego poprzez działania gospodarcze w celu przywrócenia potencjalnych zespołów roślinnych
Gatunki roślin		
Goryczuszka czeska <i>Gentianella bohemica</i>	<ul style="list-style-type: none"> - sukcesja drzew i krzewów, ekspansja bylin - wzrost stopnia zadarnienia powierzchni, wzrost zwarcia runi łąkowej - eutrofizacja 	<ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie optymalnych warunków dla wzrostu populacji poprzez odpowiednie zabiegi łąkarskie oraz zruszanie darni łąkowej w miejscu występowania gatunku
Gatunki zwierząt		
Modraszek telejus <i>Maculinea teleius</i>	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczne rozpoznanie miejsc występowania gatunku w PNGS - zarastanie potencjalnych siedlisk lasem i krzewami 	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzenie rozpoznania w zakresie występowania gatunku w PNGS i ewentualna inwentaryzacja stanowisk oraz monitoring stanu populacji, - koszenie potencjalnych siedlisk raz w roku, usuwanie podrostu drzew i krzewów

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń
<p>Modraszek nausitous <i>Maculinea nausithous</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczne rozpoznanie miejsc występowania gatunku w PNGS - zarastanie potencjalnych siedlisk lasem i krzewami 	<ul style="list-style-type: none"> - inwentaryzacja stanowisk na znanych i potencjalnych siedliskach, - monitoring stanu populacji na znanych stanowiskach, - stosowanie pojedynczego koszenia w ciągu roku na rozpoznanych i potencjalnych stanowiskach oraz usuwanie podrostu drzew i krzewów - monitoring populacji
<p>Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczne rozpoznanie miejsc występowania gatunku w PNGS - niedostatek odpowiednich siedlisk - brak drożności górnych odcinków cieków i niedostatek wody w tych ciekach 	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzenie rozpoznania w zakresie występowania gatunku w PNGS - udrażnianie ciągłości górnych odcinków cieków w miejscach występowania gatunku (Kamienny Potok i jego dopływy) - monitoring populacji na znanych stanowiskach (Kamienny Potok i jego dopływy)
<p>Głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - niedostatek odpowiednich siedlisk - brak drożności górnych odcinków cieków i niedostatek wody w tych ciekach 	<ul style="list-style-type: none"> - udrażnianie ciągłości górnych odcinków cieków w miejscach występowania gatunku (Darnkowski Potok i jego dopływy) - monitoring populacji na znanych stanowiskach (Darnkowski Potok i jego dopływy)
<p>Mopek <i>Barbastella barbastellus</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - niszczenie kolonii rozrodczych w budynkach w wyniku prowadzenia ich remontów - stosowanie środków chemicznych w leśnictwie 	<ul style="list-style-type: none"> - ochrona kolonii rozrodczych w budynkach (Darnków, Bukowina) w porozumieniu z użytkownikami obiektu i przy konsultacji z chiropterologami - stosowanie skrzynek rozrodczych - pozostawianie w drzewostanach drzew dziuplastych - prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie informowania społeczności lokalnych o znaczeniu nietoperzy i potrzebie ich ochrony

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożeń
		- monitoring populacji
Nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>	- niedostateczne rozpoznanie miejsc występowania gatunku w PNGS (gatunek nizinny) - niedostatek odpowiednich żerowisk (otwarte zbiorniki wodne)	- przeprowadzenie rozpoznania w zakresie występowania gatunku w PNGS oraz jego schronień letnich
Nocek duży <i>Myotis myotis</i>	- niszczenie schronień dziennych na strychach budynków na skutek niewłaściwie przeprowadzonych ich remontów i konserwacji	- ochrona schronień dziennych w budynkach w granicach PNGS i poza nimi (Darnków, Pstrązna, Kudowa Zdrój, Radków, Chocieszów) w porozumieniu z użytkownikami obiektów i przy konsultacji z chiropterologami - prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie informowania społeczności lokalnych o znaczeniu nietoperzy i potrzebie ich ochrony
Wydra <i>Lutra lutra</i>	- niedostateczne rozpoznanie miejsc występowania gatunku w PNGS - niedostatek odpowiednich siedlisk (doliny większych cieków)	- przeprowadzenie rozpoznania w zakresie występowania gatunku w PNGS - monitoring populacji

II.III. ZAGROŻENIA DLA PRZEDMIOTÓW OCHRONY W OBSZARZE NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE PLB020006

Gatunek	Zagrożenie	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożenia
Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	- niedostateczne rozpoznanie wszystkich miejsc gniazdowania w PNGS - niekontrolowana penetracja ludzi w sąsiedztwie gniazda w okresie lęgowym - niszczenie gniazd w wyniku czynników naturalnych,	- przeprowadzenie dokładnej inwentaryzacji miejsc gniazdowania gatunku w PNGS, - wyznaczenie stref ochronnych wokół nowowodkrytych miejsc gniazdowania - ewentualna korekta istniejących stref ochronnych na podstawie wyników inwentaryzacji - czyszczenie starych gniazd, - zakładanie platform na nowe gniazda - monitoring populacji

Gatunek	Zagrożenie	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożenia
Sokół wędrowny <i>Falco peregrinus</i>	<ul style="list-style-type: none"> - działalność kamieniołomu w Radkowie - niekontrolowana penetracja w sąsiedztwie gniazda w okresie lęgowym 	<ul style="list-style-type: none"> - wyznaczenie strefy ochronnej na terenie kamieniołomu Radków - zaprzestanie lub ograniczenie eksploatacji kamienia w kamieniołomie Radków w okresie 01.01-31.07 - ograniczenie lub zakaz wstępu w bezpośrednie sąsiedztwo gniazda w okresie lęgowym - monitoring sukcesu lęgowego
Derkacz <i>Crex crex</i>	<ul style="list-style-type: none"> - zbyt wczesne koszenie użytków zielonych - zmniejszanie się arealu użytków zielonych w wyniku zaprzestania ich użytkowania oraz zarastania krzewami i lasem 	<ul style="list-style-type: none"> - utrzymanie ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk w PNGS (wykonywanie pierwszego pokosu traw nie wcześniej niż 31 lipca) - usuwanie podrostu krzewów i drzew - monitoring populacji
Puchacz <i>Bubo bubo</i>	<ul style="list-style-type: none"> - niekontrolowana penetracja turystów i wspinaczy w sąsiedztwie gniazd w okresie lęgowym - działalność kamieniołomu w Radkowie 	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie lub zakaz wstępu w bezpośrednim sąsiedztwie gniazd (ewentualna korekta przebiegu szlaków turystycznych i lokalizacji miejsc udostępnionych dla wspinaczki) - ograniczenie prac odstrzałowych w kamieniołomie Radków w sezonie lęgowym - monitoring populacji - ewentualna korekta zasięgu stref ochronnych wokół stanowisk lęgowych na podstawie wyników monitoringu
Sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i>	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczne rozpoznanie miejsc gniazdowania w PNGS - eliminacja z drzewostanu drzew martwych i dziuplastych 	<ul style="list-style-type: none"> - inwentaryzacja stanowisk lęgowych i wyznaczanie wokół nich stref ochronnych - zachowanie w drzewostanach co najmniej 5% powierzchni starodrzewów, - pozostawianie w drzewostanach wszystkich drzew dziuplastych oraz drzew martwych i

Gatunek	Zagrożenie	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożenia
		obumierających w ilości 10m ³ /ha - rozmieszczanie i czyszczenie budek lęgowych, - likwidacja starych, niezajętych budek - monitoring populacji
Włochatka <i>Aegolius funereus</i>	- niedostateczne rozpoznanie miejsc gniazdowania w PNGS - eliminacja z drzewostanu drzew martwych i dziuplastych	- inwentaryzacja stanowisk lęgowych i wyznaczenie wokół nich stref ochronnych - zachowanie w drzewostanach co najmniej 5% powierzchni starodrzewów, - pozostawianie w drzewostanach wszystkich drzew dziuplastych oraz drzew martwych i obumierających w ilości 10m ³ /ha - rozmieszczanie i czyszczenie budek lęgowych, - likwidacja starych, niezajętych budek - monitoring populacji
Dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i>	- niedostatek odpowiednich siedlisk (starych drzewostanów liściastych) w PNGS - eliminacja z drzewostanów oraz z terenów nieleśnych liściastych drzew martwych i dziuplastych	- zachowanie w drzewostanach liściastych co najmniej 5% powierzchni starodrzewów, - pozostawianie w drzewostanach liściastych wszystkich drzew dziuplastych oraz drzew martwych i obumierających w ilości 10m ³ /ha - zachowanie dziuplastych i obumierających drzew liściastych w zadrzewieniach wiejskich, przydrożnych, śródpolnych, śródłąkowych i w dolinach cieków - zachowanie mozaikowej struktury krajobrazu obszarów nieleśnych - monitoring populacji

III. CELE DZIAŁAŃ OCHRONNYCH ORAZ ZADANIA OCHRONNE DLA PRZEDMIÓW OCHRONY NA OBSZARACH NATURA 2000

III.1 CELE OCHRONY PRZEDMIOTÓW OCHRONY W OBSZARZE NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE PLH020004

Przedmiot ochrony	Cel ochrony
Siedliska przyrodnicze	
4060 Wysokogórskie borówczyska bażynowe (<i>Empetro-Vaccinietum</i>)	Zachowanie typowej dla Gór Stołowych postaci zbiorowiska
6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie)	Zachowanie typowej postaci zbiorowisk
6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	Zachowanie typowej postaci zbiorowisk
6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Zachowanie typowej postaci zbiorowisk łąkowych
6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>)	Zachowanie typowej postaci zbiorowisk łąkowych
7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	Odtworzenie i zachowanie typowej postaci torfowiska wysokiego
7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)	Odtworzenie i zachowanie typowej postaci torfowisk przejściowych
8110 Piargi i gołoborza krzemianowe	Zachowanie typowej postaci zbiorowisk
8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami <i>Potentilletalia caulescentis</i>	Zachowanie typowej postaci zbiorowisk
8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i>	Zachowanie typowej postaci zbiorowisk
9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	Zachowanie i odtworzenie typowej postaci zbiorowisk
9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagenion</i>)	Zachowanie i odtworzenie typowej postaci zbiorowisk
9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach	Zachowanie i odtworzenie typowej postaci zbiorowisk
91D0 Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i> , <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> , <i>Bazzanio-Piceetum</i>)	Zachowanie i odtworzenie typowej postaci zbiorowisk

Przedmiot ochrony	Cel ochrony
91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinosoincanae</i> , olsy źródłiskowe)	Zachowanie typowej postaci zbiorowisk
9410 Górskie bory świerkowe	Zachowanie i odtworzenie typowej postaci zbiorowisk
Gatunki roślin	
Goryczuszka czeska <i>Gentianella bohemica</i>	Zachowanie i zwiększenie populacji
Gatunki zwierząt	
Modraszek telejus <i>Maculinea teleius</i>	Zachowanie siedlisk w miejscach rzeczywistego i potencjalnego występowania
Modraszek nausitous <i>Maculinea nausithous</i>	Zachowanie siedlisk w miejscach rzeczywistego i potencjalnego występowania
Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>	Zachowanie stanu populacji
Głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i>	Zachowanie stanu populacji
Mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	Utrzymanie właściwego stanu ochrony
Nocek łydkowłósy <i>Myotis dasycneme</i>	Cel ochrony będzie można ustalić po ustaleniu miejsc występowania gatunku w PNGS w oparciu o badania inwentaryzacyjne.
Nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Utrzymanie właściwego stanu ochrony
Wydra <i>Lutra lutra</i>	Cel ochrony będzie można ustalić po ustaleniu miejsc występowania gatunku w PNGS w oparciu o badania inwentaryzacyjne.

III.II. DZIAŁANIA OCHRONNE PRZEDMIOTÓW OCHRONY W OBSZARZE NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE PLH020004

Przedmiot ochrony / rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania	Lokalizacja
Siedliska przyrodnicze		
4060 Wysokogórskie borówczyska bażynowe (<i>Empetro-Vaccinietum</i>) - utrzymanie powierzchni i składu gatunkowego płatów siedliska	Bez zabiegów	Płaty na Szczelińcu Wielkim (41 i)
6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe: Zbiorowiska <i>Nardus</i>	- ekstensywna gospodarka dostosowana do potrzeb ochrony poszczególnych płatów siedliska i gatunków roślin	Wszystkie płaty na obszarze Parku (17 i, 20 s, 44 b, d, 51 g, 131 b)

Przedmiot ochrony / rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania	Lokalizacja
<i>stricta</i> , <i>Calluno-Nardetum strictae</i> , <i>Hieracio vulgati-Nardetum strictae</i> - utrzymanie powierzchni i składu gatunkowego płatów siedliska		
6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylylion alliariae</i>), ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>) i ziołorośla łąkowe (<i>Filipendulion</i>) - utrzymanie powierzchni i składu gatunkowego płatów siedliska	<ul style="list-style-type: none"> - usuwanie gatunków obcych inwazyjnych - koszenie płatów późnym latem, usuwanie biomasy 	Doliny potoków Czermnica, Kudowski Potok, Bystra, Dańczówka, Pośna, Cedron, Kamienny Potok, Czerwona Woda, Cicha, Toczek (17a, ax, w, x, 110 g, h 18 i, 19 d, 20kx, 121 t)
6510 Niżowe łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>) - utrzymanie powierzchni i składu gatunkowego płatów siedliska	<ul style="list-style-type: none"> - ekstensywna gospodarka dostosowana do potrzeb ochrony poszczególnych płatów siedliska i gatunków roślin 	Wszystkie płaty na obszarze Parku (17 c, i, 20A wx)
7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) - utrzymanie warunków hydrologicznych oraz integralności powierzchni i składu gatunkowego płatów siedliska	Ze względu na położenie siedliska w obszarze ochrony ścisłej - w sytuacji zagrożenia trwałości ekosystemu podjęcie działań mających na celu zatrzymanie odpływu wody dawnymi rowami melioracyjnymi poprzez budowę niewielkich zastawek lub zasypanie odcinków rowów leżącym w pobliżu drewnem	Wielkie torfowisko Batorowskie, (76)
7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>) -Utrzymanie warunków hydrologicznych oraz integralności powierzchni i składu gatunkowego płatów siedliska	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa stosunków wodnych poprzez zasypywanie rowów odwadniających - koszenie części mokradeł - usuwanie gatunków ekspansywnych 	Wszystkie płaty siedliska w obszarze Parku 5 a, 7 x, 20 s, 43 a, b, c, 57 b, 67 j, 72 h, i, 75 i, 94 a, 115 a,
6520 Górskie łąki kośne; górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>) - utrzymanie powierzchni i składu gatunkowego	<ul style="list-style-type: none"> - ekstensywna gospodarka dostosowana do potrzeb ochrony poszczególnych siedlisk i gatunków roślin 	Wszystkie płaty siedliska w obszarze Parku (17 bx, cx, dx, i, s, y, z, 20 ax, bx, dx, lx, m, o, p, w, x, y,

Przedmiot ochrony / rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania	Lokalizacja
płatów roślinnych		20A cx, dx, 21 a, l, m, 23A a, b, c, f, g, h, 44 d, h, k, l, 100 bx, cx, 107 d, 113 p, 131 a, b, 135 a, b, c, d, f, g, h, 137 d, f, 138 b)
8110 Piargi i gołoborza krzemianowe - utrzymanie powierzchni	- Bez zabiegów - ewentualnie usuwanie drzew ocieniających skały, zabezpieczanie siedliska przy szlakach turystycznych, w miejscach szczególnie podatnych na erozję	Skały Puchacza (jeden kamieniołom) i krawędź masywu Skalniaka (dwa kamieniołomy) (103b, 117 r, 119 h)
8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami <i>Potentilletalia caulescentis</i> , <i>Asplenietum rutae-murariae-trichomanis</i> , <i>Cystopteridetum fragilis</i> , zbiorowisko z <i>Polypodium vulgare</i> - Utrzymanie powierzchni i składu gatunkowego płatów siedliska	- Bez zabiegów - ewentualnie usuwanie drzew ocieniających skały, ochrona przed penetracją - dwa stanowiska położone w pobliżu dróg leśnych mogą być sporadycznie penetrowane przez ludzi (monitoring)	Wszystkie płaty siedliska w obszarze Parku (124 a, b, 134 i, j)
8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacetalia vandellii</i> – 8220, zbiorowisko <i>Asplenium septentrionale</i> , zbiorowiska z <i>Polypodium vulgare</i> - utrzymanie powierzchni i składu gatunkowego płatów siedliska	- Bez zabiegów - monitoring stanowiska na Czartowskim Kamieniu sporadycznie penetrowanego przez ludzi	Wszystkie płaty siedliska w obszarze Parku (2 i, 4 d, 7 o, 29 d, i, 30 b, c, f, 35 i, 42 h, 85 a, b, h, 125 b,)
9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>) - Utrzymanie/ odtworzenie powierzchni i oraz struktury i funkcji siedliska*	- modyfikacja zabiegów gospodarczych, o ile wyniki ich realizacji mogłyby pogorszyć specyficzną strukturę i funkcję siedliska	Wszystkie płaty siedliska w obszarze Parku (1 i, j, k, m, 2 a, b, 9 i, g, 12 d, j, l, o, 13 f, g, 18 l, m, 25 f, g, h, i, 26c, i, 27 a, b, c, 31 d, 32 i, 35 c, d, h, k, 36 f, 37 b, c, d, f, g, h, k, 38 b, d, c, 40

Przedmiot ochrony / rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania	Lokalizacja
		d, 45 a, d, 46 c, 88 k, o, 89 a, 100 n, 113 o124 b, g, 125 a, c, f, 126 c, j, 127 g, 128 b, i, m, r, 129 f, 130 c, m, s, 133 a, 134 k, l, m, n, 135 k, 136 b, 137 g, 138 c, g, 139 a, d, 140 o, 141 a, b, f, h, k, m, n, p, s, t, w, x, 143 c, 145 d, g, i, j, m, n, p, r, 146 f, k, m, x, 148 h, j, 149 d, i, l, m, 150 a, b, d, f, h, 151 a, 152 a, g, h, j, n, 153 a)
9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i>) - Utrzymanie/ odtworzenie powierzchni oraz struktury i funkcji siedliska*	- modyfikacja zabiegów gospodarczych, o ile wyniki ich realizacji mogłyby pogorszyć specyficzną strukturę i funkcję siedliska	Wszystkie płaty siedliska w obszarze Parku (2 m, 13 k, 14 f, i, 15 a, d, f, 16 a, 23 a, o, z, 26 g, h, 35 b, w, 89 p, 100 s, 133 d, 137 b, 139 f)
9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach, jaworzyny miesięcznicowe (<i>Lunario-Aceretum</i>) - utrzymanie/ odtworzenie powierzchni i oraz struktury i funkcji siedliska*	- modyfikacja zabiegów gospodarczych, o ile wyniki ich realizacji mogłyby pogorszyć specyficzną strukturę i funkcję siedliska	Wszystkie płaty siedliska w obszarze Parku (16 l, 83 o, r, s, 122 f, 126 h, 134 i, 139 l)
91D0 Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i> , <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> , <i>Bazzanio-Piceetum</i>) - utrzymanie/ odtworzenie powierzchni i oraz struktury i funkcji siedliska*	- modyfikacja zabiegów gospodarczych, o ile wyniki ich realizacji mogłyby pogorszyć specyficzną strukturę i funkcję siedliska (według wskaźników monitoringu) - przywrócenie pierwotnych (lub zbliżonych do pierwotnych) stosunków wodnych	Wszystkie płaty siedliska w obszarze Parku (63 c, 76 a, b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, 77 a, g, i, k, 115 b, c)

Przedmiot ochrony / rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania	Lokalizacja
91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinosoincanae</i> , olsy źródłiskowe) - zachowanie / odtworzenie typowej postaci zbiorowisk; utrzymanie powierzchni i oraz struktury i funkcji siedliska*	<ul style="list-style-type: none"> - modyfikacja zabiegów gospodarczych, o ile wyniki ich realizacji mogłyby pogorszyć specyficzną strukturę i funkcję, siedliska - eliminacja obcych gatunków, przywrócenie pierwotnych (lub zbliżonych do pierwotnych) stosunków wodnych 	Wszystkie płaty siedliska w obszarze Parku (1 c, 10 f, 15 b, 18 g, 21 n, o, 22 k, 78 w, 88 c, g, m, 99 m, 100 h, p, 107a, l, 119 s, 123 c, 125 d, 127 b, h, j, 128 a, h, n, o, 133 c, 136 c, 140 a, b, h, l, 144 f)
9410 Górskie bory świerkowe - odtworzenie typowej postaci zbiorowisk	Bez zabiegów	Wszystkie płaty siedliska w obszarze Parku (41 i, 42 i, 116 i, 111 a, b, 112 a)
Gatunek rośliny		
Goryczuszka czeska <i>Gentianella bohemica</i> - zachowanie i zwiększenie populacji	<ul style="list-style-type: none"> - coroczne koszenie najwcześniej w drugiej połowie lipca lub zastosowanie naprzemiennego koszenia w danym roku poszczególnych fragmentów płatu zbiorowiska lub koszenia w cyklu dwuletnim - zastosowanie lokalnego wzruszenia darni łąkowej, w celu uzyskania miejsca do kiełkowania nasion 	Łąka na zachodnim stoku Rogowej Kopy (137 d, f, 138 b)
Gatunki zwierząt		
Modraszek telejus <i>Maculinea teleius</i> - potwierdzenie występowania na obszarze PNGS, rozpoznanie miejsc występowania, stanu populacji i siedliska	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzenie rozpoznania w zakresie występowania gatunku w PNGS i ewentualna inwentaryzacja stanowisk - koszenie potencjalnych siedlisk raz w roku, usuwanie podrostu drzew i krzewów 	Miejsca potencjalnego i rzeczywistego występowania w PNGS określone po rozpoznaniu
Modraszek nausitous <i>Maculinea nausithous</i> - lepsze rozpoznanie miejsc występowania, stanu populacji i siedliska	<ul style="list-style-type: none"> - inwentaryzacja stanowisk, na znanych i potencjalnych siedliskach - stosowanie pojedynczego koszenia w ciągu roku na rozpoznanych i potencjalnych stanowiskach oraz usuwanie podrostu drzew i krzewów - monitoring populacji 	Zbiorowiska trawiaste w stwierdzonych miejscach występowania: w obwodzie ochronnym Czerwona Woda w oddziale 72m oraz w

Przedmiot ochrony / rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania	Lokalizacja
		obwodzie ochronnym Bukowina w oddziałach 128y i 151 w oraz w oddziałach 141gx i fx, a także w innych miejscach potencjalnego i rzeczywistego występowania określonych po rozpoznaniu
Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> – lepsze rozpoznanie miejsc występowania, ochrona siedliska	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzenie rozpoznania w zakresie nowych miejsc występowania gatunku w PNGS - udrażnianie ciągłości górnych odcinków cieków - monitoring populacji 	Kamienny Potok i jego dopływy oraz ewentualne inne miejsca w PNGS określone po rozpoznaniu
Głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> – lepsze rozpoznanie miejsc występowania, ochrona siedliska	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzenie rozpoznania w zakresie nowych miejsc występowania gatunku w PNGS - udrażnianie ciągłości górnych odcinków cieków - monitoring populacji 	Darnkowski Potok i jego dopływy oraz ewentualne inne miejsca w PNGS określone po rozpoznaniu
Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> – lepsze rozpoznanie miejsc występowania, ochrona siedlisk i kolonii rozrodczych w budynkach	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzenie rozpoznania, inwentaryzacji i weryfikacji miejsc występowania i rozrodu - ochrona kolonii rozrodczych w budynkach w porozumieniu z użytkownikami obiektu i przy konsultacji z chiropterologami - stosowanie skrzynek rozrodczych - pozostawianie w drzewostanach drzew dziuplastych - prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie informowania społeczności lokalnych o znaczeniu nietoperzy i potrzebie ich ochrony - monitoring populacji 	Prowadzenie rozpoznania oraz ochrona drzew dziuplastych na terenie całego Parku, Ochrona schronień i kolonii rozrodczych zlokalizowanych w budynkach w Darnkowie i Bukowinie
Nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i> - potwierdzenie występowania na obszarze PNGS, rozpoznanie miejsc występowania, stanu populacji i siedliska	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzenie rozpoznania w zakresie występowania gatunku w PNGS oraz jego schronień letnich - ochrona rozpoznanych schronień w budynkach 	Zostanie określona po rozpoznaniu

Przedmiot ochrony / rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania	Lokalizacja
Nocek duży <i>Myotis myotis</i> - ochrona kryjówek i schronień dziennych na strychach budynków	- ochrona schronień dziennych w budynkach w granicach PNGS i poza nimi w porozumieniu z użytkownikami obiektów i przy konsultacji z chiropterologami - prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie informowania społeczności lokalnych o znaczeniu nietoperzy i potrzebie ich ochrony	Ochrona kryjówek dziennych na strychach w Pstrążnej, Darnkowie, Kudowie Zdroju, Radkowie i Chocieszowie
Wydra <i>Lutra lutra</i> - lepsze rozpoznanie miejsc występowania stanu populacji i siedliska	- przeprowadzenie rozpoznania w zakresie występowania gatunku w PNGS	Zostanie określona po rozpoznaniu

* stan ochrony określony wskaźnikami podanymi w opracowaniu „Monitoring siedlisk przyrodniczych – przewodnik metodyczny” wydanym przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

III.III. CELE OCHRONY PRZEDMIOTÓW OCHRONY W OBSZARZE NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE PLB020006

Gatunek	Cel ochrony
Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	Utrzymanie właściwego stanu ochrony
Sokół wędrowny <i>Falco peregrinus</i>	Zachowanie stanowiska lęgowego
Derkacz <i>Crex crex</i>	Utrzymanie właściwego stanu ochrony Utrzymanie ekstensywnego wykorzystania użytków zielonych
Puchacz <i>Bubo bubo</i>	Utrzymanie właściwego stanu ochrony
Sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i>	Utrzymanie właściwego stanu ochrony Zachowanie w drzewostanach drzew dziuplastych, martwych i obumierających
Włochatka <i>Aegolius funereus</i>	Utrzymanie właściwego stanu ochrony Zachowanie w drzewostanach drzew dziuplastych, martwych i obumierających
Dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i>	Utrzymanie właściwego stanu ochrony Zachowanie w drzewostanach drzew dziuplastych, martwych i obumierających

III. IV. DZIAŁANIA OCHRONNE DOTYCZĄCE PRZEDMIOTÓW OCHRONY W
OBSZARZE NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE PLB020006

Przedmiot ochrony / rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania	Lokalizacja
Gatunki zwierząt, będące przedmiotami ochrony		
Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> - zachowanie istniejących stanowisk lęgowych, prowadzenie rozpoznania w zakresie wykrycia nowych stanowisk	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzenie dokładnej inwentaryzacji miejsc gniazdowania gatunku w PNGS, - wyznaczenie stref ochronnych wokół ewentualnych nowo odkrytych miejsc gniazdowania - ewentualna korekta istniejących stref ochronnych na podstawie wyników inwentaryzacji - czyszczenie starych gniazd, - zakładanie platform na nowe gniazda - monitoring populacji 	Znane i ewentualnie nowo odkryte miejsca gniazdowania
Sokół wędrowny <i>Falco peregrinus</i> - zachowanie stanowiska lęgowego	<ul style="list-style-type: none"> - wyznaczenie strefy ochronnej na terenie kamieniołomu Radków - zaprzestanie lub ograniczenie eksploatacji kamienia w kamieniołomie Radków w okresie 01.01-31.07 - ograniczenie lub zakaz wstępu w bezpośrednie sąsiedztwo gniazda w okresie lęgowym - monitoring sukcesu lęgowego 	Znane stanowisko lęgowe
Derkacz <i>Crex crex</i> - zachowanie siedlisk lęgowych	<ul style="list-style-type: none"> - utrzymanie ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk w PNGS (wykonywanie pierwszego pokosu traw nie wcześniej niż 31 lipca) - usuwanie podrostu krzewów i drzew - monitoring populacji 	Pasterka, bezleśne obszary pod Szczelińcem Małym, Skalki Łężyckie i Rogowa Kopa
Puchacz <i>Bubo bubo</i> - zachowanie stanowisk lęgowych	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie lub zakaz wstępu w bezpośrednim sąsiedztwie gniazd (ewentualna korekta przebiegu szlaków turystycznych i lokalizacji miejsc udostępnionych dla wspinaczki) - ograniczenie prac odstrzałowych w kamieniołomie Radków w sezonie lęgowym - monitoring populacji - ewentualna korekta zasięgu stref ochronnych wokół stanowisk lęgowych na podstawie wyników monitoringu 	Znane gniazda

Przedmiot ochrony / rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania	Lokalizacja
Sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i> - zachowanie stanowisk lęgowych, rozpoznanie stanu populacji	<ul style="list-style-type: none"> - inwentaryzacja stanowisk lęgowych i wyznaczanie wokół nich stref ochronnych - zachowanie w drzewostanach co najmniej 5% powierzchni starodrzewów, - pozostawianie w drzewostanach wszystkich drzew dziuplastych oraz drzew martwych i obumierających w ilości 10m³/ha - rozmieszczanie i czyszczenie budek lęgowych, - likwidacja starych, niezajętych budek - monitoring populacji 	Główne obszary występowania
Włochatka <i>Aegolius funereus</i> - zachowanie stanowisk lęgowych, rozpoznanie stanu populacji	<ul style="list-style-type: none"> - inwentaryzacja stanowisk lęgowych i wyznaczanie wokół nich stref ochronnych - zachowanie w drzewostanach co najmniej 5% powierzchni starodrzewów, - pozostawianie w drzewostanach wszystkich drzew dziuplastych oraz drzew martwych i obumierających w ilości 10m³/ha - rozmieszczanie i czyszczenie budek lęgowych, - likwidacja starych, niezajętych budek - monitoring populacji 	Główne obszary występowania
Dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i> - zachowanie stanowisk lęgowych, rozpoznanie stanu populacji	<ul style="list-style-type: none"> - zachowanie w drzewostanach liściastych co najmniej 5% powierzchni starodrzewów, - pozostawianie w drzewostanach liściastych wszystkich drzew dziuplastych oraz drzew martwych i obumierających w ilości 10m³/ha - zachowanie dziuplastych i obumierających drzew liściastych w zadrzewieniach wiejskich, przydrożnych, śródpolnych, śródłąkowych i w dolinach cieków - zachowanie mozaikowej struktury krajobrazu obszarów nieleśnych - monitoring populacji 	Główne obszary występowania

III.V. DZIAŁANIA SŁUŻĄCE OCHRONIE INTEGRALNOŚCI I SPÓJNOŚCI
 OBSZARÓW NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE PLH020004 I PLB020006

Rodzaj działań ochronnych	Sposób wykonania	Lokalizacja
Zachowanie łączności ekologicznej Gór Stołowych	<ul style="list-style-type: none"> – podjęcie działań przeciwko rozprzestrzenianiu się zabudowy na terenach niezabudowanych w obszarach tworzących korytarz migracji pomiędzy Górami Stołowymi i Górami Bystrzyckimi oraz Górami Orlickimi – podjęcie działań w celu realizacji odpowiedniej infrastruktury - przejść dla zwierząt nad drogami stanowiącymi barierę ekologiczną dla migracji gatunków po dokładnym rozpoznaniu nasilenia migracji w terenie 	Szlak migracji „Wzgórza Lewińskie” i szlak migracji „Piekielna Dolina”

IV. MONITORING STANU PRZEDMIOTÓW OCHRONY I MONITORING
 REALIZACJI CELÓW

IV.I. MONITORING NA OBSZARZE NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE PLH020004

Przedmiot monitoringu*	Lokalizacja	Zasady monitoringu
Siedliska przyrodnicze		
Proces sukcesji wtórnej i zmian składu gatunkowego muraw bliźniczkowych	Płaty muraw z arniką górską <i>Arnica montana</i> i gnidoszem rozesłanym <i>Pedicularis sylvatica</i> położone w rejonie Pasterki, Karłowa (arnika górską – wydzielania: 7x, 17i, 20s, 23A h, 44 b, d, l, o; gnidosz rozesłany – wydzielania: 44 a, o, 67 j) i na Rogowej Kopie (wydzielenie 131 b) oraz ze stanowiskiem arniki górskiej w rejonie Urwiska Batorowskiego (wydzielenie 107 d)	Coroczna obserwacja płatów zbiorowisk oraz co 3-5 lat wykonywanie zdjęć fitosocjologicznych na wyznaczonych stałych powierzchniach
Proces sukcesji wtórnej i zmian składu gatunkowego świeżych łąk konietlicowych użytkowanych ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>)	Stanowiska w rejonie Karłowa, Pasterki, Rogowej Kopy i Wambierzyc	Wykonywanie co 4-5 lat zdjęć fitosocjologicznych na wyznaczonych stałych powierzchniach

Przedmiot monitoringu*	Lokalizacja	Zasady monitoringu
Proces sukcesji wtórnej i zmian składu gatunkowego łąk świeżych (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Stanowiska w rejonie Karłowa, Pasterki	Wykonywanie co 4-5 lat zdjęć fitosocjologicznych na wyznaczonych stałych powierzchniach
Proces sukcesji wtórnej i zmian składu gatunkowego w zbiorowiskach naskalnych na skałach wapiennych - wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami <i>Potentilletalia caulescentis</i>	Stanowiska: rejon Rogowej Kopy, dolina potoku źródłowego Czermnicy, potok źródłowy Pośny pod Szczelińcem Wielkim	Coroczna obserwacja zbiorowisk oraz co 4-5 lat wykonywanie zdjęć fitosocjologicznych na wyznaczonych stałych powierzchniach
Proces sukcesji wtórnej w zbiorowisku na skałach krzemianowych z zanokcicą północną <i>Asplenium septentrionale</i>	Stanowisko na Czartowskim Kamieniu	Coroczna obserwacja zbiorowiska
Proces sukcesji na siedliskach 6430 Ziołorośla górskie Parametry: powierzchnia siedliska, struktura i funkcja, perspektywy ochrony	Wybrane płyty stanowiska ziołorośli w dolinach potoków Czermnica, Kudowski Potok, Pośna i Czerwona Woda	Coroczna obserwacja zbiorowiska, wykonywanie zdjęć fitosocjologicznych co 5 lat na wyznaczonych stałych powierzchniach
Proces sukcesji na siedlisku 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) Parametry: powierzchnia siedliska, struktura i funkcja, perspektywy ochrony, trend nawodnienia torfowiska	Wielkie Torfowisko Batorowskie, co najmniej 3 stanowiska na wyznaczonych stałych i oznakowanych powierzchniach próbnych	Coroczna obserwacja zbiorowiska, wykonywanie zdjęć fitosocjologicznych co 3-4 lat na wyznaczonych stałych powierzchniach. Monitoring prowadzony co 3-4 lata. Kontrola stanu sukcesji drzew i krzewów. Ocena stopnia zmian w występowaniu i udziale gatunków. Zainstalowanie automatycznych urządzeń rejestrujących poziom wody w wybranych miejscach
Proces sukcesji na siedlisku 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>) Parametry: powierzchnia siedliska, struktura i funkcja, perspektywy ochrony	Wszystkie zidentyfikowane siedliska w Parku	Coroczna obserwacja zbiorowiska, wykonywanie zdjęć fitosocjologicznych co 3-5 lat na wyznaczonych stałych powierzchniach
Stan zaawansowania procesu „unaturalnienia” siedliska 9110 kwaśne buczyny Parametry: powierzchnia siedliska, struktura i funkcja, perspektywy ochrony.	Wybrane oddziały leśne, w których zidentyfikowano siedlisko	Ocena stanu siedliska – wykonanie co 3-5 lat zdjęć fitosocjologicznych na wybranych powierzchniach monitoringowych*

Przedmiot monitoringu*	Lokalizacja	Zasady monitoringu
Stan zaawansowania procesu „unaturalnienia” siedliska 9130 - żyzne buczyny- Parametry: powierzchnia siedliska, struktura i funkcja, perspektywy ochrony.	Wybrane oddziały leśne, w których zidentyfikowano siedlisko	Ocena stanu siedliska (wykonanie co 3-5 lat zdjęć fitosocjologicznych) na wybranych powierzchniach monitoringowych*
Proces sukcesji gatunków w siedlisku 9180* Jaworzyny na stokach i zboczach ocena parametrów: powierzchnia siedliska, struktura i funkcja, perspektywy ochrony.	Wybrane oddziały leśne, w których zidentyfikowano siedlisko	Ocena stanu siedliska (wykonanie co 3-5 lat zdjęć fitosocjologicznych) na wybranych powierzchniach monitoringowych, szczegółowy monitoring (wskaźniki, zdjęcia fitosocjologiczne)*
Proces sukcesji roślinności na siedlisku 91E0* Lasy łąkowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe, ocena parametrów: powierzchnia siedliska, struktura i funkcja, perspektywy ochrony.	Na wybranych stanowiskach, których powierzchnia jest większa od 0,1 ha	Ocena szczegółowa siedliska, monitoring (wskaźniki, zdjęcia fitosocjologiczne co 3-5 lat)*
Proces sukcesji roślinności na siedlisku 91D0 Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i> , <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> , <i>Bazzanio-Piceetum</i>)	Na wybranych stanowiskach, których powierzchnia jest większa od 0,1 ha	Ocena szczegółowa siedliska - monitoring (wskaźniki, zdjęcia fitosocjologiczne co 3 – 5 lat) *
Proces sukcesji roślinności na siedlisku 9410 Górskie bory świerkowe	Na wybranych stanowiskach	Ocena szczegółowa siedliska - monitoring (wskaźniki, zdjęcia fitosocjologiczne co 3 – 5 lat) *
Gatunek rośliny		
Goryczuszka czeska <i>Gentianella bohemica</i> - ocena kierunku sukcesji siedliska gatunku	Łąka na zachodnim stoku Rogowej Kopy	Coroczna obserwacja stanowisk, wykonywanie zdjęć fitosocjologicznych co 3 - 5 lat
Gatunki zwierząt		
Stan populacji modraszka telejusa <i>Maculinea teleius</i> oraz stan siedliska	Rozpoznanie stanu populacji po przeprowadzeniu badań inwentaryzacyjnych	
Stan populacji modraszka nausitous <i>Maculinea nausithous</i> oraz stan siedliska	Stanowiska na terenie PNGS stwierdzone w oddziałach 72m, 128y i 151w, 141gx i 141fx.	Coroczna ocena stanu populacji na znanych stanowiskach raz raz na 5 lat ocena stanu siedlisk , a także

Przedmiot monitoringu*	Lokalizacja	Zasady monitoringu
		prorowadzenie rozpoznania, inwentaryzacji w zakresie nowych miejsc występowania gatunku i jego siedlisk w granicach PNGS
Stan populacji minoga strumieniowego <i>Lampetra planeri</i> oraz stan siedliska	Cztery stanowiska badawcze na Kamiennym Potoku i jego dopływach	Ocena stanu populacji oraz ocena stanu siedlisk co 5 lat
Stan populacji głowacza białopłetwego <i>Cottus gobio</i> oraz stan siedliska	Po cztery stanowiska badawcze na Dańczówce i Kamiennym Potoku	Ocena stanu populacji oraz ocena stanu siedlisk co 5 lat
Stan populacji mopka <i>Barbastella barbastellus</i> w koloniach rozrodczych oraz stan siedliska (kolonie rozrodcze)	Po dwa stanowiska badawcze w Darnkowie i Bukowinie	Coroczna ocena stanu populacji oraz ocena stanu siedlisk
Stan populacji nocka łydkowłosego <i>Myotis dasycneme</i> oraz stan siedliska	Rozpoznanie stanu populacji po przeprowadzeniu badań inwentaryzacyjnych	
Stan populacji nocka dużego <i>Myotis myotis</i> (schronienia letnie) oraz stan siedliska (schronienia letnie)	Po dwa stanowiska badawcze w Darnkowie i Pstrążnej	Coroczna ocena stanu populacji oraz ocena stanu siedlisk
Stan populacji wydry <i>Lutra lutra</i> i stan siedliska	Rozpoznanie stanu populacji po przeprowadzeniu badań inwentaryzacyjnych	

* - wskaźniki zgodnie z metodyką GIOŚ

V.II. MONITORING NA OBSZARZE NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE PLB020006

Przedmiot monitoringu	Lokalizacja	Zasady monitoringu
Liczebność populacji i sukces lęgowy bociana czarnego <i>Ciconia nigra</i>	3 znane gniazda w PNGS i ewentualne nowe stanowiska wykryte podczas inwentaryzacji	Kontrola liczby zajętych terytoriów i sukcesu lęgowego co 3 lata
Sukces lęgowy sokoła wędrownego <i>Falco peregrinus</i>	Jedyne znane gniazdo	Coroczne badania na jednym stanowisku badawczym
Liczebność populacji lęgowej derkacza <i>Crex crex</i>	Główne rejony występowania: Pasterka (na wschód i na zachód od wsi), Pustelnik i zbiorowiska trawiaste na zachód od Szczelińca Małego, Skalki Łężyckie i Rogowa Kopa	Badanie liczby odżywiających się samców na 4 powierzchniach badawczych co 3 lata
Liczebność populacji i sukces lęgowy puchacza <i>Bubo bubo</i>	Wszystkie znane miejsca gniazdowania (6-7 stanowisk)	Badanie liczby zajętych terytoriów co 3 lata, badanie sukcesu lęgowego co 6 lat
Liczebność populacji	Cały obszar PNGS	Badanie liczby zajętych

Przedmiot monitoringu	Lokalizacja	Zasady monitoringu
lęgowej sóweczki <i>Glaucidium passerinum</i>		terytoriów co 3 lata
Liczebność populacji lęgowej włośchatki <i>Aegolius funereus</i>	Cały obszar PNGS	Badanie liczby zajętych terytoriów co 3 lata
Liczebność populacji lęgowej dzięcioła zielonosiwego <i>Picus canus</i>	Cały obszar PNGS	Badanie liczby zajętych terytoriów co 5 lat

VI. UZUPEŁNIENIE STANU WIEDZY O PRZEDMIOTACH OCHRONY I UWARUNKOWANIACH ICH OCHRONY

VI.I. POTRZEBY BADAŃ W ODNIESIENIU DO PRZEDMIOTÓW OCHRONY NA OBSZARZE NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE PLH020004

Cel badania	Przedmiot badań	Obszar badań
Rozpoznanie występowania siedlisk nieleśnych i związanych z nimi gatunków	Objęcie badaniami fitocenoz łąkowych: 6230 górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie), 6510 niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>), 6520 górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>)	Cały obszar Parku, szczególnie rejon Pasterki i Karłowa
Rozpoznanie występowania siedlisk naskalnych i związanych z nimi gatunków	objęcie badaniami siedliska 8110 piargi i gołoborza krzemianowe, 8210 wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami <i>Potentilletalia caulescentis</i> , 8220 ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i> – które dotychczas w ogóle nie były rozpatrywane pod względem siedlisk Natura 2000	Cały obszar Parku
Rozpoznanie występowania siedlisk dotychczas niestwierdzonych, które potencjalnie mogą występować na terenie Parku	podjęcie badań mających na celu odnalezienie stanowisk siedlisk 8230 pionierskie murawy na skałach krzemianowych (<i>Arabidopsidion thalianae</i>) oraz 8150 środkowoeuropejskie wyżynne piargi i gołoborza krzemianowe	Cały obszar Parku
Przeprowadzenie rozpoznania, inwentaryzacji oraz weryfikacji miejsc występowania i rozrodu gatunków zwierząt będących przedmiotami ochrony	Modraszek nausitous <i>Maculinea nausithous</i> , minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> , głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i> , wydra <i>Lutra lutra</i> , mopek <i>Barbastella barbastellus</i> , nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Cały obszar Parku

Cel badania	Przedmiot badań	Obszar badań
w obszarze PLH 020004 Góry Stołowe		
Prowadzenie rozpoznania w zakresie wykrycia stanowisk gatunków zwierząt będących przedmiotami ochrony w obszarze PLH 020004 Góry Stołowe, których występowanie w PNGS jest prawdopodobne	Modraszek telejus <i>Maculinea teleius</i> , nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>	Cały obszar Parku

VI.II. POTRZEBY BADAŃ W ODNIESIENIU DO PRZEDMIOTÓW OCHRONY NA OBSZARZE NATURA 2000 GÓRY STOŁOWE PLB020006

Cel badania	Przedmiot badań	Obszar badań
Przeprowadzenie rozpoznania, inwentaryzacji oraz weryfikacji miejsc występowania i rozrodu wszystkich gatunków będących przedmiotami ochrony w obszarze PLB020006 Góry Stołowe	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> , sokół wędrowny <i>Falco peregrinus</i> , derkacz <i>Crex crex</i> , sóweczka <i>Glaucidium passerinum</i> , puchacz <i>Bubo bubo</i> , włośchatka <i>Aegolius funereus</i> , dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i>	Cały obszar Parku